

De Droom van een Uitgever

De verslaglegging in kwaliteitskranten over de 'Vijftig tinten' trilogie in cross-nationaal perspectief

Master thesis ter afronding van de studie
Kunst en Cultuur Wetenschappen

Student: Hanneke Bezemer
363282jb@eur.student.nl

Begeleider: P.P.L. Berkers
Tweede lezer: T.J. Hoebink

Datum: 14-08-2013

Erasmus Universiteit Rotterdam

'De droom van een uitgever'

De verslaggeving in kwaliteitskranten over de 'Vijftig tinten' trilogie in cross-nationaal perspectief

Master thesis ter afronding

van de studie

Kunst en Cultuur Wetenschappen

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1. Inleiding	2
1.1 Aanleiding	2
1.2 De centrale vraagstelling	3
1.3 De relevantie	4
1.4 Een overzicht	5
2. Het literaire veld	7
2.1 De literatuursociologie	7
2.2 Het literaire veld	9
2.3 De actoren	12
2.4 Cross-nationale aspecten	16
2.5 Verwachtingen en hypothese	20
3. Literatuur, populaire fictie en romantische fictie	22
3.1 Populaire fictie versus literatuur	22
3.2 De romantische fictie	24
3.3 Thematiek	26
3.4 Kritiek op de romantische fictie	30
3.5 Literaire actoren	31
3.6 Het seksuele moraal in internationaal perspectief	33
3.7 Verwachtingen en hypothesen	36
4. Methode	38
4.1 De selectie	38
4.2 Het meetinstrument	39
4.3. De differentieerde variabelen	40
4.4 De operationalisering van de theoretische concepten	41
4.5 Validiteit en betrouwbaarheid	47
5. Resultaten	48
5.1 Artikelen uit kwaliteitskranten	48

5.2 De classificatie	49
5.3 Het perspectief	51
5.4 De thematiek	54
5.5 Het vrouwelijke hoofdpersonage	55
5.6 Seksualiteit	57
5.7 De auteur	60
5.8 De lezers	61
5.9 De uitgever	64
5.10 Het succes	65
5.11 De schrijfstijl	66
6. Conclusie en discussie	68
Literatuurlijst	75
Bijlage A	80
Bijlage B	91

Voorwoord

Dit is de eerste pagina van mijn thesis ter afsluiting van mijn masterjaar. Het was een jaar waar ik lange tijd naar uit heb gekeken. Deels met verlangen maar ook deels met angst om te falen. De angst bleek gelukkig ongegrond te zijn. Druk en inspannend was het wel maar het is het allemaal waard geweest. In deze periode heeft mijn docent Pauwke Berkers mij nauwlettend in de gaten gehouden en begeleid, waarvoor natuurlijk dank. Mijn lieve vriend heeft mij de afgelopen twee jaar geduldig bij gestaan en geholpen. Hiervoor ben ik hem erg dankbaar. Tot slot wil ik mijn ouders bedanken die mij altijd hebben gesteund in iedere studiekeuze en met interesse iedere stap hebben gevolgd.

Den Haag,

Augustus 2013

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In een artikel van de Volkskrant werd de succesvolle 'Vijftig tinten' trilogie van E.L. James benoemd tot "de natte droom van een uitgever" (Van de Berg, 2012, De Volkskrant). De boeken 'Vijftig tinten grijs, donkerder en vrij' zijn geschreven door E.L. James (2012) en deze waren in 2012 prominent aanwezig in de internationale bestsellerlijsten. Zo stond het eerste deel 'Vijftig tinten grijs' in Nederland tweeëntwintig weken op nummer één (www.cpnb.nl). In de Verenigde Staten stond dit deel maar liefst achtentwintig wekenlang op de eerste plek (www.nytimes.com) en ook in Engeland overheerste de trilogie weken lang in de bestsellerlijsten (www.guardian.co.uk). Dit was voor verschillende dagbladen een reden om veelvuldig over de trilogie te schrijven.

Diverse krantenartikelen benoemden de trilogie tot 'mommy porn'. De erotische boeken worden volgens deze artikelen in grote aantallen gekocht door huisvrouwen en moeders. De verhaallijn lijkt veelal deze doelgroep aan te spreken. De boeken van E.L. James vertellen het verhaal van Anastasia Steel, een pas afgestudeerde, slimme, jonge vrouw. Zij ontmoet de knappe en zeer rijke Christian Grey die houdt van sadomasochistische (SM) seks. Anastasia valt voor zijn charmes en duikt mee in de spannende wereld die Christian Grey voor zichzelf heeft gecreëerd. Al snel komt de lezer erachter dat Christian een zeer heftige kindertijd heeft gehad en dat zijn voorliefde voor SM hieruit voortvloeit. Niet alleen in zijn seksuele voorkeuren komt zijn trauma naar voren maar ook in zijn karakter. Hij is erg dominant en controlerend. Aan het einde van deel één verbreekt Anastasia naar zeer veel wikken en wegen de relatie met Grey. Met deze wending start deel twee van de trilogie. Beide hoofdpersonages komen uit liefde weer bij elkaar. Christian probeert minder dominant te zijn zodat de vrijgevochten Anastasia meer ruimte heeft in de relatie. In deel twee wordt de relatie die in deel één is verbroken weer voortgezet. Dit uit zich in veel seks en in een huwelijk. In deel drie gaat het paar op een mooie huwelijksreis, krijgen zij een droom huis en maken zij de geboorte mee van hun eerste kind.

De trilogie is geschreven door E.L. James, het pseudoniem van Erika Mitchell (1963). De 'Vijftig tinten' reeks is van oorsprong ontstaan in de vorm van fan fictie (Morrison, 2012). Fan fictie zijn verhalen die gebaseerd zijn op bekende boeken, series en films, ze worden geschreven door fans of bewonderaars. E.L. James heeft de karakters Anastasia en Christian gebaseerd op de twee hoofdpersonen uit de boekenserie 'Twilight' van Stephenie Meyer (Morrison, 2012). De 'Vijftig tinten' boeken borduren voort op de gebeurtenissen uit 'Twilight'. Een kleine Australische uitgeverij, Writer's Coffee Shop, heeft de verhalen online ontdekt en

publiceerde de boeken eerst als e-book. Later is dit door een grote uitgeverij (Random House) als paperback uitgegeven.

1.2 De centrale vraagstelling

In dit onderzoek staat de verslaglegging van dagbladen over de 'Vijftig tinten' trilogie centraal. Er is gekozen voor het analyseren van artikelen uit kwaliteitskranten. Dit omdat juist deze kranten in verschillende westerse landen één van de instituties zijn die vormgeven aan de beeldvorming van verschillende culturele producten (Janssen, 1999; Verboord, 2010). Aan de ene kant richt deze analyse zich op de literatuur-kritische receptie, waarbij vooral gekeken wordt naar de reactie op het economische succes versus de literaire kwaliteit. Naar verwachting verschilt deze receptie van land tot land (Bourdieu, 1983; Janssen, 1999; Verboord, 2010). Hierbij wordt de veldtheorie van Bourdieu (1983) gebruikt om de reactie van de dagbladen in te kaderen. Aan de andere kant kent de analyse een maatschappij-kritische focus. Hierbij wordt de reactie in krantartikelen met betrekking tot verschillende dominante thema's uit de 'Vijftig tinten' trilogie onderzocht. Deze thema's zijn de genderrollen en de seksualiteit. Veel landen verschillen in denkwijze over man en vrouw rolpatronen en over de waarden rondom seksualiteit (Inglehart, 2000). De grootste verschillen zijn veelal te vinden tussen arme en rijke landen maar ook tussen rijke landen zijn ze aanwezig. Om deze reden verschillen naar verwachting de reacties in de artikelen over deze thema's van land tot land.

De besproken analyse richt zich niet enkel op Nederland. Kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten en Engeland worden ook geanalyseerd. Ten eerste is gekozen voor deze drie landen omdat kranten vooral in westerse landen een rol spelen in de perceptie van cultuur producten (Janssen, 1999; Verboord, 2010). Ten tweede omdat de trilogie in alle drie genoemde landen een groot succes is. De derde reden is de grote aandacht die kwaliteitskranten uit deze landen aan de trilogie hebben gegeven. Tot slot is het interessant om juist tussen westerse landen eventuele overeenkomsten en verschillen in de receptie van zowel de literaire als maatschappelijke reactie te onderzoeken. Juist omdat verschillen op het eerste oog misschien minder zichtbaar zijn. Dit resulteert in de volgende centrale vraagstelling: *'Op welke wijzen wordt de 'Vijftig tinten' trilogie van E.L. James besproken in kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten, Engeland en Nederland en hoe kunnen eventuele verschillen worden geduid?'*

De artikelen uit de kwaliteitskranten worden door middel van een kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse geanalyseerd op basis van wat zij vermelden over de 'Vijftig tinten' trilogie van E.L. James. Voor het kwantitatieve deel van het onderzoek is een codeerformulier ontwikkeld (zie bijlage A). Door middel van dit formulier zijn alle artikelen op verschillende punten vergelijkbaar. Daarnaast bestaat het kwalitatieve gedeelte uit een analyse van tekst op basis

van vooraf vastgestelde thema's. De verschillende teksten worden gelabeld en op grond daarvan worden inhoudelijke verschillen en overeenkomsten vastgesteld.

1.3 De relevantie

In kranten worden boeken besproken en beoordeeld door journalisten en critici (Verboord, 2010). Dit medium heeft een groot bereik (tegenwoordig ook via internet) en de lezers hechten aan de informatie die in de artikelen staat een grote waarde (Verboord, 2010). De informatie die over boeken wordt gegeven heeft mogelijk invloed op de algemene beeldvorming van de lezers. Ook in een periode van digitalisering blijven kranten een belangrijke bron van informatie over boeken (Verboord, 2010). In dit onderzoek wordt geanalyseerd op welke wijzen kwaliteitskranten het succes en de genoemde thema's van de trilogie bespreken. De manier waarop de 'Vijftig tinten' trilogie in kwaliteitskranten wordt besproken tekenen mogelijk de beeldvorming hierover in een samenleving.

In kranten en in het literaire veld zijn kritische geluiden te horen over de trilogie. Hier tegenover staat de grote populariteit bij het leespubliek. In de analyse zal blijken dat veel actoren onderscheid maken tussen het belang van het verkoopsucces en het literaire succes van de trilogie. Over de balans tussen deze factoren van succes bestaan twee visies. De ene visie stelt dat de waarde van het verkoopsucces groot is en de ander stelt dat juist het literaire succes van belang is. Deze tweedeling is kenmerkend voor het literaire veld (Bourdieu, 1983). De analyse van de literatuur-kritische receptie van de dagbladen maakt inzichtelijk op welke wijzen de trilogie ontvangen wordt. Onderzocht wordt vanuit welke visie vorm wordt gegeven aan de verslaggeving. Hieruit zal blijken welk literaire gedachtegoed in de Nederlandse, Engelse en de Amerikaanse kwaliteitskranten domineert.

Daarnaast richt dit onderzoek zich ook op een maatschappelijke discussie rond de thema's in het boek. Dit heeft betrekking op de reacties rondom de genderrollen in het boek en de seksualiteit. Dit wordt benaderd vanuit de kritieken die kenmerkend zijn voor de romantische fictie. Rond dit genre wordt door critici en wetenschappers discussie gevoerd over bijvoorbeeld de emancipatie van de vrouw. Zo worden maatschappelijke traditionele mannelijke en vrouwelijke rolpatronen te veel benadrukt (O'Donnell Arosteguy, 2009). In de analyse zal blijken of dit ook onderdeel is van de kritiek op de trilogie van E.L. James. Vervolgens wordt geanalyseerd op welke wijze het thema seksualiteit door verschillende actoren wordt benaderd. Dit is geen nieuw thema in de romantische fictie (Coward, 1980; O'Donnell Arosteguy, 2009; O'Rourke & Goodall, 1979; Schneider-Mayerson, 2010) maar toch zal blijken dat hiervoor veel aandacht is. Het lijkt erop dat hier voor- en tegenstanders te vinden zijn. Waarbij de één stelt dat hiermee de vrouwelijke seksuele emancipatie een stap terug doet en de ander aangeeft dat dit

een vooruitgang betekent. De maatschappij-kritische analyse brengt de reacties van de kwaliteitskranten in de drie landen in kaart. Deze reactie zal geduid worden aan de hand van de heersende waarden en normen in een land. Naar verwachting zullen deze waarden en normen domineren in de receptie.

Het thema seksualiteit bevindt zich echter in een grijs gebied. Het is niet alleen onderdeel van de maatschappij-kritische receptie maar ook van de literatuur-kritische receptie. Zo is seks onderdeel van een verkoopstrategie in veel industrieën. De reacties met betrekking tot de seksualiteit zullen naar verwachting niet alleen plaatsvinden vanuit een normatief oogpunt maar ook vanuit een economisch oogpunt. In beide onderdelen van de analyse wordt een klein deel van het proces rond literatuur nader onderzocht en in kaart gebracht (Van Rees et al., 2006).

Met betrekking tot romantische fictie en de receptie hiervan is nog veel niet onderzocht binnen de academische wereld (Cosijn, 2008; O'Donnell Arosteguy, 2009). De afgelopen jaren is steeds meer aandacht gekomen voor het genre maar toch blijft de academische interesse achter. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de lage status van deze boeken die merkbaar is in de literaire en academische wereld (Cosijn, 2008; O'Donnell Arosteguy, 2009). Toch is het een belangrijk onderzoeksdomein. Deze romantische fictie kan juist veel inzicht geven in de hedendaagse spanningen in de (westerse) samenleving op bijvoorbeeld het gebied van onder andere genderrollen (O'Donnell Arosteguy, 2009). Daarnaast kan de wijze waarop over deze boeken wordt gesproken inzicht geven in processen van classificatie binnen één van de actoren in het literaire veld.

1.4 Een overzicht

In de volgende hoofdstukken bevindt zich een uiteenzetting van voorgaand onderzoek en de resultaten van dit onderzoek. Hoofdstuk twee en drie omvatten het theoretisch kader. Dit onderdeel is opgedeeld in twee hoofdstukken. In beide delen worden belangrijke concepten uitgediept. Hoofdstuk twee bespreekt de literatuur sociologie en het literaire veld. Benadrukt wordt dat in het literaire veld duale waarden aanwezig zijn. Zo gelden voor literatuur andere succesfactoren dan voor populaire fictie. Het derde hoofdstuk bespreekt de productie van literatuur en de romantische fictie. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een vergelijking tussen Nederland, de Verenigde Staten en Engeland. Hierbij wordt stilgestaan bij de bespreking van literatuur in kranten en het seksuele moraal. Uit de twee theoretische hoofdstukken worden verschillende hypothesen geformuleerd.

Vervolgens worden in het vierde hoofdstuk de kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethodieken en operationalisering besproken. Concepten als romantische fictie, de uitgever en het succes kennen verschillende dimensies en deze worden in dit gedeelte nader

toegelicht. Dit uit zich in een codeformulier en verschillende thema's die structuur moeten bieden aan de analyse van de artikelen. Hierop volgt hoofdstuk vijf met een bespreking van de analyse en de resultaten. Dit hoofdstuk wordt ondersteund door verschillende cijfermatige gegevens en citaten uit de gebruikte krantartikelen. Het laatste hoofdstuk sluit het onderzoeksverslag af met de bespreking van de hypothesen, een conclusie, een reflectie en enkele aanbevelingen voor eventueel vervolg onderzoek.

2. Het literaire veld

In de volgende twee hoofdstukken wordt uitgebreid stilgestaan bij verschillende wetenschappelijke theorieën en onderzoeken. Deze dienen als kader voor deze thesis naar de verslaggeving over de 'vijftig tinten' trilogie van E.L. James. Het eerste deel wordt gestructureerd aan de hand van de literatuur-kritische invalshoek en het tweede deel aan de hand van de maatschappij-kritische invalshoek. In het komende hoofdstuk wordt stilgestaan bij het literaire veld en de dualiteit die Bourdieu heeft omschreven. Daarnaast wordt de eerste hypothese geformuleerd. In het tweede hoofdstuk staat de romantische fictie centraal. Hierin wordt uiteengezet welke thema's karakteriserend zijn voor dit genre. Daarnaast worden de kritieken op dit genre besproken. Tot slot wordt de tweede hypothese geformuleerd.

2.1 Literatuursociologie

De sociologie van de literatuur kent een diverse geschiedenis waarin een verscheidenheid aan perspectieven is ontstaan (Griswold, 1993; English, 2010). Tot kort na de tweede helft van de twintigste eeuw werden geschreven teksten en boeken geanalyseerd op basis van de structuur van de tekst en het taalgebruik (O'Rourke & Goodall, 1979; Schneider-Mayerson, 2010). Dit werd op allerlei vormen van literatuur toegepast, hoge en lage literatuur. Daarnaast werden teksten bestudeerd vanuit de visie dat zij een directe invloed hebben op de lezer (Radway, 1984; Schneider-Mayerson, 2010). In deze periode kenden studies van culturele producten marxistische invloeden (Griswold, 1993). Deze visie stelt dat de culturele elite haar dominante gedachtegoed uitdraagt in verschillende culturele producten. Zo worden individuen door middel van het lezen van boeken en het bekijken van films beïnvloed met de visie van de dominante elite. Volgens academici neemt de lezer van het boek de geschreven boodschap zonder enige kritiek voor waarheid aan. In deze periode heerst het beeld dat individuen passief zijn en gemakkelijk wordt beïnvloed door de maker van boek, film of lied (Griswold, 1993; English, 2010; Radway, 1984; Schneider-Mayerson, 2010).

In de jaren zeventig van de vorige eeuw komt hier verandering in (English, 2010; Radway, 1984). De gehele productie, distributie en consumptie van cultuur wordt onderwerp van onderzoek (English, 2010; Van Rees & Dorleijn, 2006). De verschillende actoren en instituties in de culturele industrie worden steeds meer onderzocht (English, 2010). Academici gaan zich vanaf deze periode meer richten op de sociale, politieke en economische context. Dit geldt ook voor de literatuur en vanaf deze periode wordt steeds meer gesproken van de sociologie van literatuur (English, 2010). Daarnaast ontstaan nieuwe ideeën over de producenten en de

consumenten van boeken en andere culturele producten (Griswold, 1993). Er ontstaat een breder perspectief dat impliceert dat culturele producten veel meer beïnvloed worden door de gehele samenleving en dat niet enkel het elitaire gedachtegoed hierin sturend is.

In de jaren tachtig worden de verschillende actoren en instituties die aanwezig zijn in het culturele en literaire veld nader onderzocht. Academici komen tot de conclusie dat een verscheidenheid aan actoren invloed hebben op de productie en opvattingen van culturele producten (Bourdieu 1980; Griswold, 1983; Janssen, Verboord & Kuipers, 2010; Poovey, 2004; Van Rees, 1983). Deze invloed werd eerder onderschat (Van Rees & Dorleijn, 2006). De theorie die Bourdieu (1980; 1983) introduceert rond het begrip het culturele veld draagt hieraan bij. Het culturele veld is een verzameling van instituties en actoren die betrokken zijn bij de wijze van productie, distributie en consumptie van verschillende producten en diensten. Het literaire veld beperkt zich bij deze processen rondom de literatuur (Van Rees & Dorleijn, 2006). Bourdieu geeft hiermee een nieuw kader om de sociale processen binnen het literaire veld beter te beschrijven (Griswold, 1993).

Het resultaat van de vele ontwikkelingen binnen de literatuur sociologie uit zich in vele verschillende stromingen die aan het einde van de twintigste eeuw te onderscheiden zijn. Hierdoor is dit onderzoeksveld lastig af te bakenen (Griswold, 1993; English, 2010). Hieronder volgen kort enkele perspectieven binnen de literatuur sociologie. Ten eerste concentreren verschillende wetenschappers zich op de relatie tussen de inhoud van het boek en de sociale context waarin deze is ontstaan (Griswold, 1993). De reflectie van de samenleving in het literaire werk staat hierbij centraal. Het tweede onderzoeksdomein analyseert de instituties binnen het literaire veld. Hierbij wordt bestudeerd op welke wijze de instituties verschillende boeken selecteren en uitsluiten (Griswold, 1993). De derde stroming koppelt het literaire veld los van de productie van cultuur (Clark, 1987 zoals genoemd in Griswold, 1993). Dit wordt gedaan omdat de productie de praktische totstandkoming en distributie onderzoekt. Terwijl het literaire veld juist gaat over culturele opvattingen. In dit veld wordt vastgehouden aan bepaalde ideologieën en symbolen. Het belang van deze ideologieën worden door verschillende actoren in het veld vastgesteld. Dit is een proces waaraan zowel de heersende literaire als de maatschappelijke waarden aan ten grondslag liggen (Bourdieu 1980; Griswold, 1983; Janssen, Verboord & Kuipers, 2010; Poovey, 2004; Van Rees, 1983; Van Rees, Janssen & Verboord, 2006). Het is de taak van sociologen om het gehele literaire veld te bestuderen en in kaart te brengen op welke wijze de verschillende actoren invloed hebben op het gehele literaire proces (English, 2010; Van Rees et al., 2006).

In dit onderzoek staat een van de literaire instituties centraal (Griswold, 1993). De krant

is van oudsher een belangrijke westerse culturele actor die bijdraagt aan de publieke waardering van boeken (Bourdieu, 1980; DiMaggio, 1987). Onderzocht wordt hoe de 'Vijftig tinten' trilogie van E.L. James besproken wordt in dagbladen uit verschillende landen. Nagegaan wordt op welke wijze de eventuele verschillen kunnen worden geduid. Mogelijk is het verschil te verklaren aan de hand van het verschil in literaire en maatschappelijke waarden (Bourdieu 1980; Griswold, 1983; Janssen, Verboord & Kuipers, 2010; Poovey, 2004; Van Rees, 1983; Van Rees, et. al., 2006).

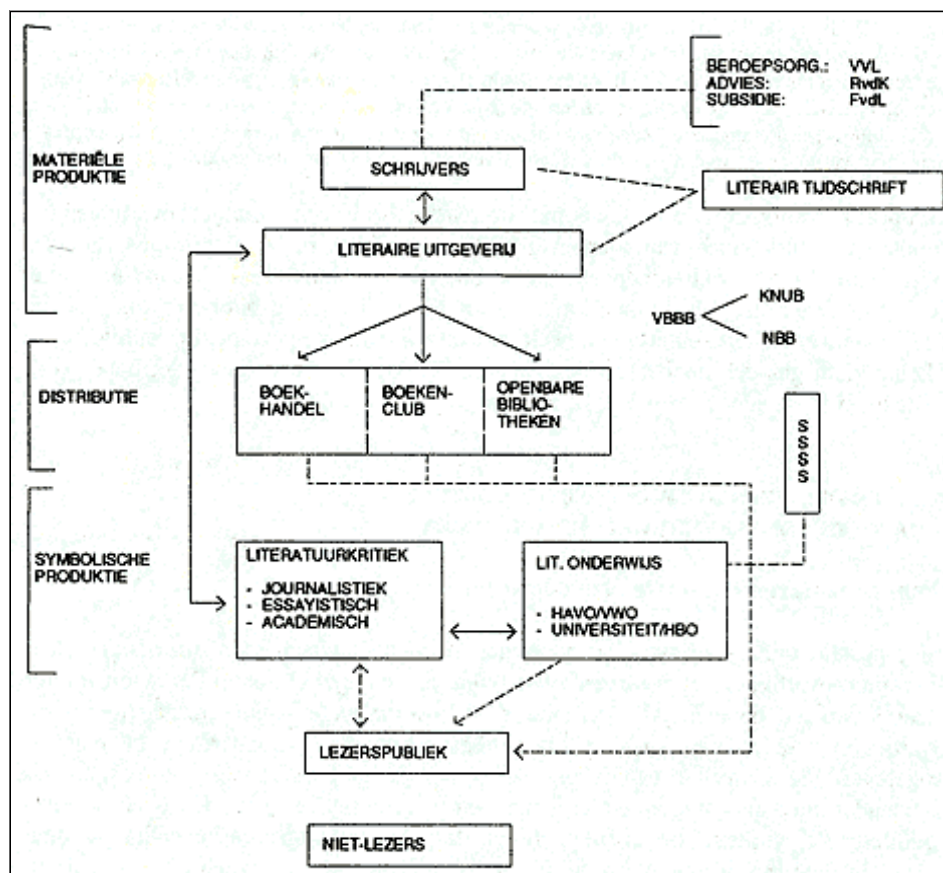
2.2 Het literaire veld

In de eerste paragraaf is kort stil gestaan bij het literaire veld. Het literaire veld is samengesteld uit alle literaire organisaties en actoren die betrokken zijn bij de productie van literatuur. Dit is zowel de productie van materiële producten zoals het boek maar ook de symbolische productie van het boek zoals de status en de kwaliteit. In het literaire veld bevinden zich instituties en actoren die invloed hebben op de verdeling van de symbolische en materiële erkenning en productie (Bourdieu, 1983). De materiële productie wordt bijvoorbeeld verzorgd door de uitgeverijen (Van Rees et al., 2006). De symbolische productie ontstaat uit een consensus tussen verschillende literaire actoren over wat literatuur is of zou moeten zijn. Deze productie resulteert in symbolisch kapitaal dat voortkomt uit de toekenning van waarde aan een literair werk (Van Rees et al., 2006). De waarde en de kwaliteit van een literair werk wordt bepaald aan de hand van de intrinsieke eigenschappen van een tekst. Denk hierbij aan de kwaliteit of de originaliteit van een tekst. Verschillende actoren worden geacht deze intrinsieke kenmerken te herkennen (Verboord, Janssen & Van Rees, 2006). Onderzoek toont echter aan dat deze intrinsieke eigenschappen enkel gebaseerd zijn op een overeenstemming tussen verschillende actoren op basis van de subjectieve waarneming (Janssen 1997; Van Rees 1983; Verboord et al., 2006). Zo stemmen critici de beoordeling van een auteur op elkaar af. Wat literatuur is, is het resultaat van een sociaal proces en heeft niks te maken met de intrinsieke en kwalitatieve eigenschappen van literatuur (Janssen 1997; Van Rees 1983). Bourdieu (1980) noemt dit de productie van geloof waarbij een groter collectief de symbolische waarde van culturele producten voortzetten.

Vervolgens zijn diverse actoren betrokken bij de distributie en consumptie van literatuur bij het literaire veld (Van Rees et al., 2006). Al deze actoren nemen verschillende posities in en gaan relaties met andere personen en instituties aan (Bourdieu, 1983; Van Rees, 1983). In figuur 1 is het literaire veld aan de hand van het model van Van Rees & Dorleijn (2006) weergegeven. Hierin is te zien dat verschillende individuen en instanties verbonden zijn aan

elkaar. In dit onderzoek zijn de verschillende relaties van belang. Ten eerste is de uitgever een belangrijke actor. Deze organisatie produceert de ‘Vijftig tinten’ boeken en positioneert deze in het literaire veld. De tweede actor is de kunstjournalistiek die de verslaggeving over de trilogie verzorgt. Ten derde en vierde nemen achtereenvolgens de auteur en de lezers een belangrijke plek in. Het literaire veld wordt niet alleen vormgegeven door de relaties tussen de genoemde actoren maar door actoren als de overheid en maatschappelijke ontwikkelingen (Bourdieu, 1983; Corse & Westervelt, 2002; De Nooy, 1991; DiMaggio, 1987; Janssen, 2005; Van Rees et al., 2006). Daarnaast wordt het veld beïnvloed door andere velden. Het literaire veld is ingebed in het culturele veld, en het culturele veld is weer ingebed in het maatschappelijke veld (Van Rees et al., 2006).

Figuur 1: Het huidige Nederlandse literaire veld met de verschillende actoren en instituties. Uit: Van Rees & Dorleijn (2006). Het Nederlandse literaire veld 1800-2000.

In het culturele veld maakt Bourdieu (1983) onderscheid tussen het autonome en het heteronome subveld. Het autonome subveld is minder afhankelijk van economische factoren en daarom kennen auteurs in dit subveld een grotere vrijheid en onafhankelijkheid

(Bourdieu, 1983). Voor auteurs in het heteronome subveld geldt dit echter niet (Bourdieu, 1983). Dit subveld is in grote mate afhankelijk van het economische veld. Doordat deze verhoudingen verschillen per subveld worden begrippen als status, succes en winst op een andere wijze gedefinieerd (Bourdieu, 1983). In het heteronome subveld is winst in de vorm van economisch kapitaal van belang (Bourdieu, 1980; 1983). In het autonome subveld is winst in de vorm van symbolische kapitaal belangrijk. Dit kapitaal komt voort uit de erkenning van de intrinsieke kwaliteit van het werk door diverse actoren (Van Rees et al., 2006). De actoren die de symbolische waarde vaststellen van bijvoorbeeld een literair werk zijn afhankelijk van de status die zij hebben en hebben zelf ook een bepaald symbolisch kapitaal. Hoe hoger dit kapitaal des te groter de macht en hoger de status is in het veld (Bourdieu, 1980).

Door middel van een analyse van het literaire veld toont Bourdieu (1983) aan dat de diverse actoren in een veld zich bewegen binnen de mogelijkheden van de positie die zij bekleden. De mogelijkheden worden groter of kleiner aan de hand van de omvang van de macht die bij een positie hoort. Doordat niet alle actoren even veel macht bezitten is binnen het literaire veld sprake van een hiërarchie (Bourdieu, 1983; DiMaggio, 1987). De verdeling van de macht binnen het literaire veld en de aanwezige posities veranderen onder invloed van de tijd, maatschappelijke ontwikkelingen en andere velden zoals het economische veld. In een veld spelen veel invloedrijke factoren een rol en hierdoor is er sprake van een dynamiek (Bourdieu, 1983).

Daarnaast is de aanwezige hiërarchie terug te vinden in de status van culturele producten zoals boeken (Bourdieu, 1983). Om de status van literaire voorwerpen vast te stellen zijn verschillende actoren met elkaar in een strijd verwickeld (Bourdieu, 1983). Het literaire veld is hier omheen gestructureerd. Vervolgens is deze strijd nooit geheel gebonden aan één veld (Bourdieu, 1987). Omdat een veld ingebed is in een samenleving is het ook verbonden aan sociale verhoudingen. Groeperingen (vaak de elite) die in de samenleving dominant zijn, zijn dit veelal ook in de verschillende velden. Bourdieu (1983) noemt dit homologiën. Tot slot is de strijd ook aanwezig tussen actoren die behoren tot de oude garde en zij die behoren tot de nieuwkomers (Bourdieu, 1983). De oude garde bewaakt zijn eigen positie en status en de nieuwkomers proberen dit juist te verkrijgen.

Het gevolg hiervan is dat de status en positie van actoren en producten mee beweegt met de dynamiek van het veld. Dit betekent dat de status van een boek verandert door de tijd heen. Denk bijvoorbeeld aan de statusverandering die de boeken van Jane Austen hebben doorgemaakt (O'Rourke & Goodall, 1979). In de tijd dat haar boeken werden gepubliceerd werden ze negatief ontvangen terwijl zij nu onderdeel vormen van de literaire canon. Dit proces

van waarde en status toekennen aan een product heet classificeren (DiMaggio, 1987). Dit proces is zichtbaar in het literaire veld. De wijze waarop literatuur wordt geclassificeerd verschilt per cultuur (DiMaggio, 1987; Janssen, 1999; Schneider-Mayerson, 2010; Van Rees, 1983). In dit onderzoek wordt bijvoorbeeld verwacht dat de landenvergelijking verschillen in de verslaggeving van kranten bloot legt.

2.2.1 Succes en status

Het succes en de status van een auteur is niet alleen afhankelijk van het symbolische kapitaal maar ook van het subveld waarin hij of zij werkzaam is. In het heteronome subveld speelt het economische kapitaal en financiële winsten een belangrijke rol. Juist deze financiële winst en de omvang van de verkoop van de boeken is bepalend voor het succes (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). Binnen het autonome subveld speelt de intrinsieke kwaliteit en de erkenning van peers een grote rol in het bepalen van de literaire waarde (Bourdieu, 1980; 1983; Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). Dit heeft onder andere betrekking op een originele en creatieve schrijfstijl (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). Bij boeken binnen het autonome subveld spelen tekstuele conventies een grotere rol dan creativiteit (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). Denk hierbij bijvoorbeeld aan vaste thema's die gebruikt worden in specifieke genres. Hoewel het succes in het autonome subveld los staat van het economische perspectief betekent dit echter niet dat de boeken in dit subveld geen winsten kunnen genereren of dat boeken uit het heteronome subveld altijd winst maken (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004). Over het algemeen geldt dat wat winst is voor het ene subveld een afwijzing betekent door het andere subveld. Beide opereren anders en kennen andere normen die hieraan ten grondslag liggen.

Daarnaast verschilt de wijze waarop een auteur erkenning krijgt per subveld. Aan de ene kant zoekt een auteur bestaansrecht door erkenning te krijgen van professionals. Aan de andere kant zoekt een auteur zijn bestaansrecht bij het grotere publiek. Het autonome subveld acht werken hoger die een artistieke component kennen. Originaliteit en creativiteit spelen bij literatuur een zeer grote rol. Het heteronome subveld verleent status aan de verkoop cijfers. Hierbij zijn bijvoorbeeld genre conventies belangrijker dan originaliteit (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004).

2.3 De actoren

Er is al veel geschreven over de instituties en actoren die betrokken zijn bij de materiële en symbolische productie van literatuur. In figuur 1 zijn deze weergegeven. In de volgende paragrafen zullen actoren als de uitgever, de kunstjournalistiek en de criticus worden besproken.

Actoren als de auteurs en de lezers zullen in het volgende deel van dit theoretische kader nader worden toegelicht zodat dit meer toegespitst kan worden op de casus van dit onderzoek.

2.3.1 Kunstjournalistiek

Kunstjournalisten ontdekken samen met peers en andere actoren nieuw talent (Bourdieu, 1980). Journalisten maken dit kenbaar aan het publiek door middel van bijvoorbeeld adviezen, artikelen en recensies. Kunstjournalisten en recensenten spelen een zeer belangrijke rol in de ontwikkeling en spreiding van classificaties (Van Rees, 1983). De actoren classificeren literatuur op basis van overeenkomsten en verschillen (DiMaggio, 1987). De basis hiervan is de algemene consensus die in de voorgaande paragrafen is besproken.

Onderdeel van de kunstjournalistiek zijn de culturele critici die in de westerse wereld van oudsher nauw betrokken zijn bij de ontwikkelingen van het culturele classificatiesysteem (Bourdieu, 1980; DiMaggio, 1987). Zij worden veelal erkent als kenners en zij hebben symbolisch kapitaal verworven. Hierdoor hebben zij invloed op de visie van kopers en verkopers (Bourdieu, 1980; Janssen, 1997; Verboord, 2010; Van Rees, 1983). De criticus speelt een cruciale rol in het doorgeven van de symbolische status van literatuur en populaire fictie (Janssen, 1997; Van Rees, 1983). Critici stellen dat zij een eigen visie hebben op boeken en dat zij een persoonlijk oordeel geven over een boek (Janssen, 1997; Van Rees, 1983). Dit oordeel wordt gedrukt in dagbladen, één van de belangrijkste instituties voor culturele classificatie (Janssen et al., 2010; Van Rees, 1983; Verboord, 2010). De inbedding hierin maakt het werk van recensenten gelegitimeerd (Van Rees, 1983; Verboord, 2010). Het oordeel dat zij geven wordt door groepen mensen als een esthetisch oordeel gezien (Bourdieu, 1980; Van Rees, 1983). Aangenomen wordt dat de criticus één van de actoren is die de intrinsieke literaire waarde van het literaire werk herkent. Maar welk literair werk een criticus behandelt is echter van enkele zaken afhankelijk. De critici behandelt op grotere schaal boeken van een gerespecteerde uitgeverij en boeken waar andere kunstjournalisten al aandacht aan hebben besteed (Bourdieu, 1980; Janssen, 1997; Van Rees, 1983). Daarnaast verkoopt de trilogie van E.L. James zeer goed. Dit succes is mogelijk een reden voor de aandacht van de kunstjournalistiek.

Het oordeel van de ene criticus lijkt vaak op dat van de ander. Deze overeenkomstige oordelen dienen voor de lezer als bewijs dat dit de heersende norm is en betrouwbare informatie bevat (Janssen, 1997; Van Rees, 1983). Deze overeenstemming komt echter niet voort uit een onafhankelijk en objectief oordeel. Ze is ontstaan door een sociaal proces waarbinnen de peers elkaar nauwlettend in de gaten houden (Janssen, 1997; Van Rees, 1983). Toch hechten lezers van de recensies veel waarde aan de oordelen van bijvoorbeeld de criticus (Verboord, 2010).

Een recensent kan het succes van een boek medemogelijk maken (Bourdieu, 1980; Van Rees, 1983). De uitgever moet zorgen dat een bepaald boek terecht komt bij de juiste criticus die het boek positief ontvangt. Het symbolisch kapitaal creëert op deze wijze een economisch kapitaal (Bourdieu, 1980). Kopers en verkopers die de mening van critici overnemen schaffen mogelijk de boeken aan. Hoewel consumenten beïnvloed worden door verschillende actoren, dragen zijzelf ook bij aan de erkenning van de auteur door zijn of haar boek te kopen. De reputatie van een auteur is niet afhankelijk van één actor maar van velen (Bourdieu, 1980).

2.3.2 Literatuur bespreking in dagbladen

In het culturele veld zijn het de dagbladen die mede vorm geven aan classificaties en deze kenbaar maken aan het grote publiek (Janssen, 1999; Janssen et al., 2010). Daarnaast zijn dagbladen geïnstitutionaliseerd en verkondigen in het kader van expertise en professionaliteit legitieme visies (Verboord, 2010). Om deze redenen dragen zij bij aan de algemene beeldvorming over een cultureel product (Verboord, 2010). Naast het classificeren van literatuur doen zij verslag over het boekenaanbod. De laatste decennia is steeds meer aandacht gekomen voor literatuur in kranten (Janssen, 1999; Janssen et al., 2010). Met hun selecties en oordelen accepteren of verwerpen zij publiekelijk de manier waarop uitgeverijen boeken in de markt brengen. Vooral kwaliteitskranten die zich richten op de intellectuele en culturele elite van het land staan in het proces van culturele legitimering centraal (Janssen et al., 2010). Populaire en regionale kranten besteden bijvoorbeeld minder aandacht aan recensies van boeken (Janssen, 1997).

Vanaf de tweede helft van de vorige eeuw is de inhoud van kwaliteitskranten met betrekking tot kunst en cultuur veranderd. Door de jaren heen is meer aandacht gekomen voor populaire cultuur (Janssen, et al. 2010). Dit kan worden verklaard aan de hand van maatschappelijke ontwikkelingen. Sinds de jaren zestig van de vorige eeuw zijn de grenzen tussen hoge en populaire cultuur binnen westerse samenlevingen verminderd (Janssen, 2005; Janssen et al., 2010). Dit heeft tot gevolg dat statusverschillen tussen de hoge kunsten en de populaire kunsten vervagen (Janssen, 2005). Toch worden in veel landen de 'laagste' genres in kranten niet behandeld. Voor de literatuur heeft dit bijvoorbeeld betrekking op de romantische fictie (Janssen, et al. 2010). Hierdoor lijkt dit genre vandaag de dag nog niet tot een legitieme cultuurvorm te behoren (Janssen, 2005). Andere kunstuitingen als film, detectives en strips zijn wel steeds meer tot de legitieme cultuurvormen geworden gaan behoren (Janssen, 2005). Deze disciplines komen bijvoorbeeld steeds vaker voor in de kwaliteitskranten. Dit is één van de wijzen waarop dit proces van legitimering aangetoond kan worden (Janssen, 1999). Dit betekent echter niet dat de behandeling van de 'Vijftig tinten' trilogie in kranten automatisch tot gevolg

heeft dat de boeken worden gezien als legitiem. Hiervoor moet ook gekeken worden naar de wijze waarop het succes van de trilogie wordt gesproken. Denk hierbij aan het verschil tussen het literaire en economische succes.

2.3.3 De uitgeverij

De uitgeverij is een belangrijke actor die, zoals in figuur 1 te zien is, een rol speelt in zowel de materiële productie als in de symbolische productie (Van Rees & Dorleijn, 2006). Een uitgever neemt in het literaire veld verschillende posities in. Zo heeft deze organisatie de contacten en middelen om een boek te publiceren. De status en de omvang van het symbolische kapitaal van de uitgever is in dit proces erg belangrijk (Janssen, 1997; Van Rees 1983). Het symbolische kapitaal is zeer belangrijk voor bijvoorbeeld een beginnend en onbekende auteur. Zo heeft de uitgeverij belangrijke contacten die van belang zijn voor de erkenning van het werk van een auteur. Niet alleen de uitgever maar ook peers en critici moeten erkennen dat het werk van de auteur intrinsieke literaire eigenschappen heeft. Daarnaast zijn het in veel gevallen de peers die de nieuwe auteur onder de aandacht brengen van de uitgever. Samen met critici, peers, uitgeverijen en andere actoren wordt bepaald en erkend dat de auteur een positie in neemt binnen het literaire veld (Bourdieu, 1980).

De wijze waarop een uitgeverij handelt, is afhankelijk van de mate van autonomie. Er zijn uitgevers die zeer kleine concessies willen doen voor de financiële winst en andere doen juist grote concessies om financiële winst te genereren (Bourdieu, 1980). Beide uitgeverijen kennen een ander organisatie model (Bourdieu, 1980). De meer autonome uitgever wordt gekenmerkt door meer risico's in het productie proces en deze is meer gericht op de lange termijn (Bourdieu, 1980). De status van de auteur ontwikkelt zich door een symbolische status en kan mogelijk op termijn veel verkopen maar in het begin worden niet veel boeken gedrukt. De uitgeverij die produceert binnen het heteronome subveld komt openlijk uit voor het financiële succes dat men voor ogen heeft. Hierbij is sprake van een snelle productie (Bourdieu, 1980). De organisatie neemt weinig risico's en speelt in op de smaak van de consument. Daarnaast wordt veel gebruik gemaakt van promotie om het product snel kenbaar te maken. Hier wordt op korte termijn gestreefd om veel winst te verkrijgen, het product heeft veelal een korte levensduur. Op korte termijn wordt een boek goed verkocht maar later raakt het snel in de vergetelheid.

Hoewel er uitgeverijen zijn die zich richten op de kleinschalige productie wil iedere uitgever winst genereren (Van Rees & Dorleijn, 2006). Om winst te maken moeten zowel kleinschalige als grootschalige uitgeverijen inspelen op het risico dat het boek niet verkoopt. Steeds minder mensen lezen boeken en er komen steeds meer niet lezers bij (Huysmans & De Haan, 2010; Van Rees et al., 2006). Daarnaast wordt de doelgroep voor autonome literatuur

voor de kleinschalige productie steeds kleiner. Lezers geven de voorkeur aan een detective of romantisch fictie (Van Rees et al., 2006). De afgelopen decennia wordt in Nederland minder tijd besteed aan het lezen van gedrukte boeken. Toch lijkt dit sinds 1995 weer iets toe te nemen (Huysmans & De Haan, 2010). De tijd die de gemiddelde lezer besteedt aan het lezen van gedrukte media kan mogelijk aangevuld worden met de lezers van de e-reader (Huysmans & De Haan, 2010).

Een uitgever moet zich aan deze maatschappelijke ontwikkelingen aanpassen (Van Rees & Dorleijn, 2006). Nieuwe titels moeten winstgevend zijn. Uitgeverijen richten zich daarom op titels die positieve reacties hebben gekregen van literaire actoren. Dit heeft zowel betrekking op het succes in het autonome subveld, de erkenning van critici als erkenning van het heteronome subveld, de verkoopcijfers. Onbekende auteurs zijn een beduidend groter risico dan gerenommeerde goedverkopende auteurs. De keuze om de 'Vijftig tinten' trilogie uit te geven zal onder andere gebaseerd zijn op de risico's die dit met zich mee neemt.

2.4 Cross-nationale aspecten

Binnen het literaire veld wordt onderscheid gemaakt tussen populaire fictie en literatuur. Hoewel niet alle culturele groepen dezelfde classificaties kennen is dit een classificatie die in het westen relatief universeel is. Denk bijvoorbeeld aan de wijze waarop de uitgeverijen uit Nederland, Engeland en de VS de trilogie hebben geclassificeerd. Zij doen dit allen anders maar wel binnen de populaire en romantisch/erotische fictie. De tijd en de maatschappelijke context zijn zeer belangrijke factoren (Bourdieu, 1983; Corse & Westervelt, 2002; De Nooy, 1991; DiMaggio, 1987; Janssen, 2005; Van Rees, Janssen & Verboord, 2006). Zij bepalen in hoeverre een classificatie systeem universeel, hiërarchisch, gedifferentieerd en begrensd is (DiMaggio, 1987; Janssen, 2005). Maatschappelijke factoren die hier invloed op uitoefenen zijn bijvoorbeeld de mate van sociale mobiliteit in een land, het nationale culturele aanbod, de invulling van het onderwijs en het mediasysteem (DiMaggio, 1987; Janssen et al., 2010). In bijvoorbeeld een samenleving met veel sociale mobiliteit lijkt de kunstwereld een minder sterke hiërarchie te kennen (DiMaggio, 1987; Janssen, 2005; Janssen et al., 2010). Dit heeft tot gevolg dat de kunsten meer differentiatie kennen en er minder overeenstemming is over de status van verschillende kunstdisciplines (DiMaggio, 1987; Janssen, 2005).

2.4.1 Nederland

Het culturele classificatie systeem in Nederland heeft sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw veel veranderingen doorgemaakt. De meeste van deze veranderingen zijn terug te voeren op

verschillende maatschappelijke ontwikkelingen (De Nooy, 1991; Janssen, 2005). Ongeveer dezelfde ontwikkelingen hebben zich ook in andere westerse landen voor gedaan, hoewel het per land verschilt in welke mate ze hebben plaatsgevonden en wanneer (Janssen, 2005; Janssen et al., 2010). Hierdoor ontwikkelen de classificatie systemen zich mogelijk op verschillende wijzen (Janssen et al., 2010). Een verandering in Nederland is dat de samenleving meer open is geworden en dat sociale ongelijkheid is afgenomen terwijl de sociale mobiliteit is toegenomen (Janssen, 2005). Daarnaast wordt hoge cultuur steeds meer gecombineerd met populaire cultuur (Janssen, 2005). Jongeren lezen bijvoorbeeld zowel oude klassiekers en bezoeken popconcerten van hun favoriete band.

Ten tijden van deze ontwikkelingen stijgt de welvaart en de vrije tijd neemt toe. Mensen gaan onder andere steeds meer culturele producten consumeren (Janssen, 2005). De culturele productie en toegankelijkheid stijgen mee met de consumptie hiervan. Hierdoor wordt het culturele aanbod groter. Het consumptie patroon gaat steeds meer lijken op dat van de VS (Janssen, 2005). Dit betekent dat het culturele aanbod meer heterogeen en uitgebreid wordt en de scherpe status verschillen afnemen (Janssen, 2005). Binnen het culturele veld zijn steeds meer aftakkingen ontstaan, het veld wordt gedifferentieerder, er ontstaan verschillende instituties die verschillende kunstvormen ondersteunen. Denk bijvoorbeeld aan fotografie en stripboeken. Voorheen werd het onderscheid tussen hoge en populaire kunst meer universeel onderkend nu zijn de meningen meer diffuus en is er minder sprake van universaliteit (Janssen, 2005). De smaak van de culturele elite krijgt vanaf de jaren vijftig van de twintigste eeuw steeds meer kritiek. Groepen die zichzelf benadeeld voelen bepleiten de legitimiteit van verschillende culturele uitingen (Janssen, 2005). Hoewel de kunst en cultuur sector minder grote hiërarchische verschillen kent blijkt de culturele elite en verschillende culturele actoren nog steeds de voorkeur te geven aan de hoge kunsten (Janssen et al., 2010). Toch geeft de gemiddelde boekenlezer steeds meer de voorkeur aan populaire fictie terwijl de interesse voor literatuur steeds kleiner wordt (Van Rees et al., 2006).

2.4.2 De Verenigde Staten

De ontwikkelingen van een afnemende hiërarchie en minder sterke grenzen tussen de verschillende kunstdisciplines zijn ook te vinden in de Verenigde Staten. In de VS is net zoals in Nederland te zien dat de hiërarchische verhoudingen in de kunstwereld minder sterk zijn en wordt het gekenmerkt door consumenten die zowel gebruik maken van de hoge cultuur als de populaire cultuur (Janssen, 2005). Zo blijkt dat de culturele elite in de Verenigde Staten een meer diverse smaak heeft gekregen van betreft kunst en cultuur (Peterson, 1992). Voorheen bestonden de voorkeuren van deze groep vooral uit hoge kunst zoals literatuur en klassieke

muziek. De afgelopen decennia is de smaak van deze elite groep een combinatie van hoge en populaire cultuur. Hier staat tegenover dat juist de lagere klassen in de VS een minder diverse voorkeur kent (Peterson, 1992).

Daarnaast lijkt in het literaire veld in de Verenigde Staten minder sprake te zijn van sterke hiërarchische verhoudingen. Divers onderzoek heeft bijvoorbeeld aangetoond dat het literaire veld en uitgeverijen VS in vergelijking tot Frankrijk minder sterk gericht zijn op de literaire canon. De VS hecht onder andere meer waarde aan verkoopcijfers (Duell 2000; Weber 2000; Obbema 2003 zoals genoemd in Janssen, 2005). Academics stellen dat in een land als de Verenigde Staten meer marktwerking aanwezig is in de culturele sector. Dit heeft tot gevolg dat de hiërarchische verhoudingen afnemen (Janssen et al., 2010; Verboord, 2011). In een land als Nederland waar meer overheidssteun is, zijn de hiërarchische verhoudingen meer aanwezig (Janssen et al., 2010).

2.4.3 Engeland

In Engeland kent het literaire veld weinig overheidssteun. De overheidssteun is enkel gericht op het stimuleren van het leesgedrag van de bevolking (Wright, 2006). De Engelse bevolking geeft de voorkeur aan het lezen van populaire fictie. De hoger opgeleiden zijn degene die literatuur prefereren (Wright, 2006). Het onderscheid tussen populaire fictie en literatuur werd al vroeg gemaakt. Het Engelse literaire veld heeft zijn wortels in de tweede helft van de negentiende eeuw (Poovey, 2004). Het ontstaan hiervan is sterk verbonden met het uitsluiten van auteurs die niet voldoen aan de eisen van wat gezien wordt als literatuur (Poovey, 2004). Daarnaast wordt het Engelse literaire veld getekend door een historische strijd tussen nationale uitgeverijen en uitgeverijen uit de VS (Anand & Jones, 2008). Beiden concurreren op de Engelstalige boekenmarkt. Uitgeverijen uit beide landen publiceren in verschillende gebieden, de verschillende uitgeverijen hebben de markt opgesplitst. Engelse uitgeverijen richten zich op de markt in Groot-Brittannië, Ierland, Canada en voormalig koloniën. Daarnaast zoeken zij juist niches in de markt waar de Verenigde Staten geen concurrentie vormt (Anand & Jones, 2008). Tot slot is de scheiding tussen literatuur en populaire fictie de laatste decennia sterker geworden (Anand & Jones, 2008).

Het bovenstaande bevat enkele aanwijzingen over de wijze waarop de classificatie van cultuur plaats vindt in Engeland. Ten eerste impliceert de literaire strijd tussen de Verenigde Staten en Engeland mogelijk dat de laatste de voorkeur geeft aan literatuur. De Verenigde Staten kent veel marktwerking in de culturele en literaire wereld (Janssen et al., 2010; Verboord, 2011). Engeland zoekt graag markten op die de VS niet bedient (Anand & Jones, 2008). Daarnaast is de afscheiding tussen literatuur en populaire fictie de afgelopen decennia sterker

geworden (Anand & Jones, 2008) en hebben hoger opgeleiden een grotere voorkeur voor literatuur (Wright, 2006). Mogelijk betekent dit dat het literaire veld in Engeland meer dan in de VS en in Nederland hiërarchisch is. Echter richt de subsidie voor literatuur in Engeland zich meer op het stimuleren van het leesgedrag (Wright, 2006). Het is mogelijk dat de commerciële sector meer invloed uit oefent op het literaire veld. Het gevolg hiervan kan zijn dat de hiërarchische verhoudingen juist afnemen (Janssen et al., 2010). Verwacht wordt dat Engeland een middelpositie inneemt tussen de VS en Nederland.

2.4.4 Literatuurbespreking in kranten, onderlinge verschillen tussen landen

Janssen et al., 2010 hebben een cross-nationaal onderzoek uitgevoerd dat in het kader stond van het culturele aanbod in kwaliteitskranten. Hierbij werden verschillende classificatie factoren in acht genomen. Denk bijvoorbeeld aan de mate van sociale mobiliteit in een land en mogelijke invloeden vanuit het mediasysteem. De factoren hebben mogelijk invloed op de classificatie in een land en vervolgens ook op de classificatie in de kranten. Verwacht werd bijvoorbeeld dat de Verenigde Staten meer marktgericht zijn binnen het culturele veld en dat hierdoor de bespreking van cultuur minder hiërarchisch is. In de Europese Unie (EU) is meer overheidssteun en hierdoor is het culturele classificatie systeem mogelijk hiërarchischer.

In het onderzoek (Janssen, et al., 2010) stond de VS centraal samen met drie Europese landen Nederland, Duitsland en Frankrijk. Een verschil tussen Nederland en de Verenigde Staten is bijvoorbeeld dat de dagbladen in de VS zich veel meer aanpassen op de smaak van (potentiële) lezers. Nederlandse kwaliteitskranten zijn hier minder mee bezig. Vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw neemt de bespreking van kunst en cultuur in de kranten meer toe. Dit gebeurt niet overal even snel. In alle landen wordt steeds meer aandacht gegeven aan populaire cultuur, de VS is wat deze ontwikkeling betreft altijd koploper. In de VS is vandaag de dag meer ruimte voor populaire cultuur dan voor hoge cultuur. In Nederland en de andere Europese landen gaat de voorkeur uit naar hoge cultuur en literatuur.

De onderzoekers (Janssen et al., 2010) ontdekten dat kwaliteitskranten in de VS in verhouding meer aandacht besteden aan non-fictie en Europese kranten aan fictie. Hoewel populaire fictie steeds meer aandacht heeft gekregen blijkt dit niet op te gaan voor alle genres (Janssen et al, 2010; Schneider-Mayerson, 2010). Janssen et al. (2010) concluderen dat er tussen de landen verschillen aanwezig zijn. Kranten in Europese landen hebben een voorkeur voor hoge cultuur. De oorzaak hiervan is mogelijk dat de VS een grotere marktwerking kent in de culturele sector dan de Europese landen die meer overheidssteun krijgen. Hoewel Nederland stelt een open samenleving te zijn blijven de kwaliteitskranten vasthouden aan hoge cultuur. Hieruit volgt de aanname dat de verminderde hiërarchische verhoudingen in een land niet altijd

invloed hebben op de verhoudingen tussen verschillende culturele producten. Hoewel volgens Janssen et al. (2010) populaire cultuur meer legitimiteit heeft gekregen door de jaren heen lijkt dit nog niet geheel geïnstitutionaliseerd te zijn. Hieruit volgt de conclusie dat het artistieke veld niet geheel wordt beïnvloed door de maatschappelijke visies op cultuur (Janssen et al., 2010). Visies van culturele actoren wijken hierdoor mogelijk af van de culturele smaak van een samenleving.

2.5 Verwachtingen en hypothese

In dit onderzoek staat centraal op welke wijzen de 'Vijftig tinten' trilogie van E.L. James wordt besproken in kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten, Engeland en Nederland en hoe de eventuele verschillen kunnen worden geduid. Aan het einde van dit eerste theoretische hoofdstuk kan een eerste hypothese worden geformuleerd. Deze heeft betrekking op het literatuur-kritische aspect van dit onderzoek.

Wat een goed boek is kan vanuit verschillende invalshoeken worden bepaald. Het autonome subveld geeft een oordeel op basis van de visie van verschillende literaire actoren (Bourdieu, 1983). De actoren bepalen samen wat goede literatuur is en of een tekst intrinsieke literaire eigenschappen heeft (Verboord, et al., 2006). Het herenome subveld stelt dat een goed boek financiële winst moet maken (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). De laatste hecht een grotere waarde aan de economische belangen. Daarnaast spelen genre conventies in het heteronome subveld een grotere rol dan creativiteit en originaliteit. Terwijl dit juist weer erg belangrijk is in het autonome subveld (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004). De boeken 'Vijftig tinten grijs, donkerder en vrij' kunnen worden geplaatst binnen de populaire fictie. In het volgende hoofdstuk zal dit uitgebreid worden toegelicht. Dit het tot gevolg dat de trilogie geplaatst wordt in het heteronome subveld. Het succes van de trilogie zal veelal afgeleid worden van economische factoren als de verkoopcijfers en winsten. Verwacht kan worden dat dagbladen vanuit dit perspectief de trilogie bespreken en eventueel beoordelen.

Dit betekent echter niet dat onderzochte dagbladen uit de drie verschillende landen dezelfde benadering kennen. Voorgaand onderzoek heeft geconcludeerd dat westerse kwaliteitskranten op verschillende wijzen aandacht besteden aan literatuur (Janssen et al., 2010). In bijvoorbeeld de Verenigde Staten wordt in verhouding meer aandacht besteed aan non-fictie en in Europese dagbladen wordt meer aandacht besteed aan fictie. Voor alle landen geldt dat in de loop van de vorige eeuw steeds meer aandacht is gekomen voor populaire cultuur en fictie. De lagere populaire genres, zoals de romantische fictie, krijgen echter nog steeds geen belangstelling (Janssen et al, 2010; Schneider-Mayerson, 2010). Europa geeft

vaker dan de VS de voorkeur aan hoge literatuur (Janssen et al., 2010). Nederlandse dagbladen geven de voorkeur aan hoge literatuur en dagbladen uit de VS geven juist de voorkeur aan populaire literatuur (Janssen et al., 2010). Van de Engelse dagbladen wordt verwacht dat deze de voorkeur geven aan hoge en populaire literatuur omdat het literaire veld in Engeland zich aan de ene kant kenmerkt door het afzetten tegen de VS (Anand & Jones, 2008) maar aan de andere kant in grotere mate afhankelijk is van de commerciële sector (Wright, 2006). Verwacht wordt dat de wijze waarop de verslaggeving plaats vindt over de 'Vijftig tinten' trilogie tussen landen onderling verschillen. Hieruit volgt de eerste hypothese:

(1.) De verslaggeving in de kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten over de 'Vijftig tinten' trilogie richt zich in grotere mate op de economische succesfactoren dan de verslaggeving in de kwaliteitskranten uit Engeland en Nederland. De Nederlandse verslaggeving in de kwaliteitskranten richt zich in grotere mate op literaire succesfactoren. De Engelse verslaggeving in de kwaliteitskranten neemt naar verwachting een middenpositie in.

3. Literatuur, populaire fictie en romantische fictie

In dit tweede deel van het theoretisch kader wordt specifiek gekeken naar verschillende componenten van het literaire veld. In het literaire veld wordt niet enkel onderscheid gemaakt tussen de subvelden. Dit wordt ook gedaan op basis van bijvoorbeeld genre en geslacht. Deze aspecten zullen nader worden toegelicht. In de onderstaande paragrafen wordt eerst kort een definitie gegeven van literatuur en populaire fictie. Vervolgens staat de romantische fictie centraal. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het vermeende verschil tussen mannelijke en vrouwelijke auteurs en lezers.

3.1 Populaire fictie versus literatuur

Binnen het literaire veld wordt gesproken over de begrippen literatuur en populaire fictie. Deze begrippen kunnen worden gedefinieerd door ze tegen elkaar af te zetten. Het is onmogelijk om het ene te beschrijven zonder het andere erbij te betrekken (Gelder, 2004). Dit heeft te maken met de verschillende posities die beide begrippen innemen in het literaire veld (Bourdieu, 1983). De positie van literatuur en populaire fictie in het literaire veld zijn afhankelijk van verschillende factoren. Bourdieu (1983) maakt onder andere onderscheid op basis van de mate van afhankelijkheid ten opzichte van de economie. De literatuur is in mindere mate afhankelijk van economische factoren dan de populaire fictie (Bourdieu, 1983). Ditzelfde principe is terug te zien in het autonome en heteronome literaire subveld. Het onderscheid tussen literatuur en populaire fictie lijkt dan ook in grote mate op het onderscheid dat aanwezig is tussen de twee subvelden.

Ten eerste kent literatuur een hogere status doordat verschillende actoren de vermeende intrinsieke literaire kwaliteiten waarnemen (Schneider-Mayerson, 2010). Gesteld kan worden dat een boek literatuur is als het erkenning krijgt van peers in het literaire veld. Populaire fictie verkrijgt een status aan de hand van de verkoopcijfers (Gelder, 2004). Zowel de consument, de uitgever en de auteur zien hoge verkoopcijfers als een belangrijke indicator voor het succes. Hierdoor wordt het door verschillende actoren geclassificeerd als een lagere kunst vorm (Schneider-Mayerson, 2010). Ten tweede is een originele en creatieve schrijfstijl bij literatuur belangrijk (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). Boeken binnen de populaire fictie worden aan de hand van conventies geschreven en kennen een hoog productie tempo (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). Dit onderscheid tussen literatuur en populaire fictie is echter dynamisch (Van Rees et al., 2006). De begrippen veranderen mogelijk door toedoen van maatschappelijke veranderingen (Bourdieu, 1983;

DiMaggio, 1987; Van Rees et al., 2006). De overeenstemming over literaire classificaties zijn altijd tijdelijk (Van Rees et al., 2006).

De classificaties literatuur en populaire fictie maken al lang onderdeel uit van de discussie tussen hoge en populaire cultuur (Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). In de jaren tachtig van de vorige eeuw is binnen de culturele studies meer aandacht gekomen voor populaire fictie (Schneider-Mayerson, 2010). Populaire fictie wordt vooral onderzocht vanuit de maatschappelijke context. Fictie geschreven door vrouwen is bijvoorbeeld een interessant onderzoeksobject omdat het inzicht geeft in de hedendaagse dominante ideologieën over mannen en vrouwen. Op deze wijze kunnen de sekse verhoudingen in een samenleving worden geanalyseerd (O'Donnell Arosteguy, 2009). Voorheen werd veelal gesteld dat populaire kunst een teken van cultureel verval is (Schneider-Mayerson, 2010). In de jaren tachtig verandert dit beeld door onder andere de vervaging van de grenzen tussen hoge en populaire cultuur en hierdoor is de hiërarchie tussen beide concepten minder sterk (DiMaggio, 1987; Janssen, 2005; Janssen et al., 2010).

3.1.1 Genres

Binnen het literaire veld wordt niet enkel onderscheid gemaakt op basis van literatuur of populaire fictie. Populaire fictie wordt veel onderverdeeld in genres. Een genre is gebaseerd op overeenkomsten tussen een groep boeken en op basis van een afspraak tussen lezers, auteurs en uitgevers (Schneider-Mayerson, 2010). Binnen het literaire veld worden boeken die verschillende overeenkomsten met elkaar hebben geclassificeerd tot één genre (DiMaggio, 1987). Het is dan een overkoepelende term voor boeken die op basis van verschillende thema's en conventies gelijkenissen vertonen. Lezers binden zich veelal aan één specifiek genre. Daarom zijn genres belangrijk voor commerciële doeleinden (Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). Deze genre indelingen zijn tijd- en cultuurgebonden en passen zich aan op maatschappelijke veranderingen (DiMaggio, 1987; Janssen, 1999; Janssen et al., 2010; Schneider-Mayerson, 2010).

Binnen de populaire fictie zijn veel meer genres te onderscheiden dan in de literatuur (Gelder, 2004). In de literatuur worden in mindere mate verschillende boeken met elkaar vergeleken op basis van overeenkomsten. De eigenheid (originaliteit en creativiteit) van de auteur is belangrijker dan het behoren tot een genre. Dit betekent niet dat er geen genres te maken zijn (Gelder, 2004). Bij de populaire fictie zijn ongeveer acht¹ verschillende genres die regelmatig worden opgedeeld in subgenres (Gelder, 2004; O'Donnell Arosteguy, 2009). Het

¹ Romantische fictie, detectives, science fiction, fantasy, horror, western roman, historische roman en avonturen roman (Gelder, 2004).

genre romantische fictie wordt bijvoorbeeld opgedeeld in erotische romantische fictie of historische romantische fictie. Daarnaast kennen genres binnen de populaire fictie sterke conventies (DiMaggio, 1987). Romantische fictie wordt bijvoorbeeld al decennia lang geschreven via vaste concepten en thema's (Gelder, 2004). Dit genre blijft een grote winstgever binnen de populaire fictie (DiMaggio, 1987; Gelder, 2004; O'Rourke & Goodall, 1979). Hoewel de hiërarchie binnen de populaire fictie veelal bepaald wordt aan de hand van het economische succes speelt literaire erkenning ook binnen dit subveld een rol. Zo is romantische fictie economisch succesvol, maar toch behoort tot één van de populaire genres met een zeer lage literaire status (Janssen, et al., 2010).

3.2 De romantische fictie

Een van de meest populaire genres is de romantische fictie (DiMaggio, 1987; Gelder, 2004; O'Rourke & Goodall, 1979). Dit genre kent een lange geschiedenis en al in de achttiende eeuw verschenen de eerste boeken (Harzewski, 2006). Het genre ontstond in een tijd dat nieuwe en snelle printtechnieken ontstonden en de groep lezende middenklasse groter werd. Een groep vrouwelijke auteurs zag mogelijkheden in deze ontwikkelingen. Zij creëerden een genre dat sinds de beginperiode wordt gekenmerkt door een vrouwelijk hoofdpersonage die binnen haar eigen leefomgeving om leert gaan met verschillende mogelijkheden en uitdagingen (Harzewski, 2006). Bijvoorbeeld het experimenteren met seksuele vrijheden. De verhalen gaan over de vrouwelijke ervaringen (Coward, 1980; Harzewski, 2006; O'Rourke & Goodall, 1979).

De status van romantische fictie varieert door de tijd heen (Harzewski, 2006; O'Rourke & Goodall, 1979). Veel boeken waren een commercieel succes. De vrouwelijke auteurs verwierven een redelijk economisch kapitaal en dit stuitte menig mannelijke collega's tegen de borst. De mannelijke auteurs bestempelden de boeken al snel als slecht, commercieel en dom. Het genre wordt in verschillende eeuwen bekritiseerd en geclassificeerd als slechte fictie (Cosijn, 2008; O'Donnell Arosteguy, 2009). Hierdoor blijft het genre uit de literaire canon en krijgt het geen erkenning vanuit het literaire veld (O'Donnell Arosteguy, 2009). Al vanaf de achttiende eeuw heeft het genre van de romantische fictie de stempel gekregen dat het geen goede leesstof is voor de lezer (Harzewski, 2006). Als snel werd dit oordeel op de veel vrouwelijke auteurs toegepast. Sommige vrouwelijke auteurs schreven tot en met de negentiende eeuw onder mannelijke pseudoniemen (Cosijn, 2008). Dit deden zij omdat zij hun romans een eerlijke kans in het literaire veld wilden geven, omdat zij bang waren dat zij anders geen gelijke behandeling zouden krijgen (Cosijn, 2008). Ook vandaag de dag krijgt de romantische fictie bijvoorbeeld in

dagbladen nauwelijks aandacht. Dit komt omdat het ook nu nog tot een van de laagste populaire genres behoort (Janssen, et al., 2010).

Daarnaast stellen critici dat romantische fictie geschreven wordt aan de hand van een standaard formule doordat het sterke conventies kent. De auteur heeft hierdoor geen artistieke vrijheid (Gelder, 2004; Harzewski, 2006). De conventies worden echter sterk in de hand gehouden door twee van de grotere uitgeverijen, Harlequin en Mills & Boon (Gelder, 2004). Beide actoren houden vast aan het oude concept en de bijbehorende schijfmethode. Auteurs moeten zich hier aan houden. Harlequin kent al sinds de jaren zeventig commercieel succes met hun romantische boeken. Eind jaren tachtig kenden ze een jaarlijkse verkoop van rond de 200 miljoen boeken (Gelder, 2004). Door de jaren heen zijn grote variaties aan subgenres ontstaan. Een lezer kan kiezen uit subgenres als de doktersromans, chick-lit, romantische thrillers, *dark romance* en relatie romans (www.harlequin.nl). Het genre kent een grote verscheidenheid.

Ook in de academische wereld is de status van het genre dynamisch en veelal heerst het beeld dat het geen belangwekkende inhoud heeft (Cosijn, 2008; O'Donnell Arosteguy, 2009). Echter, dit genre is een interessant onderzoeksobject want het biedt inzicht in mannelijke en vrouwelijke rolpatronen. De boeken onthullen bijvoorbeeld spanningen rond beperkende sociale rolpatronen in een samenleving. Een voorbeeld daarvan is de maatschappelijke verwachtingen rond vrouwen (O'Donnell Arosteguy, 2009). Daarnaast is het belangrijk om de sociale inbedding van vrouwen in een mannelijke literaire wereld te onderzoeken en om de vrouwelijke literaire tradities te bespreken (O'Rourke & Goodall, 1979). Sinds de jaren tachtig is veel veranderd maar de moderne romantische fictie krijgt nog niet erg veel aandacht (Cosijn, 2008; O'Donnell Arosteguy, 2009).

Eén van de mogelijke oorzaken hiervoor is dat het classificeren van culturele producten vooral wordt gedaan vanuit een dominante mannelijke elite. Het gevolg hiervan is dat romantische fictie vanuit een mannelijke perspectief wordt beoordeeld en dit zorgt mogelijk voor een "verkeerde" interpretatie (Harzewski, 2006; Schneider-Mayerson, 2010; O'Donnell Arosteguy, 2009). Een andere oorzaak is de status die literatuur heeft en populaire fictie niet heeft. Literatuur is nog altijd gebonden aan de hoger opgeleiden en een elite (Wright, 2006). De hoge status van literatuur wordt onder vele lagen van de bevolking gedragen. De opvatting dat populaire fictie een lagere status kent wordt ook algemeen erkend (Janssen, 2005). Toch is de status van romantische fictie niet vastgeroest. Denk hierbij aan het eerder gegeven voorbeeld van Jane Austen.

3.2.1 Chick-lit

In de jaren negentig van de vorige eeuw ontstaat een nieuw verschijnsel in het literaire veld, chick-lit². Chick-lit is te plaatsen in de romantische fictie want het kent veel overeenkomsten. Zo staat de vrouwelijke ervaring centraal en is er sprake van een romantische relatie die vele obstakels moet overwinnen om mogelijk te kunnen zijn (Harzewski, 2006; Mazza, 2006). Daarnaast krijgt chick-lit veelal dezelfde kritiek als de romantische fictie door de voorspelbare verhaallijnen en de affiniteit die het heeft met de consumptie industrie (Harzewski, 2006). Dit heeft tot gevolg dat de boeken een lage literaire status kennen (Kiernan, 2006).

Daarnaast wijkt de chick-lit ook af van de romantische fictie. De chick-lit wil namelijk meer zijn dan een 'damesroman' (Mazza, 2006). Ten eerste legt chick-lit steeds meer de nadruk op een persoonlijke prestatie buiten de liefdes relatie (Gelder, 2004). Ten tweede presenteert het genre zich anders dan veel boeken binnen de romantische fictie. De boeken worden in de publiciteit neergezet als literatuur die in samenwerking met de populaire cultuur tot stand komt (Harzewski, 2006). Zo wordt doormiddel van het uiterlijk van de boeken juist de populaire cultuur vaak benadrukt. De paperbacks zijn fel gekleurd en hebben winkelende en modebewuste vrouwen met zeer hoge hakken op de voorkant (Harzewski, 2006; Mabry, 2006). Dit maakt ze in de schappen ook duidelijk herkenbaar (Mabry, 2006). Ten derde wordt gesteld dat de chick-lit meer dan de romantische fictie een interessante, vermakende verhaallijn heeft waar veel vrouwen zich mee kunnen identificeren (Mazza, 2006). Centraal staat de moderne vrouw van in de twintig of dertig die een balans zoekt tussen werk en privé. Vrouwen in deze boeken zijn succesvol en zijn verantwoordelijk. De boeken zijn interessant voor de romantische fictie lezers van nu (Mabry, 2006). Maar de vraag blijft of het geplaatst kan worden binnen de traditie van romantische fictie. Zo stelt Mazza (2006) dat het grote verschillen kent het romantische genre. Dit terwijl andere academici concluderen dat de romantische fictie van nu de chick-lit wordt genoemd (Cosijn, 2008; O'Donnell Arosteguy, 2009). Dit komt doordat beide genres dezelfde kenmerkende thema's en verhaallijnen hebben.

3.3 De thematiek

De casus van dit onderzoek is gericht op de boeken 'Vijftig tinten grijs, donkerder en vrij' van E.L. James. Door middel van een korte argumentatie wordt stil gestaan bij de reden waarom de 'Vijftig tinten' trilogie thuis hoort binnen het veld van de populaire fictie en specifiek in het genre

² Het mannelijke equivalent van de chick-lit is misschien wel Lad-lit. Over deze fictie voor en door mannen is echter geen academische aandacht te vinden. Online is echter wel enige informatie verkrijgbaar. Lad-lit zet de mannelijke ervaring centraal in de eenentwintigste eeuw (www.britishcouncil.org).

van de romantische fictie. Aan de hand van de verslaggeving uit de kwaliteitskranten wordt onder andere geanalyseerd op welke wijze de kunstjournalistiek de trilogie in de romantische traditie plaatst. Aan de hand van karakteriserende thema's wordt de trilogie binnen het genre geplaatst. Dit zijn voor het romantische genre; een zelfstandig, slim en humoristisch vrouwelijke hoofdpersonage (Cosijn, 2008; O'Donnell Arosteguy, 2009), het dagelijks leven van de vrouw en hierin de zoektocht naar een liefdesrelatie (Coward, 1980; Harzewski, 2006; Mazza, 2006; O'Rourke & Goodall, 1979; Radway, 1984), het hebben van een baan en een carrière (Coward, 1980; Mazza, 2006; O'Rourke & Goodall, 1979), consumentisme (Harzewski, 2006) en het exploreren van de seksualiteit (Coward, 1980; O'Donnell Arosteguy, 2009; O'Rourke & Goodall, 1979).

De 'Vijftig tinten' trilogie kent veel kenmerken van de romantische fictie. De uitgever uit New York (VS) Vintage Books (onderdeel van de overkoepelende organisatie Random House Inc.) classificeert de boeken op de omslag als erotische romantische fictie (James, 2012). De Engelse uitgever, Random House UK (onderdeel van de overkoepelende organisatie Random House Inc.), classificeert de trilogie online als romantische fictie. De Nederlandse uitgever, Prometheus, classificeert de boeken op de omslag als literaire erotische sensatie. Dit impliceert mogelijk dat de uitgevers zelf de trilogie onderverdelen in romantische en erotische fictie of als een subgenre van de romantische fictie met een erotische verhaallijn. Uit de analyse zal blijken of de artikelen uit de kwaliteitskranten dit ook doen. Hoewel de uitgever de trilogie op een bepaalde wijze classificeert is het voor de beeldvorming rond het boek van belang op welke wijze de kunstjournalistiek deze over neemt. Deze actor speelt een belangrijke rol in de wijze waarop het lezerspubliek zijn of haar eigen perceptie vormt (Janssen et al., 2010; Van Rees, 1983).

3.3.1 Het vrouwelijke hoofdpersonage

De meeste thema's zijn onderwerpen die veelvuldig voorkomen in het leven van een westerse vrouw (O'Donnell Arosteguy, 2009). De boeken hebben een grote groep vrouwelijke fans en lezers (Schneider-Mayerson, 2010). Op de behoefte van deze groep wordt ingespeeld. De lezeressen zien graag een hoofdpersonage dat niet perfect is, humor en zelfspot kent, weerstand ervaart vanuit haar omgeving, zelfstandig keuzes maakt en intelligent is (Cosijn, 2008; Mabry, 2006; O'Donnell Arosteguy, 2009). Het hoofdpersonage uit de moderne romantische fictie voldoet vaak aan deze eisen. Hierdoor kunnen veel vrouwelijke lezers zich beter identificeren met het verhaal (Cosijn, 2008; O'Donnell Arosteguy, 2009). De vrouwelijke karakters ervaren in het leven meer zelfstandigheid dan de vrouwen uit de eerdere romantische fictie (O'Donnell Arosteguy, 2009). Dit past meer bij de huidige westerse tijdsgeest.

Het hoofdpersonage uit de 'Vijftig tinten' trilogie Anastasia Steel is haar werkende carrière aan het ontwikkelen en ze heeft de karakteriserende vrouwelijke persoonlijkheid voor een personage in de romantische fictie. Anastasia is jong, zelfstandig net afgestudeerd en op zoek naar een baan in de uitgeverij wereld (James, 2012). Deze baan vindt ze in de loop van het verhaal en ze maakt al snel carrière. Ze begint als assistent redacteur en al snel ontpopt ze zich tot redacteur. De lezer leert Anastasia kennen doordat het verhaal vanuit haar perspectief wordt verteld. Anastasia is een 'gewone' jonge vrouw die samen woont met een goede vriendin, ze is niet uitzonderlijk knap en is klungelig. Ze maakt voortdurend opmerkingen over zichzelf die laten blijken dat zij zelfspot heeft (James, 2012).

3.3.2 Het liefdesverhaal en de uitdagingen

De liefdes relaties spelen in de romantische fictie een prominente rol (Coward, 1980; Harzewski, 2006; Kiernan, 2006; Mazza, 2006; O'Rourke & Goodall, 1979; Radway, 1984). Het liefdesverhaal is de rode draad (Harzewski, 2006). Een man en een vrouw worden verliefd maar beiden ervaren moeilijkheden waardoor de relatie niet ideaal is. Vooral de vrouw moet allerlei obstakels overwinnen om bij haar geliefde te zijn. Het verhaal eindigt altijd met de vrouw en haar ware liefde die samenkomen en trouwen en samen een mooie tijd tegemoet gaan (Harzewski, 2006). In boeken die bestempeld worden als chick-lit is dit liefdes verhaal ook kenmerkend maar het is niet een vereiste (Harzewski, 2006). Waar de romantische fictie één man betreft kan de vrouw in chick-lit daten met meerdere mannen. Daarnaast krijgt het zoeken naar zelfdefiniëring en de balans tussen werk en privé evenveel of soms zelf meer aandacht dan de liefdes relatie (Harzewski, 2006; Mabry, 2006). Toch eindigt de verhaallijn van chick-lit regelmatig met een huwelijk (O'Donnell Arosteguy, 2009). Mabry (2006) stelt dat deze traditionele wending verklaard kan worden door een dominante mannelijk productie en cultuur. Tot slot is het opvallend dat er in alle gevallen sprake is van een heteroseksuele relatie (O'Donnell Arosteguy, 2009; Sonnet, 1999).

De verhaallijn in de 'Vijftig tinten' trilogie wordt opgebouwd aan de hand van een vrouwelijk hoofdpersonage dat verliefd wordt op een man. De rode draad van de boeken vertelt het verhaal van Anastasia Steele en de liefdesrelatie die zij opbouwt met de rijke, knappe en getraumatiseerde Christian Grey (James, 2012). De liefdesrelaties die tussen beide karakters ontstaat kent enkele obstakels. Hoewel Anastasia Christian accepteert zoals hij is heeft zij in de loop van het verhaal moeite met zijn karakter en seksuele voorkeuren. Christian is erg dominerend en Anastasia wil graag dat hij haar zelfstandige karakter minder onderdrukt. Zij wil bijvoorbeeld blijven werken terwijl Christian dit niet toe laat. Hij wenst voor haar zorgen.

Anastasia van haar kant moet juist ook haar zelfstandigheid een beetje laten varen, zo laat ze Christian bijvoorbeeld beslissen wat zij eet en hoe zij zich kleedt (James, 2012).

3.3.3 Seksualiteit in de romantische fictie

In zowel chick-lit als de romantische fictie heeft het experimenteren met de seksuele vrijheid een rol (Coward, 1980; O'Donnell Arosteguy, 2009; O'Rourke & Goodall, 1979). Seksualiteit is een bron van de vrouwelijke fantasie en dit is voor een breed scala aan potentiële lezeressen een thema dat aanspreekt (O'Donnell Arosteguy, 2009). Niet alleen het hebben van seks buiten een relatie is een belangrijk onderwerp maar ook de onderdrukkende natuur die verbonden kan zijn met seks. De boeken laten zien dat ook de vrouw plezier mag hebben in bed en dat niet enkel het genot van de man voorop staat (Coward, 1980; Mabry, 2006). Vooral in chick-lit beschikken de vrouwelijke hoofdpersonages over de eigen seksualiteit. In de romantische fictie werd in eerdere decennia de slachtoffer rol binnen de een seksuele relatie vaak benadrukt (Cosijn, 2008; Mabry, 2006; O'Donnell Arosteguy, 2009). Door de jaren heen is dit accent gewijzigd. Zoals eerder vermeld gaat het altijd om de seksualiteit binnen een heteroseksuele relatie (O'Donnell Arosteguy, 2009; Sonnet, 1999). Seksualiteit speelt een belangrijke rol in de romantische fictie (Coward, 1980; Mabry, 2006; O'Donnell Arosteguy, 2009; O'Rourke & Goodall, 1979).

Romantische fictie heeft de seksuele ervaring geclaimd als een vrouwelijk onderwerp (Coward, 1980). Er is een relatief grote markt voor erotische fictie binnen het genre (Sonnet, 1999). Waar porno is gemaakt voor en door mannen is erotische romantiek gemaakt voor en door vrouwen (Sonnet, 1999). Hoewel dit door voorstanders wordt gezien ter bevordering van de vrouwen emancipatie is er ook een groep tegenstanders. Porno zet bijvoorbeeld ook de seksuele ervaring van de vrouw centraal maar hiermee wordt de seksuele emancipatie van de vrouw niet gesteund (Coward, 1980). Soms wordt de seksualiteit van de vrouw in romantische fictie gebruikt tegen mannen, bijvoorbeeld om hem te verleiden. Dit veroordelen veel feministen (O'Donnell Arosteguy, 2009). Door de jaren heen is de nadruk verschoven van de seksuele ervaring binnen het huwelijk naar de ervaring daarbuiten (Kiernan, 2006). Daarnaast is het doel van de ervaring niet enkel meer het krijgen van een kind. Vandaag de dag is het doel dat de vrouw plezier beleefd aan seks (Coward, 1980).

De seksuele relatie tussen Anastasia Steele en Christian Grey speelt in de gehele trilogie een grote rol. De dominante Christian heeft een heftige kindertijd achter de rug die in het teken stond van lichamelijke en geestelijke mishandeling. Om beter om te gaan met het achtergebleven trauma heeft hij zich ingelaten in de wereld van sadomasochistische seks. Anastasia die in het begin van de relatie door hem wordt ontmaagd wordt langzaam

meegenomen in deze wereld. In het boek worden veel seks scènes beschreven. Op het ene moment is sprake van romantische seks en op het andere moment is sprake van sadomasochistische seks (James, 2012). De meeste seks scènes worden uitgebreid beschreven in alle drie de delen.

3.3.4 Consumentisme

Voorals chick-lit heeft een grote affiniteit met de consumptie industrie (Harzewski, 2006). Eén van de uitingen hiervan is dat mode een belangrijk thema is in de boeken. Winkelen is een bezigheid die veelvuldig voorkomt in de verhaallijnen. Consumentisme is niet iets dat wordt geschuwd. Ditzelfde geldt voor het hebben van een rijke man. Dit is in de romantische fictie vaak een minder geziene combinatie (Harzewski, 2006). Rijkdom en materiële goederen hebben een belangrijke rol in de trilogie van E.L. James. Christian Grey is een zeer rijke zakenman die Anastasia graag wil verwennen. Anastasia is dit echter niet gewend en moet wennen aan het idee dat zij in verschrikkelijk dure jurken rondloopt. De kleding die zij draagt wordt vaak gedetailleerd beschreven en vaak wordt ook de prijs genoemd. Naar mate de tijd verstrijkt lijkt ze hier minder moeite mee te hebben (James, 2012).

3.4 Kritiek op de romantische fictie

Romantische fictie krijgt vanuit zowel de academische als het literaire veld kritiek. Ten eerste werd de kritiek in de jaren tachtig gekenmerkt door een negatieve reactie op de inhoud van het genre. Dit was veelal afkomstig van academici en critici (waaronder ook feministen). Hoewel het vrouwelijke hoofdpersonage karaktereigenschappen heeft als intelligent en zelfstandig wordt gesteld dat de verhaallijn het tegendeel bewijst. Ze is juist vaak slachtoffer van verschillende gebeurtenissen en conformeert zich uiteindelijk altijd aan het ideaalbeeld van de huisvrouw (Coward, 1980; O'Rourke & Goodall, 1979). Ten tweede bekritiseerden veelal mannelijke schrijvers de voorspelbare en niet originele schrijfstijl. Het is volgens hen oppervlakkig, slecht geschreven en te commercieel (Harzewski, 2006; Coward, 1980; O'Rourke & Goodall, 1979). Ten derde is er de afgelopen jaren een nieuwe golf kritiek ontstaan tegenover de vrouwelijke auteurs en lezeressen van dit genre (Harzewski, 2006). Doordat auteurs een bestaand concept volgen zijn zij niet origineel (Gelder, 2004; Harzewski, 2006). Dit tekent volgens critici op een negatieve manier de beeldvorming rond vrouwelijke auteurs en dit houdt waarschijnlijk de kritische erkenning van jonge vrouwelijke auteurs tegen (Harzewski, 2006).

Tot slot zijn het vooral vrouwelijke critici die van mening zijn dat de boeken de emancipatie van de vrouw tegenwerken doordat zij geen enkele kritiek zouden geven op het leven van alledag (O'Donnell Arosteguy, 2009). Zo maken feministen bijvoorbeeld onderscheid

tussen boeken geschreven door vrouwen over de vrouwelijke ervaring en boeken met een feministische inslag. Hoewel in beide boeken het vrouwelijke hoofdpersonage centraal staat betekent dit niet automatisch dat het maatschappij kritisch is (Coward, 1980; O'Donnell Arosteguy, 2009). Dit hoofdpersonage maakt veelal zelfstandig keuzes in haar leven (Cosijn, 2008; Mabry, 2006; O'Donnell Arosteguy, 2009). Dit lijkt geëmancipeerd, maar veel feministen stellen dat het ware verhaal uit de roman traditionele rolpatronen benadrukt. Bijvoorbeeld doordat het romantische verhaal eindigt in een huwelijk en de geboorte van een kind (Radway, 1984). Daarnaast stellen feministen echter wel dat ook deze boeken de spanningen uiteten tussen mannen en vrouwen in de samenleving (O'Donnell Arosteguy, 2009).

Verschillende (feministische) wetenschappers hebben geprobeerd om het beeld van de romantische fictie meer te nuanceren. Gesteld wordt dat zowel de populaire, romantische fictie en chick-lit bijdragen aan de discussie tussen hoge en populaire cultuur (Cosijn, 2008; O'Donnell Arosteguy, 2009; Schneider-Mayerson, 2010). Vooral in de jaren tachtig ontstaat bij de feministen steeds meer interesse in vrouwelijke lezers en literatuur (O'Rourke & Goodall, 1979; Schneider-Mayerson, 2010). Een van de oorzaken van deze grotere aandacht is het grote succes dat de romantische fictie heeft onder vrouwen (Schneider-Mayerson, 2010). Radway (1984) heeft veel invloed gehad op het begrip rond de romantische fictie (Schneider-Mayerson, 2010). Zij onderzocht de perceptie van de boeken binnen dit genre door in gesprek te gaan met de vrouwelijke lezeressen (in paragraaf 3.5.2 wordt dit nader toegelicht).

3.5 Literaire actoren

In het vorige hoofdstuk is al aandacht besteed aan literaire actoren als de kunstjournalistiek en de uitgever. Allen classificeren de trilogie en dragen bij aan de beeldvorming rond het boek (Bourdieu, 1980; Janssen et al., 2010; Van Rees, 1983). In de komende paragrafen wordt aandacht besteed aan de auteur en de lezers. In figuur 1 was te zien dat ook deze actoren een rol spelen in het literaire veld. Zoals kunstjournalistiek bijdraagt rond de beeldvorming van een boek is het ook mogelijk dat zij de perceptie van de auteur en lezers beïnvloeden.

3.5.1 De auteur

Verschillende actoren binnen het literaire veld zijn met elkaar in discussie over wat een auteur is. Mogelijk is dit na de analyse terug te zien in de wijze waarop E.L. James weer wordt gegeven in de artikelen die zijn onderzocht. Een waar auteur is in de ogen van Bourdieu (1983) geheel vrij, zoals een intellectueel. De auteur is een autonoom individu en schrijft dus niet zoals veel romantische fictie auteurs, volgens een formule. Toch is het moeilijk om te definiëren wat een auteur is. Is een auteur enkel een 'waar' auteur als deze vrij staat van economische winsten en

geen notie neemt van de wensen van het lezerspubliek? Bourdieu (1983) vermeldt dat wanneer een auteur zijn succes meet aan het succes bij het publiek dat hij of zij inboet aan autonomie. De mate van de interesse die een auteur heeft voor de smaak van het publiek staat volgens Bourdieu (1983) gelijk aan de interesse die een auteur heeft voor financiële winsten. Auteurs van populaire fictie kennen vaker een band met hun publiek dan literaire auteurs (Gelder, 2004). Zo hebben de eerste veelal een website waar lezers reacties achter kunnen laten. Het gevolg hiervan is dat veel actoren in het literaire veld het literair schrijverschap definiëren als kunst. Het schrijven van populaire fictie wordt beschouwd als vakmanschap (Gelder, 2004).

Binnen het literaire veld worden auteurs van literatuur en populaire fictie op verschillende manieren besproken (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004). Bij de veelal vrouwelijke auteurs van romantische fictie wordt het geslacht regelmatig benadrukt. Vrouwelijke auteurs zijn *vrouwelijke* auteurs waar mannelijke auteurs, *auteurs* zijn (Mazza, 2006). Vrouwen gaan al lang gebukt onder het stigma dat zij lezers zijn van minderwaardige literatuur. Mannen zijn echter schrijvers van hoge literatuur (Huyssen, 1986). Dit is een van de oorzaken dat vrouwen onder mannelijke pseudoniemen schreven in de negentiende eeuw (Cosijn, 2008). Tot de jaren vijftig van de twintigste eeuw werden vrouwen binnen de kunsten gezien als minderwaardig. Na deze periode werden vrouwen vooral geassocieerd met populaire kunst (Huyssen, 1986). Vandaag de dag heerst ook nog de optiek in het literaire veld dat vrouwen veel vaker populaire fictie dan literatuur produceren. Mannen schrijven echter binnen beide genres (Mazza, 2006). Vervolgens schrijven vrouwen over wat vrouwen belangrijk vinden en mannen over wat in het algemeen belangrijk is (Mazza, 2006). Daarnaast worden vrouwelijke auteurs van romantische fictie veelal bekritiseerd omdat zij enkel een vooropgezette formule uitwerken (Gelder, 2004). Van het autonome en vrije schrijverschap is dan geen sprake (Bourdieu, 1983). Tot slot is het binnen de romantische fictie het subgenre waartoe een boek hoort vaak belangrijker dan de auteur. Auteurs gebruiken bijvoorbeeld regelmatig pseudoniemen als zij binnen een nieuw subgenre een boek uitbrengen (Gelder, 2004).

3.5.2 De lezers van romantische fictie

Tot slot zijn ook lezers invloedrijke actoren in het literaire veld (Van Rees et al., 2006). In het voorbeeld van de 'Vijftig tinten' trilogie is dit alleen al te zien in de grote verkoopcijfers. Vooral binnen de populaire fictie zijn uitgevers en auteurs zich hier bewust van (Gelder, 2004). Veel boeken worden geschreven aan de hand van thema's die voor de lezers aantrekkelijk zijn (Harzewski, 2006). Binnen de populaire fictie worden boeken geproduceerd voor de consumenten. De literatuur produceert veel meer voor de eigen peers en let in mindere mate op de behoeften van het publiek (Bourdieu, 1983).

De consumenten van de romantische fictie zijn veelal vrouwen (Coward, 1982; Gelder, 2004; O'Donnell Arosteguy, 2009; O'Rourke & Goodall, 1979; Radway, 1984; Wright, 2006). De dominante perceptie van lezers van populaire fictie is dat zij verslaafd zijn aan de boeken, deze verslinden en een uitvlucht zoeken (escapisme) (Gelder, 2004; Huyssen, 1986). Enkele academici beweren dat dit een verdovend effect heeft (Schneider- Mayerson, 2010). Radway (1984) hier een nieuwe dimensie aangevoegd door in gesprek te gaan met lezeressen van romantische fictie (English 2010; Gelder, 2004; Griswold, 1993; Schneider-Mayerson, 2010). Voorheen werd gedacht dat de lezeressen de boeken op een verkeerde manier interpreteerden. Radway (1984) leert dat zij dit niet verkeerd doen maar dat zij de boeken lezen en interpreteren op hun eigen manier, vanuit hun eigen referentie kader. Vervolgens ontdekt Radway (1984) dat vrouwen die romantische fictie lezen om enerzijds even de dagelijkse realiteit te ontvluchten maar ook voor hun plezier en ontspanning. Daarnaast stellen lezeressen dat de boeken een educatief component kennen (Radway, 1984). In bijvoorbeeld historische romans wordt vaak een historisch moment belicht en dit zien lezeressen als leerzaam (Gelder, 2004; Radway, 1984).

Opvallend is dat lezen vaak verbonden is aan een bepaald geslacht (Tepper, 2000). Mannen en vrouwen kennen verschillende voorkeuren (Tepper, 2000; Wright, 2006). Zo lezen vrouwen meer boeken. Daarnaast lezen mannen om informatie op te doen en lezen vrouwen voor het plezier en ontspanning (Wright 2006). Vervolgens worden vrouwen bijvoorbeeld in de Verenigde Staten meer gestimuleerd om te lezen en lezen om deze reden ook meer. Maar ook mannen die in hun socialisatie wel zijn gestimuleerd om te lezen, doen dit minder dan vrouwen. Tot slot is de perceptie van de lezer vooral afhankelijk van de socialisatie en in mindere mate van het geslacht (Tepper, 2000). Zoals Radway (1984) ook aangaf is de interpretatie van de lezer afhankelijk van het perspectief dat iemand heeft. Dit perspectief wordt in grote mate beïnvloed door de normen en waarden die iemand kent. Als gevolg hiervan is de interpretatie van een lezer afhankelijk van het socialisatie proces dat hij of zij heeft gehad (Radway, 1984; Tepper, 2000).

3.6 Het seksuele moraal in internationaal perspectief

Seksualiteit is een karakteriserend thema voor de romantische fictie. In 'Vijftig tinten grijs, donkerder en vrij' van E.L. James is dit thema nadrukkelijk aanwezig. Daarnaast heeft de seksuele relatie tussen de twee hoofdpersonages een sadomasochistisch karakter (James, 2011). Doordat dit thema een component is van de verhaallijn is de verwachting dat de krantenartikelen die worden geanalyseerd hier aandacht aan geven. Dit is onderdeel van de

maatschappij-kritische analyse in dit onderzoek. Het is echter lastig in te schatten hoe deze aandacht vorm wordt gegeven. De romantische fictie is een genre dat voorheen niet of nauwelijks wordt besproken in kranten (Janssen et al., 2010; Schneider-Mayerson, 2010). Wel is te stellen dat actoren in het literaire veld worden beïnvloed door maatschappelijke ontwikkelingen (Bourdieu, 1983; Corse & Westervelt, 2002; De Nooy, 1991; DiMaggio, 1987; Janssen, 2005; Van Rees, et al., 2006). Naar verwachting zal de wijze waarop het seksuele thema in de kranten wordt besproken af te leiden te zijn van de heersende seksuele moraal. Dit moraal verschilt van land tot land (Inglehart & Baker, 2000; Scott, 1998).

Morele waarden veranderen in een land onder invloed van enkele factoren. Denk bijvoorbeeld aan economische ontwikkelingen en de historie (Inglehart & Baker, 2000). Landen hebben door het eigen specifieke cultureel erfgoed een eigen morele ontwikkeling. Economisch welvarende landen hebben in deze ontwikkeling echter gemeen dat zij veelal rond verschillende sociale thema's toleranter worden door de jaren heen (Inglehart & Baker, 2000). Traditionele rolpatronen van mannen en vrouwen zijn bijvoorbeeld in welvarende landen als Nederland, Engeland en de Verenigde Staten steeds minder aanwezig. Dit heeft onder andere te maken met een grotere mate van zekerheid in de basisbehoeften om te leven. Verandering is bijvoorbeeld eerder mogelijk als een bevolking niet meer bewust bezig is met overleven (Inglehart & Baker, 2000). Niet alleen traditionele rolpatronen zijn dan eerder aan verandering onderhevig, ook het seksuele moraal verandert mogelijk in deze situatie.

In de jaren zestig van de vorige eeuw verandert bijvoorbeeld de blik op seksualiteit en de wijze waarop deze binnen en buiten het traditionele huwelijk mogelijk plaats vindt. Deze periode wordt veelal benoemd tot de seksuele revolutie (Smith, 1990, Wouters, 1995). Mannen en vanaf deze periode ook vrouwen bespreken in het openbaar steeds vaker thema's als seks voor het huwelijk, homoseksualiteit en pornografie (Wouters, 1995). In verschillende westerse landen is het kenmerkend dat de bevolking steeds toleranter wordt ten aanzien van seksualiteit buiten de traditionele patronen. Wel is er sprake van een periode van stagnatie eind jaren tachtig en begin jaren negentig (Kraaykamp, 2002; Scott, 1998). Factoren die hierop invloed uit oefenen zijn educatie, religie en de generatie waartoe een individu behoort (Kraaykamp, 2002; Scott, 1998). Daarnaast uit de grotere tolerantie ten opzichte van het seksuele moraal in de westerse landen zich in het gehele systeem van waarden in een land. Landen met een grotere tolerantie worden veelal gekenmerkt door meer mogelijkheden tot zelfontplooiing en het afwijken van traditionele denkpatronen. Als deze twee factoren worden vergeleken blijkt dat Nederland, Engeland en de VS zich allen verschillend tot elkaar verhouden (Inglehart & Baker, 2000).

3.6.1 Nederland

Nederland lijkt in vergelijking tot Engeland en de Verenigde Staten de minste waarde te hechten aan traditionele waarden en juist de meeste waarde te hechten aan zelfontplooiing (Inglehart & Baker, 2000). Naar verwachting kent Nederland dan ook een grote tolerantie ten opzichte van het seksuele moraal. Een voorbeeld hiervan is het homohuwelijk (Kraaykamp, 2002). Zo maakte Nederland het in 2001 mogelijk voor homoseksuelen om te trouwen. Daarnaast wordt seks voor het huwelijk in de Nederlandse samenleving geaccepteerd (Kraaykamp, 2002). Hieraan is echter in de jaren tachtig discussie aan vooraf gegaan. In deze periode werd het seksuele moraal minder vrij als ten tijde van de seksuele revolutie. Halverwege de jaren tachtig werd het debat weer gematigder. Vandaag de dag speelt tolerantie ten opzichte van bijvoorbeeld homoseksualiteit een belangrijke rol in Nederland (Andeweg, 2013). Dit is een belangrijk onderdeel voor het moderne Nederlands burgerschap (Andeweg, 2013). Dit impliceert dat een goed burger homo's en lesbiennes accepteert. Opvallend is dat auteurs in deze ontwikkeling een belangrijke rol hebben gespeeld (Andeweg, 2013). Boeken die het seksuele moraal toetsen is in dit land niet nieuw (Andeweg, 2013). Dit heeft mogelijk invloed op de reactie die de Nederlandse kranten hebben op de 'vijftig tinten' trilogie van E.L. James. Doordat seksualiteit geen nieuw onderwerp is in Nederlandse literatuur en de samenleving relatief tolerant is, is de verwachting dat deze tolerantie ook naar voren komt in de krantartikelen die worden geanalyseerd.

3.6.2 De Verenigde Staten

In de Verenigde Staten wordt in verhouding tot Nederland meer belang gehecht aan traditionele waarden en in mindere mate aan zelfontplooiing. Daarnaast kent de VS in verhouding tot Nederland en Engeland de meeste traditionele waarden (Inglehart & Baker, 2000). Dit heeft naar verwachting invloed op de visie en de tolerantie ten opzichte van het seksuele moraal. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat de Verenigde Staten in vergelijking tot verschillende westerse landen seksualiteit buiten de traditionele rolpatronen het minst accepteert (Scott, 1998). Ten opzichte van bijvoorbeeld Engeland is de VS erg conventioneel op het gebied van seks voor het huwelijk. Daarnaast is het homohuwelijk nog niet in alle staten mogelijk. Rondom homoseksualiteit bestaan nog veel traditionele denkpatronen (Scott, 1998).

Dit is echter niet het enige verschil met andere westerse landen. Zo stelt Smith (1990) dat in de Verenigde Staten niet van een seksuele revolutie gesproken kan worden. Dit betekent niet dat zich geen verschuivingen hebben plaatsgevonden binnen de seksuele moraal. Maar Smith (1990) stelt dat sinds het begin van de jaren zeventig van de vorige eeuw niet meer vrijheden zijn verworven op het gebied van het seksuele moraal. Daarnaast is de Verenigde

Staten over onderwerpen als homoseksualiteit, buitenechtelijke seks en pornografie juist meer conservatief gaan denken. Scott (1998) is het hier echter mee oneens. Hij ziet wel meer tolerantie op bijvoorbeeld homoseksualiteit en seks voor het huwelijk. Toch erkent ook deze onderzoeker dat in de VS de tolerantie ten opzichte van het niet traditionele seksuele moraal in tegenstelling tot andere westerse landen, lijkt te stagneren (Scott, 1998). Vooral op het gebied van seks voor het huwelijk stopt deze ontwikkeling. Dit heeft waarschijnlijk gevolgen voor de reacties in de krantartikelen over de 'Vijftig tinten' trilogie. De verwachting is dat deze reacties in verhouding tot Engeland en Nederland het minst tolerant zijn.

3.6.3 Engeland

Engeland hecht in verhouding tot Nederland meer waarde aan traditie en in mindere mate aan zelfontplooiing. In verhouding tot de Verenigde Staten kent Engeland juist minder traditionele waarden. Daar tegenover staat dat Engeland in mindere mate dan de VS waarde hecht aan zelfontplooiing (Inglehart & Baker, 2000). Daarnaast is Engeland zoals vermeld minder conventioneel ten opzichte van seks voor het huwelijk dan de Verenigde Staten (Scott, 1998). Ten opzichte van homoseksualiteit lijkt Engeland meer tolerant geworden. Zo heeft het Britse parlement ten tijden van dit onderzoek ingestemd met een wetswijziging. Op 16 juli 2013 heeft het parlement ingestemd met de mogelijkheid van het homohuwelijk in Engeland en Wales (Eigenraam, 2013). Naar verwachting nemen de geanalyseerde krantartikelen uit Engeland een midden positie in, aangaande de reactie op het seksuele thema in de trilogie, in verhouding tot Nederland en Engeland.

3.7 Verwachtingen en hypothesen

Dit tweede deel van het theoretisch kader eindigt met een tweede hypothese. Deze heeft betrekking op het maatschappij-kritische aspect van dit onderzoek. Dit uit zich in twee delen. Ten eerste is het mogelijk dat de krantenartikelen een reactie geven op de inhoudelijke thema's van de romantische fictie. In de verhaallijn bevindt zich veelal een zelfstandig, slim en humoristisch vrouwelijke hoofdpersonage (Cosijn, 2008; O'Donnell Arosteguy, 2009) die een baan en carrière heeft (Coward, 1980; Mazza, 2006; O'Rourke & Goodall, 1979). Hoewel het vrouwelijke hoofdpersonage geëmancipeerde karaktereigenschappen kent wordt gesteld dat de verhaallijn dit veelal niet ondersteunt. Uiteindelijk conformeert het hoofdpersonage zich altijd aan het ideaalbeeld van de huisvrouw (Coward, 1980; O'Rourke & Goodall, 1979) en eindigt het verhaal in een huwelijk en de geboorte van een kind (Radway, 1984). Critici zijn dan ook van mening zijn dat de boeken de emancipatie van de vrouw tegenwerken doordat zij geen enkele kritiek zouden geven op het leven van alledag (O'Donnell Arosteguy, 2009). De verwachting is

dat een land dat meer belang hecht aan traditionele waarden minder kritisch reageert op de traditionele rolpatronen in de vijftig tinten trilogie. Hieruit volgt hypothese 2.1:

(2.1) De verslaggeving in de kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten is in verhouding tot de verslaggeving uit Engeland en Nederland minder kritisch ten opzichte van de traditionele maatschappelijke denkpatronen in de 'Vijftig tinten' trilogie van E.L. James. De verslaggeving in de kwaliteitskranten uit Nederland reageren hier het meest kritisch op. Engeland heeft hierin naar verwachting een middenpositie.

Ten tweede is seksualiteit een belangrijk thema in de 'Vijftig tinten' trilogie van E.L. James. Het is echter lastig om in te schatten op welke wijze de kwaliteitskranten hieraan aandacht besteden. Verwacht wordt dat de reactie op de seksualiteit verbonden is met de heersende seksuele moraal in een land. Literaire actoren worden namelijk beïnvloed door de maatschappelijke ontwikkelingen in een land (Bourdieu, 1983; Corse & Westervelt, 2002; De Nooy, 1991; DiMaggio, 1987; Janssen, 2005; Van Rees, et al., 2006). De wijze waarop het seksuele thema in de kranten wordt besproken is waarschijnlijk af te leiden van de heersende seksuele moraal. De Verenigde Staten is bijvoorbeeld in vergelijking tot West-Europese landen op het gebied van seksualiteit het minst tolerant (Scott, 1998). De verwachting is dat de kwaliteitskranten per land het thema seksualiteit anders benaderen. Hypothese 2.2 klinkt als volgt:

(2.2) De verslaggeving in de kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten is in verhouding tot de verslaggeving uit Engeland en Nederland het minst tolerant ten opzichte van de seksualiteit in de 'Vijftig tinten' trilogie van E.L. James. De verslaggeving in de kwaliteitskranten uit Nederland reageren hier het meest tolerant op. Engeland heeft hierin naar verwachting een middenpositie.

4. Methode

In dit hoofdstuk wordt behandeld op welke wijze het onderzoek praktisch vorm wordt gegeven. De behandelde theorie wordt uitgewerkt tot bruikbare informatie voor de inhoudsanalyse. In dit hoofdstuk zal eerst de selectie van de onderzoekseenheden worden besproken. Daarnaast worden de verschillende theoretische concepten geoperationaliseerd die als basis dienen voor het meetinstrument (zie bijlage A).

4.1 De selectie

Door middel van een gedeeltelijke kwalitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse wordt de gehele verslaggeving over de 'Vijftig tinten' trilogie van de auteur E.L. James in kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten, Engeland en Nederland onderzocht. De kranten die bij dit onderzoek worden betrokken zijn om verschillende redenen geselecteerd. Ten eerste is er gekozen voor kwaliteitskranten omdat deze centraal staan in het proces van culturele legitimering (Verboord, 2010) en de kranten zijn daarom een belangrijke culturele actor. Onder kwaliteitskranten worden kranten verstaan die zich richten op de intellectuele en culturele elite van het land (Janssen et al., 2010). Ten tweede moeten zij een relatief groot bereik hebben. Kranten en tijdschriften vormen een tussenpersoon voor producenten en consumenten (Janssen, 1999; Janssen et al., 2010; Verboord, 2010). Hoe kleiner het bereik hoe minder groot de functie van de tussenpersoon is. Daarom is een relatief groot bereik van een krant een van de voorwaarden. In de afgelopen decennia is het aantal mensen dat gedrukte dagbladen leest gedaald (Huysmans & De Haan, 2010). Daarnaast lezen steeds meer mensen online de krant (D'Haenens, Jankowski & Heuvelman, 2004). Consumenten maken steeds meer gebruik van het internet. Hier vinden zij andere culturele actoren die hen informeren over onder andere literatuur (Verboord, 2010). Consumenten informeren zich bijvoorbeeld op verschillende manieren over boeken. Zij doen dit bij peers, experts maar ook door het lezen van reacties op het internet (Verboord, 2010). Denk bijvoorbeeld aan sites als bol.com waar consumenten een eigen recensie kunnen schrijven over de boeken, die mogelijke kopers kunnen lezen. Deze ontwikkelingen leiden echter niet tot het uitsluiten van de expert critici in bijvoorbeeld kwaliteitskranten. Het internet geldt als aanvullende informatie en niet als vervangende informatie (Verboord, 2010). Wel wordt de geloofwaardigheid van een expert steeds meer getoetst en gewogen als de consument meer kennis krijgt van één specifiek genre zoals de romantische fictie (Verboord, 2010).

De kwaliteitskranten die onderzocht worden zijn afkomstig uit de Verenigde Staten, Engeland en Nederland. Uit de VS worden twee kranten geanalyseerd. Dit zijn New York Times

(NYT) en Los Angeles Times (LAT) (Janssen et al., 2010). Uit Engeland worden twee kranten geanalyseerd. Dit zijn The Guardian en The Independent (Chan & Goldthorpe, 2007). Uit Nederland worden twee kranten geanalyseerd. Dit zijn de Volkskrant en het NRC Handelsblad (Janssen et al., 2010).

Onder de verslaggeving worden alle artikelen uit een kwaliteitskrant over de trilogie en de auteur verstaan. Hierbij wordt ook gebruik gemaakt van artikelen die enkel online zijn te lezen. Alle artikelen die betrekking hebben op de 'Vijftig tinten' trilogie vanaf de eerste online publicatie van de boeken in 2011 tot en met de start van de dataverzameling worden betrokken. Het eerste artikel dateert uit februari 2012 en de laatste uit april 2013. Hieronder vallen recensies over de boeken, interviews met de schrijfster, lezeressen of de uitgever en artikelen die de boeken bespreken in een bredere historisch, economische, politieke en sociale context. Hoewel interviews gedeeltelijk de mening ventileert van de auteur of de lezer bepalen ze wel de beeldvorming van boeken in een krant. Daarnaast wordt een interview geleid door de journalist van de krant. Over de vragen is van te voren nagedacht en zijn mogelijk sturend. Vervolgens worden ook artikelen die meerdere boeken in één stuk behandelen onderzocht. Hierbij wordt echter enkel gekeken naar het gedeelte van de tekst die betrekking heeft op de casus van dit onderzoek. Commerciële stukken die het doel hebben de verkoop van de boeken te bevorderen worden uitgesloten. Tot slot worden bestsellerlijsten niet geanalyseerd, want zij geven feitelijke informatie weer die door een externe organisatie wordt verzameld.

De gebruikte artikelen zijn online gevonden. De Engelstalige artikelen zijn afkomstig van de sites van de kranten zelf. Hierbij is gezocht op de term 'fifty shades'. De Nederlandse artikelen zijn gevonden via lexisnexis en de online krantensites zelf. Hierbij is gezocht met de term 'vijftig tinten' en 'E.L. James'. Het gebruik van de term 'E.L. James' resulteerde bij de Engelstalige dagbladen niet in nieuwe artikelen. Dit resulteert uiteindelijk in 97 artikelen. Hiervan worden 24 artikelen uit de Verenigde Staten geanalyseerd. Hierbij zijn 12 artikelen afkomstig uit de New York Times en 12 uit de Los Angeles Times. Uit Engeland worden 40 artikelen geanalyseerd. Hierbij zijn 20 artikelen afkomstig uit The Guardian en 20 uit The Independent. Uit Nederland worden 33 artikelen geanalyseerd. Hierbij zijn er 19 artikelen afkomstig uit de Volkskrant en 14 uit het NRC Handelsblad.

4.2 Het meetinstrument

Het doel van de kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse is het in kaart brengen van eventuele verschillende in de verslaggeving van kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten, Engeland en Nederland. Hierbij wordt specifiek gekeken naar de 'Vijftig tinten' trilogie.

Opmerkelijk is de omvang van aandacht voor deze romantische fictie boeken. Kranten besteden niet of nauwelijks aandacht aan dit genre (Janssen, et al. 2010). Mogelijk geven de resultaten van de analyse aan of en welke verschillen er tussen de drie landen aanwezig zijn. De inhoudsanalyse geeft echter geen antwoord op de vraag hoe deze mogelijke verschillen kunnen worden geduid. Om deze kant van de onderzoeksvraag te belichten zal na de bespreking van de resultaten een terugkoppeling worden gemaakt naar de eerder besproken theorie. Daarnaast wordt enkel de specifieke casus rond de boeken 'Vijftig tinten grijs, donkerder en vrij' onderzocht. Dit betekent dat er geen algemene conclusies kunnen worden getrokken over de algemene verslaggeving van romantische fictie in kwaliteitskranten. Hiervoor is dit onderzoek te beperkt.

In dit onderzoek is gekozen voor een gedeeltelijk kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse. De kwantitatieve analyse van de onderzoeksdata kan de verbanden en patronen tussen de Verenigde Staten, Engeland en Nederland zichtbaar maken (Bernard, 2000). De kwalitatieve analyse is gericht op de dieperliggende betekenis van deze verbanden en patronen en maken het naar verwachting mogelijk om de verbanden en patronen een inhoudelijke invulling te geven (Bernard, 2000). Het meetinstrument is zodanig opgezet dat voor beide invalshoeken de ruimte is (zie bijlage A).

4.3. De differentieerde variabelen

Rondom de casus 'Vijftig tinten grijs, donkerder en vrij' van E.L. James worden kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten, Engeland en Nederland onderzocht. Dit is zowel de differentiërende en onafhankelijke variabele (Bernard, 2000). Voor deze drie landen is gekozen omdat de trilogie hier een financieel succes is. Daarnaast wordt in dagbladen veel aandacht besteed aan de boeken (Janssen et al., 2010). Tot slot is het interessant om deze aandacht in de verschillende landen met elkaar te vergelijken. Hoewel het alle drie westerse landen zijn kent de verslaggeving in kranten over dit onderwerp naar verwachting verschillen. Ieder land kent verschillende maatschappelijke ontwikkelingen die ten grondslag liggen aan de verslaggeving. Daarnaast wordt de verslaggeving van literatuur beïnvloed door de algemene literaire classificaties in een land (Bourdieu, 1983; Corse & Westervelt, 2002; De Nooy, 1991; DiMaggio, 1987; Janssen, 2005; Van Rees, et al., 2006). Dit beïnvloed in grote mate de wijze waarop de literatuur-kritische en maatschappij-kritische receptie.

4.4 De operationalisering van de theoretische concepten

4.4.1 Artikelen uit kwaliteitskranten

De gehele verslaglegging over de 'vijftig tinten' trilogie staat centraal in dit onderzoek. Dit betekent dat alle artikelen uit de kranten over deze boeken worden geanalyseerd. Mits ze voldoen aan de eerder genoemde voorwaarden. De kenmerken die worden genoteerd van de artikelen zijn; de titel van het artikel, de datum van publicatie, naam journalist/schrijver, het geslacht van de journalist/schrijver, het aantal woorden, het aantal woorden dat besteed is aan de trilogie, naam van de krant en land van publicatie (zie codeboek sectie 1).

Daarnaast wordt het type artikel genoteerd (zie verdeling per land in Bijlage B, grafiek 1). Er wordt onderscheid gemaakt tussen acht verschillende teksten (zie codeboek sectie 1.1). Ten eerste de recensie, hierin wordt het boek door een journalist/schrijver beschreven en beoordeeld (Janssen, et al., 2010). Ten tweede het interview, dit is een vraaggesprek tussen de journalist en bijvoorbeeld E.L. James, lezers of de uitgever (Janssen, et al., 2010). Hoewel de antwoorden niet van de journalist/schrijver afkomstig zijn is hij of zij wel degene die de antwoorden en vragen selecteert. Dit is de reden waarom het interview meegenomen wordt in de analyse. Ten derde worden columns geanalyseerd. Een column is een korte persoonlijke tekst van een journalist/schrijver die betrokken is bij de krant (Janssen, et al., 2010). Vervolgens worden ook verslagen van evenementen onderzocht. Denk hierbij aan een weergave van een debat of tv programma over de trilogie. Hierbij geldt dezelfde argumentatie als bij het interview. De journalist/schrijver selecteert de thema's uit het debat voor het krantenartikel. Ten vijfde worden ook opiniepeilingen onder krantlezers/boekenlezers/omstanders meegenomen (Janssen, et al., 2010). Ook hierbij geldt dezelfde motivatie als bij het interview en het verslag. Vervolgens wordt de categorie het nieuwsbericht onderzocht. Dit is een objectieve beschrijving van een nieuwsfeit (Janssen, et al., 2010). Tot slot is de categorie overige artikelen toegevoegd. Deze artikelen vallen niet in de bovenstaande categorieën maar worden wel meegenomen in de analyse omdat zij een bijdrage leveren aan de beeldvorming rondom de trilogie. Hierbij wordt kort het boek samengevat zonder dat daar direct een oordeel aan wordt gegeven.

4.4.2 De classificatie

In het theoretisch kader is uitgebreid stilgestaan bij het classificeren van culturele producten. Daarnaast is in paragraaf 3.3 de wijze benoemd waarop de uitgeverijen de trilogie classificeren. Hierbij wordt op basis van overeenkomstige kenmerken onderscheid gemaakt tussen bijvoorbeeld kunstdisciplines en genres (DiMaggio, 1987). Een bekende classificatie in het literaire werk is literatuur en populaire fictie. Binnen de populaire fictie zijn vele genres te vinden

en binnen de literatuur is hier in mindere mate sprake van (Gelder, 2004). Een zeer populair genre binnen de populaire fictie is de romantische fictie (DiMaggio, 1987; Gelder, 2004; O'Rourke & Goodall, 1979). Een moderne variant van dit genre is chick-lit. Op dit moment zijn binnen de romantische fictie veel subgenres te vinden (Gelder, 2004; O'Donnell Arosteguy, 2009). De uitgever in New York (VS) van de 'Vijftig tinten' trilogie van E.L. James betitelt de boeken bijvoorbeeld als erotische romantische fictie. Mogelijk wordt in de krantenartikelen gesproken over het genre waarbinnen de trilogie thuis hoort. Op basis van het bovenstaande zijn de volgende categorieën ontwikkeld; literatuur, populaire fictie, romantische fictie, erotische romantische fictie en chick-lit (zie codeboek sectie 3). Daarnaast wordt rekening gehouden met Engelse termen. Hierbij wordt niet alleen de categorie geanalyseerd maar ook de wijze waarop de journalist/schrijver van het artikel tot deze conclusie komt. Dit is nog niet ingekaderd in categorieën, dit zal pas aan de orde komen tijdens de analyse.

4.4.3 Het perspectief

Literatuur wordt vanuit vele invalshoeken besproken en onderzocht. Dit geldt mogelijk ook voor de krantenartikelen die zijn gepubliceerd. Vanuit het theoretisch kader zijn vijf verschillende categorieën gedestilleerd (zie codeboek sectie 4). Het eerste perspectief is de literaire invalshoek en het tweede is de economische invalshoek. Het literaire veld bestaat uit twee polen (Bourdieu, 1984). Aan de ene kant speelt het economische veld een kleine rol en staat het maken van de kunst centraal. Aan de andere kant speelt de economische kant juist een grote rol. Het behalen van financiële winst is erg belangrijk (Bourdieu, 1984). De verschillende actoren, waaronder de krant, zijn spelers in dit veld. Allen verhouden zich op verschillende wijzen tot beide polen. Naar verwachting is de visie van de journalist/schrijver zichtbaar in de artikelen. Ten derde het perspectief de 'gender rollen'. Vooral feministen zijn sinds de jaren zestig in discussie over de romantische fictie. De vraag wordt gesteld of het een bijdrage levert aan de emancipatie van de vrouw (Coward, 1980; Radway, 1984). Het is dan mogelijk dat dit vraagstuk rondom de 'Vijftig tinten' trilogie weer naar boven komt. Ten vierde is het sociale perspectief belangrijk waarbij de trilogie in de context van de samenleving wordt besproken. Sinds de jaren tachtig is de wetenschap zich meer gaan richten op de sociale context (Griswold, 1993). De sociale context is erg belangrijk, denk bijvoorbeeld aan de seksuele moraal. In de trilogie is het seksuele component aanwezig, hiermee wordt naar verwachting door de verschillende landen anders omgegaan. Het sociale perspectief richt zich vooral op het morele perspectief over het thema seksualiteit. De reactie van de journalisten/schrijvers is dan ook erg belangrijk. Het thema seksualiteit is eerder aan bod gekomen. Eerder ging het om de feitelijke weergave van de tekst, nu wordt meer de betekenis binnen de sociale context geanalyseerd.

Tot slot het historische perspectief waarbij de traditie van de romantische fictie centraal staat (Harzewski, 2006). Zo is een nieuw verschijnsel in de loop der tijd bijvoorbeeld de chick-lit (Harzewski, 2006; Mazza, 2006). De trilogie van E.L. James wordt in dit onderzoek binnen deze traditie geplaatst, mogelijk gebeurt dit ook in de artikelen. Daarnaast wordt niet alleen bekeken of de verschillende perspectieven worden benadrukt maar ook wordt het ingenomen standpunt onderzocht. De aanwezige categorieën met betrekking tot het standpunt zijn echter moeilijk in te schatten. De resultaten hiervan zullen later verder worden ingekaderd.

4.4.4 De thematiek

Binnen de romantische fictie komen verschillende thema's geregeld terug. Dit zijn het vrouwelijke en mannelijke hoofdpersonage (Coward, 1980; Harzewski, 2006; Mazza, 2006; O'Rourke & Goodall, 1979; Radway, 1984), de heteroseksuele liefdesrelatie (Coward, 1980; Harzewski, 2006; Mazza, 2006; O'Rourke & Goodall, 1979; Radway, 1984), de uitdagingen in het dagelijks leven en in de liefdesrelatie (O'Donnell Arosteguy, 2009), het hebben van een baan en een carrière (Coward, 1980; Mazza, 2006; O'Rourke & Goodall, 1979), consumentisme (Harzewski, 2006) en seksualiteit (Coward, 1980; O'Donnell Arosteguy, 2009; O'Rourke & Goodall, 1979). Deze thema's zijn allemaal terug te vinden in de trilogie en worden mogelijk in de kranten artikelen benoemd. Van de thema's zijn gelijknamige categorieën gemaakt in het meetinstrument en geanalyseerd wordt of deze aangekaart worden door de journalist/schrijver (zie codeboek sectie 5). De thema's het vrouwelijke hoofdpersonage en de seksualiteit komen explicieter aan bod in dit onderzoek. De volgende paragrafen besteden hier uitgebreider aandacht aan.

4.4.5 Het vrouwelijke hoofdpersonage

Identificatie met het hoofdpersonage is voor vrouwelijke lezers erg belangrijk (Harzewski, 2006). Veelal is het vrouwelijke hoofdpersonage in de twintig of dertig (Mazza, 2006). Lezeressen van romantische fictie geven de voorkeur aan zelfstandige, slimme en humoristische hoofdpersonages die niet helemaal perfect zijn (Cosijn, 2008; Mazza, 2006; O'Donnell Arosteguy, 2009). Volgens de lezeressen zorgen deze karaktereigenschappen ervoor dat het hoofdpersonage een krachtige vrouw is die veel obstakels kan overwinnen (Radway, 1984). Aan de andere kant stellen critici dat hoewel het vrouwelijke hoofdpersonage karaktereigenschappen heeft als intelligentie en zelfstandigheid, de verhaallijn het tegendeel bewijst. Het boek bevestigt juist vaak de dominante rolpatronen in een samenleving en bovengenoemde karaktereigenschappen vallen hiermee weg (Radway, 1984).

In de analyse wordt de reactie over het vrouwelijke hoofdpersonage onderzocht (zie

codeboek sectie 6). Dit kan echter enkel gebeuren als de krantartikelen hier aandacht aan besteden. De aandacht voor het vrouwelijke hoofdpersonage uit de trilogie wordt geanalyseerd op de bovenstaande karaktertrekken. De eigenschappen zijn in de volgende categorieën onderverdeeld: de leeftijd (20 tot 30), ze is zelfstandig, ze is intelligent, ze heeft zelfspot en ze is niet perfect. Deze laatste kan herkend worden aan bijvoorbeeld klunzigheid of het niet voldoen aan het huidige schoonheidsideaal. Daarnaast wordt in de trilogie benadrukt dat het mannelijke hoofdpersonage het vrouwelijke hoofdpersonage als onderdanig wil betitelen. Om deze reden is de categorie onderdanigheid toegevoegd. In eerder onderzoek is aangegeven dat de positieve eigenschappen veelal verdwijnen door de verhaallijn. Daarom is de categorie negatieve karaktereigenschappen toegevoegd en wordt gekeken naar de wijze waarop het hoofdpersonage wordt besproken, welke eigenschappen er worden genoemd en welke reactie hier op wordt gegeven. Dit is nog niet ingekaderd in categorieën, dit zal pas aan de orde komen tijdens de analyse.

4.4.6 Seksualiteit

Seksualiteit is in de romantische fictie vaak een belangrijk thema (Coward, 1980; O'Donnell Arosteguy, 2009; O'Rourke & Goodall, 1979). Het is ten eerste een bron van de vrouwelijke fantasie (O'Donnell Arosteguy, 2009). Ten tweede staat de wijze waarop vrouwen kunnen experimenteren met de eigen seksualiteit centraal (Coward, 1980). In de trilogie van E.L. James neemt de seksuele relatie tussen de mannelijke en vrouwelijke hoofdpersonen een prominente plek in. Uitzonderlijk is dat deze seksuele relaties een sadomasochistische wending kent. Het is zeer interessant of de verschillende krantartikelen hier aandacht aan besteden en hoe zij hier aandacht aan geven. Hoewel in het theoretisch kader besproken is wat het heersende seksuele moraal is in de Verenigde Staten, Engeland en Nederland, zijn hiervoor nog geen categorieën gecreëerd. Hierover is nog weinig bekend en tijdens de analyse wordt dit concept nader ingekaderd (zie codeboek sectie 7).

4.4.7 De auteur

In het theoretisch kader is aangekaart dat auteurs van literatuur en populaire fictie op verschillende manieren worden gedefinieerd (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004). Het literair schrijverschap wordt gedefinieerd als kunst en het schrijven van populaire fictie wordt gedefinieerd als vakmanschap (Gelder, 2004). Bij vrouwelijke auteurs van romantische fictie wordt het feit dat zij vrouw zijn regelmatig benadrukt. Vrouwelijke auteurs zijn vrouwelijk auteurs waar mannelijke auteurs, auteurs zijn (Mazza, 2006). Daarnaast schrijven vrouwen in de optiek van het literaire veld veel vaker populaire fictie dan literatuur terwijl mannen binnen beide genres

schrijven (Mazza, 2006). Geconcludeerd kan worden dat regelmatig onderscheid gemaakt wordt op basis van geslacht. Om deze reden worden de krantartikelen ook op dit concept geanalyseerd. Onderzocht wordt op welke wijze de auteur van de trilogie E.L. James benoemd wordt in de artikelen (zie codeboek sectie 8). Hierbij zijn de volgende categorieën aanwezig, E.L. James (pseudoniem), Erica Leonard (echte naam), de auteur, de vrouwelijke auteur, de schrijver/schrijfster en er wordt niet gerefereerd naar de auteur. Hoewel bij enkele categorieën het woord auteur niet staat is dit wel belangrijk om te analyseren. Zo stelt Bourdieu (1983) bijvoorbeeld dat een 'waar' auteur geheel vrij moet zijn. Romantische fictie wordt veelal via bepaalde thema's en conventies geschreven (Gelder, 2004). Dit past niet in de definitie van Bourdieu (1983) en van 'waar' schrijverschap is dan geen sprake (Bourdieu, 1983). Zoals vermeld in het theoretisch kader bestaat het literaire veld uit twee subvelden (Bourdieu, 1983). Het denkbeeld over de waarlijk vrije auteur is vooral te vinden aan de autonome kant. Dit heeft mogelijk tot gevolg dat E.L. James niet gezien wordt als auteur, zij werkt ten slotte volgens de vaste thematieken en conventies van de romantische fictie. Dit is echter een aanname en zal moeten worden getoetst.

Vervolgens wordt expliciet gekeken naar de mogelijke verwijzingen naar het vrouwelijke geslacht. Geanalyseerd wordt of de journalist/schrijver het geslacht benoemd. Daarnaast is de romantische fictie veelal een genre dat door vrouwen wordt geschreven (Harzewski, 2006). De vraag is of deze koppeling in de artikelen ook wordt gemaakt en hoe deze koppeling wordt gemaakt. De mogelijke reacties zijn nog niet onderverdeeld in categorieën, aan de hand van de resultaten zal dit worden ingekaderd.

4.4.8 De lezers

De lezers van de romantische fictie zijn op de eerste plaats vrouwen (Coward, 1982; Gelder, 2004; O'Donnell Arosteguy, 2009; O'Rourke & Goodall, 1979; Radway, 1984; Wright, 2006). Hoewel dit vaak is aangetoond wordt tijdens de analyse van de krantenartikelen rekening gehouden met eventuele mannelijke lezers. Ten eerste wordt geanalyseerd of het artikel aandacht besteedt aan de lezers. Daarnaast wordt onderzocht of het geslacht van de lezers wordt benoemd. Vervolgens wordt bestudeerd op welke wijzen de artikelen over de lezers spreken. Eerst wordt in kaart gebracht welke redenen de artikelen benoemen waarom de trilogie wordt gelezen (zie codeboek sectie 9). Hierbij zijn zes categorieën aanwezig. Lezers lezen boeken om; informatie op te doen (Gelder, 2004; Radway, 1984; Wright, 2006), om de tijd en omgeving te vergeten (escapisme) (Gelder, 2004), omdat het leuk is, voor de ontspanning (Radway, 1984; Wright, 2006), om de eigen denkbeelden te toetsen (Radway, 1984) en ter identificatie van het verhaal (Cosijn, 2008; O'Donnell Arosteguy, 2009). Waar mogelijk worden

de redenen apart voor vrouwelijke en mannelijke lezers genoteerd. Tot slot worden overige opmerkingen over de lezers van de trilogie in kaart gebracht. Deze resultaten worden later nader geanalyseerd.

4.4.9 De uitgever

De uitgever is een belangrijke actor voor de auteur (Bourdieu, 1980). De uitgever positioneert de trilogie van E.L. James in de markt. Het is aangetoond dat critici eerder aandacht geven aan een onbekend auteur van een gerespecteerde uitgeverij dan aan één van een nog niet gerespecteerde uitgeverij (Janssen, 1997; Van Rees, 1983). De status van de uitgever is dan ook erg belangrijk. Geanalyseerd wordt of de krantenartikelen de uitgeverij benoemen en wat zij hier over schrijven (zie codeboek sectie 10). Dit thema wordt aan de hand van de gegevens geanalyseerd.

4.4.10 Het succes

Succes wordt binnen het literaire veld op verschillende wijzen gedefinieerd. In het autonome subveld speelt erkenning van peers en het symbolisch kapitaal een grote rol (Bourdieu, 1980; 1983; Van Rees 1983). In het heteronome subveld staat het economische perspectief en het behalen van financiële winsten centraal (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). Het autonome subveld acht werken hoger die een artistieke component kennen. Originaliteit en creativiteit spelen bij literatuur een zeer grote rol. Het heteronome subveld verleent status aan de verkoop cijfers. Hierbij zijn genre conventies belangrijker dan originaliteit (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004). Omdat het literaire veld succes twee polen kent worden het concept succes twee wijzen geanalyseerd. Zowel het literaire als commerciële succes wordt indien mogelijk benoemd. Geanalyseerd wordt of het succes benoemd wordt en hoe dit succes tot stand is gekomen (zie codeboek sectie 11). Op het artikel wordt een schaal met vijf punten (1 betekent helemaal mee oneens en 5 helemaal mee eens) toegepast. Onderzocht wordt in welke mate de journalist/schrijver van het artikel het boek een literair of commercieel succes vindt. Daarnaast worden de motivatie hierachter bestudeerd.

4.4.11 De schrijfstijl

Onderdeel van de beoordeling van het literaire succes is de waardering die peers toekennen aan de schrijfstijl. Literatuur wordt veelal beoordeeld op basis van de structuur en het taalgebruik (O'Rourke & Goodall, 1979; Schneider-Mayerson, 2010). De populaire en romantische fictie worden veelal omschreven als oppervlakkig en slecht geschreven. Dit in tegenstelling tot literatuur, die creatief en artistiek is (Harzewski, 2006; Coward, 1980; O'Rourke & Goodall, 1979). Daarnaast wordt romantische fictie via sterke conventies geschreven (Gelder,

2004). Geanalyseerd wordt of het krantenartikel de schrijfstijl van E.L. James benoemt, op welke wijze deze wordt benoemd en tot welk oordeel de journalist/schrijver komt (zie codeboek sectie 12). Daarnaast wordt onderzocht of de schrijfstijl creatief is of juist vaste patronen en conventies kent en de wijze waarop de journalist/schrijver dit beargumenteerd. Het is echter mogelijk dat niet alle artikelen op deze wijze op de schrijfstijl ingaan.

4.5 Validiteit en betrouwbaarheid

Naast het creëren van een gefundeerd meetinstrument is het belangrijk dat de informatie die hiermee wordt verzameld valide en betrouwbaar is (Bernard, 2000). De validiteit wordt gewaarborgd door het meetinstrument nauw aan te laten sluiten bij de onderzoeksvraag. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van de behandelde theorie die de verschillende visies rond het literaire veld en de romantische fictie in kaart hebben gebracht. Voorgaand onderzoek heeft aangetoond dat verschillende thema's vaak terugkeren rond de beeldvorming van literatuur en populaire fictie. Hoewel de 'Vijftig tinten' trilogie van E.L. James binnen de populaire fictie geplaatst kan worden houdt deze inhoudsanalyse rekening met het feit dat het literaire veld twee polen kent (Bourdieu, 1980; 1983). Praktisch betekent dit dat veel concepten tweeledig worden geoperationaliseerd. Een voorbeeld hiervan is de bespreking van het succes van de trilogie. Hoe wordt er gereageerd op het commerciële succes? Benadrukt het artikel dit als een positief feit of doen de financiële winsten juist af aan het succes van de boeken? Wat winst is voor de populaire fictie betekent vaak een afwijzing door de literatuur (Bourdieu, 1983). Tot slot wordt de betrouwbaarheid van dit onderzoek gewaarborgd door de resultaten van de analyse af te zetten en te vergelijken met voorgaand onderzoek (Bernard, 2000). Wel is het mogelijk dat enkele bevindingen afwijken van voorgaand onderzoek omdat dit onderzoek rond de casus van 'Vijftig tinten' is opgebouwd. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van een nieuwe onderzoeksmethode en bijbehorend meetinstrument.

5. De resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken die na analyse van de krantenartikelen naar voren zijn gekomen. De belangrijkste en meest relevante resultaten worden aan de hand van de verschillende concepten besproken. Hierbij wordt ter verduidelijking gebruik gemaakt van tabellen en grafieken. Aan de hand van opvallende zinnen en opmerkingen uit de artikelen worden de resultaten uitgebreid toegelicht.

5.1 Artikelen uit kwaliteitskranten

In totaal zijn 97 artikelen uit kwaliteitskranten over de ‘vijftig tinten’ trilogie van E.L. James geanalyseerd. Hierbij zijn 33 artikelen afkomstig uit Nederland, 40 uit Engeland en 24 uit de Verenigde Staten. Dit betekent dat Engeland de meeste artikelen heeft geschreven over de trilogie. In de tabel 1 is de verdeling tussen de landen te zien. Daarnaast start halverwege februari en in het begin maart van 2012 de verslaggeving over de boeken in Engeland en de VS. Engeland start als eerste met het publiceren. Nederland volgt eind maart van hetzelfde jaar. Dit betekent dat de aandacht rondom de trilogie pas is ontstaan rond en na de publicatie van de papieren versie in april 2012. Dit terwijl het boek pas op deze wijze werd gepubliceerd nadat het online al een succes was (Hasting, 2012). Opvallend is dat de Nederlandse artikelen gemiddeld de grootste omvang hebben. De dagbladen uit de VS besteden beduidend minder aandacht aan de boeken dan de andere twee landen. Het type artikelen dat wordt gebruikt in de verslaggeving verschilt per land (zie tabel 2 in bijlage B). De twee Nederlandse kranten kennen de grootste variatie hierin. Deze dagbladen maken gebruik van recensies, interviews, essays, columns, opinie peilingen, korte artikelen en nieuwsberichten. Engeland maakt geen gebruik van interviews en opinie peilingen. De Amerikaanse dagbladen maken enkele keren gebruik van een column, een aantal essays, veel nieuwsberichten en artikelen die in de categorie overige artikelen vallen.

Tabel 1: Overzicht van de verslaggeving over de ‘Vijftig tinten’ trilogie van E.L. James in kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland	Engeland	Verenigde Staten
Aantal artikelen	33	40	24
Aantal woorden voor trilogie	18.095	19.624	11.539
Gemiddeld aantal woorden per artikel	548	490	480

Een opvallend gegeven is de verdeling tussen mannelijke en vrouwelijke schrijvers van artikelen tussen de verschillende landen. In tabel 3 is te zien dat het merendeel van de artikelen geschreven is door vrouwen. In Nederland zijn 39,4 procent van de artikelen geschreven door mannen en 51,5 procent door vrouwen. In Engeland is deze verhouding 40 procent mannen versus 47,5 procent vrouwen. In de Verenigde Staten is maar 12,5 procent geschreven door mannen en 83,3 procent door vrouwen. Daarnaast worden de artikelen over de trilogie van E.L. James in de VS vaak geschreven door drie schrijfster. J. Bosman heeft het merendeel van de artikelen geschreven die gepubliceerd zijn voor de *New York Times*. Schrijfster C. Kellogg en J. Hendriks deden dit voor de *Los Angeles Times*. In Engeland is de variatie groter maar ook in de *Guardian* komt regelmatig één schrijfster terug, dit is A. Flood. In Nederland komt dit niet voor en zijn bijna alle artikelen geschreven door verschillende personen. Dit op enkele uitzonderingen na. Nederland heeft van de drie landen de meeste variatie in de verslaggeving. Dit heeft zowel betrekking op het gebruik van bepaalde type artikelen als de variatie aan schrijvers die de artikelen hebben geschreven.

Tabel 3: De verdeling tussen mannelijke en vrouwelijke schrijvers van artikelen over de ‘vijftig tinten’ trilogie van E.L. James uit kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland	Engeland	Verenigde Staten	Percentage totaal
Man	39,4 % (13)	40,0 % (16)	12,5 % (3)	33,0 % (32)
Vrouw	51,5 % (17)	47,5 % (19)	83,3 % (20)	57,7 % (56)
Man en vrouw	3,0 % (1)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	1,0 % (1)
Onbekend	6,1% (2)	12,5 % (5)	4,2 % (1)	8,2 % (8)
Totaal	100,0 % (33)	100,0% (40)	100,0% (24)	100,0% (97)

5.2 De classificatie

De ‘vijftig tinten’ trilogie van E.L. James wordt in alle kwaliteitskranten uit de drie de landen veelal geclassificeerd als erotische fictie, romantische fictie, erotische romantische fictie en ‘mommy porn’ (zie tabel 4). In totaal zijn 100 classificaties in de artikelen aangetroffen. In de meeste artikelen is één classificatie aanwezig, in drie artikelen zijn twee verschillende classificaties gevonden. Daarnaast geven de artikelen uit de Verenigde Staten en Engeland de voorkeur aan de classificatie erotische fictie. Nederlandse artikelen lijken geen specifieke voorkeur te hebben. Er zijn ook verschillende artikelen die geen genre benoemen. In Nederland

zijn dit er acht, in Engeland negen en in de VS zes. De twee Nederlandse dagbladen kennen de grootste variatie aan classificatie. De twee kranten uit de Verenigde Staten kent de minste variatie. In geen van de artikelen wordt gerefereerd naar literatuur en maar eenmaal benoemd een Nederlands artikel het als populaire fictie. Het is opvallend dat geen van de Nederlandse artikelen het benoemd tot literatuur. De Nederlandse uitgever benoemd de trilogie tot literaire sensatie. De schrijvers van de artikelen nemen deze classificatie op geen enkel moment over.

De wijze waarop de artikelen aandacht besteden aan de classificatie verschilt van land tot land. Nederland maakt gebruik van de verhouding van de trilogie ten opzichte van literatuur. Verschillende artikelen refereren hiernaar. Zo stelt een schrijfster in het *NRC Handelsblad* dat het succes van de trilogie ten koste gaat van de verkoop van literatuur:

‘De lezer laat zich klaarblijkelijk niets meer voorschrijven. Het kan hem steeds minder schelen of iets 'literatuur' heet of niet. Zie het verkoopsucces van de ‘vijftig tinten’ trilogie van E.L. James, dat het afgelopen jaar ten koste is gegaan van de verkoop van literaire fictie.’ (Vlaar, 2013, *NRC Handelsblad*).

Ook in Engelse kranten wordt deze vergelijking gemaakt. Één van de artikelen geeft bijvoorbeeld aan dat de trilogie en de opkomst van erotische romantische fictie te maken heeft met de vervagende grenzen tussen hoge en populaire cultuur.

‘Consider, furthermore, the way high culture and low culture have collided. It’s long been acceptable to read the Financial Times and also watch the Eurovision Song contest, read Philip Roth as well as Marian Keyes. Because erotica is niche to start with, this revolution took longer to reach it, and only now have we loosened up a bit. By this reckoning, *Fifty Shades* is just Mills & Boon for the generation that would once have been embarrassed to be seen reading Mills & Boon.’ (Williams, 2012, *The Guardian*).

In de Amerikaanse dagbladen worden de verhoudingen met de literatuur niet genoemd. Daarnaast zijn de artikelen afkomstig uit Nederland en Engeland uitgebreider over de classificatie en staan zij hier langer bij stil. De artikelen uit de VS benoemen veelal het genre maar geven niet aan waarom er voor dit genre wordt gekozen. De Nederlandse en Engelse artikelen motiveren vaker de keuze. Dit geldt niet voor alle artikelen.

De meest opvallende term is mommy porn en deze refereert naar de lezeressen van de trilogie. Veel artikelen stellen dat de boeken vooral gelezen worden door huisvrouwen en moeders. Opvallend is dat in veel artikelen wordt verwezen naar de term mommy porn. De schrijver van het artikel refereert bijvoorbeeld naar andere literaire critici die de boeken betiteld hebben als mommy porn. Niet elk artikel neemt deze term echter over. Discussie over het genre

en label mommy porn komen enkel in de Nederlandse artikelen voor en dan vooral in een interview met de auteur zelf. Hierin blijkt dat E.L. James niet blij is met een label als mommy porn. Daarnaast wordt door zowel Engelse, Nederland en Amerikaanse dagbladen regelmatig gerefereerd naar de oorsprong van de term.

Tabel 4: De verdeling van de verschillende classificatie uit de artikelen over de 'vijftig tinten' trilogie van E.L. James uit kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland*	Engeland*	Verenigde Staten*	Totaal**
Geen classificatie	24,4 % (8)	22,5 % (9)	25,0% (6)	23,7% (23)
Romantische fictie	21,2 % (7)	5,0 % (3)	0,0 % (0)	9,3% (9)
Erotische en romantische fictie	9,1 % (3)	15,0 % (6)	8,3% (2)	11,3% (11)
Erotische fictie	18,2 % (6)	37,5 % (15)	54,2% (13)	35,1% (34)
Mommy porn	24,4 % (8)	20,0% (8)	12,5% (3)	19,6% (19)
Populaire fictie/fanfictie/anders	9,1 % (3)	2,5% (1)	0,0 % (4)	4,1% (4)
Totaal	106,0 % (35)	105,0% (42)	116,7% (28)	108,2% (105)

* Percentages zijn berekend van het aantal geanalyseerde artikelen per land.

** Percentages zijn berekend van het aantal geanalyseerde artikelen (97) hierin staan 105 classificaties.

5.3 Het perspectief

In de artikelen werden verschillende perspectieven besproken. In tabel 5 is een overzicht te zien per land. Hierin is te zien in welke mate een perspectief aanwezig is in de verschillende artikelen. Hierin zijn zowel de absolute als percentuele aantallen weergegeven. Met 45,4 procent is het economische perspectief het meest voorkomende perspectief in alle kranten in de drie landen. Het percentage wijkt in zowel kranten uit Nederland, Engeland en de VS niet veel van elkaar af. Daarnaast wordt veel gebruik gemaakt van het literaire (30,9 procent) en sociale (28,9 procent) perspectief. Vooral Nederlandse artikelen spenderen veel aandacht aan het literaire perspectief, dit is 39,4 procent. In Engeland besteden ongeveer evenveel artikelen aandacht aan dit perspectief, wel is dit percentueel een kleiner aandeel (30 procent). In de Amerikaanse artikelen is het aandeel 20,8 procent. Het sociale perspectief is het meest populair bij de kranten uit de VS. In dit land besteedt 37,5 procent van de artikelen aandacht aan dit onderwerp. In Nederland is dit 33,3 procent en in Engeland 20 procent. Het perspectief van de genderrollen wordt met 14,4 procent van het totaal het minst besproken. Opvallend is dat dit in Nederland in 21,2 procent artikelen aan bod komt. Dit in tegenstelling tot Engeland waar 12,5 procent van de artikelen dit perspectief behandelt en in de VS maar 8,3 procent. Het minst behandelde perspectief is het historische perspectief. In 7,2 procent van alle artikelen is dit

aanwezig. Met betrekking tot dit perspectief zijn tussen de landen zeer kleine verschillen aanwezig.

Tabel 5: Het gebruik van verschillende perspectieven in artikelen over de ‘vijftig tinten’ trilogie van E.L. James uit kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten³.

	Nederland*	Engeland*	Verenigde Staten*	Totaal**
Literair	39,4% (13)	30,0% (12)	20,8% (5)	30,9% (30)
Economisch	45,5% (15)	45,0% (18)	45,8% (11)	45,4% (44)
Gender rollen	21,2% (7)	12,5% (5)	8,3% (2)	14,4% (14)
Sociaal	33,3% (11)	20,0% (8)	37,5% (9)	28,9% (28)
Historisch	6,7% (2)	7,5% (3)	8,3% (2)	7,2% (7)
Niet van toepassing	3,0% (1)	0,0% (0)	4,2% (1)	2,1% (2)
Totaal	148,0% (49)	115,0% (46)	125,0% (30)	128,7% (125)

* Percentages zijn berekend van het aantal geanalyseerde artikelen per land.

** Percentages zijn berekend van het totaal aantal geanalyseerde artikelen (97).

Met betrekking tot het literaire perspectief zijn enkele verschillen tussen de drie landen aanwezig. Veel Nederlandse en Engelse artikelen benadrukken dat het boek literair erg slecht geschreven is. *In de Guardian* is de volgende uitspraak te vinden: ‘James's prose is unequivocally dreadful – it's repetitive and grammatically ick.’ (O’Toole, 2012). Een schrijfster in de Volkskrant beweert het volgende: ‘Intussen ben ik halverwege het eerste deel, ongetwijfeld één van de beroerste boeken die ik ooit heb gelezen.’ (Olthuis, 2013). De Amerikaanse dagbladen leggen op de eerste plaats in mindere mate de nadruk op het literaire perspectief. Hoewel er zeker schrijvers zijn die zich negatief over de schrijfstijl uitlaten concentreert het literaire perspectief in de dagbladen uit de VS zich veel meer op overeenkomstige kenmerken van het romantische genre en de ervaringen van E.L. James. Kenmerkend aan enkele Nederlandse krantenartikelen is dat er aandacht wordt besteed aan de ontwikkeling van het genre mommy porn en de ontwikkelingen van porno binnen de fictie. Verschillende Engelse artikelen richten zich op hun beurt op de vernieuwde populariteit van het erotische romantische genre. Tot slot besteedt zowel één artikel uit de VS als Engeland aandacht aan het feit dat E.L. James door het tijdschrift *Publisher Weekly* is uitgeroepen tot *Publishing Person of the Year*

³ In verschillende artikelen komen meerdere perspectieven voor. In één Nederlands artikel komt geen perspectief voor; in twintig artikelen komt er één perspectief voor; in acht artikelen komen twee perspectieven voor en in vier artikelen komen drie perspectieven voor. In Engeland komt in vierendertig artikelen één perspectief voor en in zes artikelen twee perspectieven. In de Verenigde Staten komt in één artikel geen perspectief voor; in achttien artikelen staat één perspectief; in vier artikelen komen twee perspectieven voor en in één artikelen staan drie perspectieven.

2012. Uit de analyse van de resultaten blijkt dat de landen binnen het literaire perspectief overlappings kennen maar er is vooral een groot onderscheid te vinden.

Het economisch perspectief komt in bijna de helft van de artikelen voor. In zowel de kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten ligt de nadruk op het grote verkoopsucces in eigen land en in het buitenland. Uitgevers behalen grote winsten en verkooprecords werden per week verbroken. Zo blijkt uit verschillende artikelen dat E.L. James niet alleen de best verkopende auteur in de geschiedenis is maar dat de uitzonderlijk grote verkoop plaats vindt binnen een zeer korte termijn. In alle dagbladen uit de drie landen wordt benadrukt dat het een fenomeen is binnen de boekenbranche. Hoewel alle artikelen veelal dezelfde voorbeelden gebruiken geven de Nederlandse schrijvers hier een oordeel over. De nadruk wordt gelegd op het noodzakelijke kwaad van een erotisch genre voor de uitgeverijwereld die in financieel zwaar weer verkeerd. Zo wordt bijvoorbeeld Mai Spijkers de Nederlandse uitgever van E.L. James regelmatig negatief benoemd. In de *Volkskrant* wordt de volgende uitspraak over hem gedaan: 'In gedachten zie ik het glimhoofd van Mai Spijkers, dat parmantige Prometheusbaasje, want: haan met gouden eieren.' (Oster, 2013). In het *NRC Handelsblad* wordt het volgende over Spijkers geschreven:

'En hoewel de vruchten van uw succes eenzijdig in de zakken van één enkele uitgever belandden (Mai Spijkers van uitgeverij Prometheus noemen wij nu 'De poenschepper'), hebben ook anderen de geest gekregen. Zij grijpen de erotica als laatste strohalm, of om in de sfeer te blijven: zij ketenen zich eraan vast.' (Fortuin, 2012, *NRC Handelsblad*).

Gelijksoortige uitspraken zijn niet aanwezig in de kwaliteitskranten uit Engeland en de Verenigde Staten.

Percentueel gezien besteedt 21,2 procent van de Nederlandse artikelen aandacht aan de genderrollen in de trilogie. Dit is in vergelijking tot de dagbladen uit Engeland en de VS een hoog percentage. De wijze waarop dit thema wordt besproken in de artikelen is vergelijkbaar voor de drie landen. De artikelen zijn verdeeld voor en tegen de man- en vrouwrol in het boek. Ook in de artikelen is deze verdeling aanwezig. Enerzijds geeft de 'Vijftig tinten' trilogie de mogelijkheid om openlijk over seksuele verlangens te spreken en is het een nieuwe verdienste voor vrouwen. Een artikel uit de *Volkskrant* stelt dat dit juist in het preutse Amerika een stap voorwaarts is (Schottelndreier, 2013). Anderzijds bevestigen de boeken oude traditionele sekse patronen. De artikelen stellen dat dit een stap terug is voor vrouwen, ze worden in de boeken weergegeven als onderdanige die alles doen voor één man. Een schrijver van de *New York Times* verwoordde dit als volgt: 'And what is shameful about "Fifty Shades of Grey" isn't the submissive sex, it's the Cinderella story.' (Stanley, 2012).

Aan het sociale perspectief wordt percentueel gezien het meest aandacht besteed in de dagbladen uit de Verenigde Staten (37,5 procent). Nederland besteedt in absolute getallen hier echter meer aandacht aan (11 artikelen). In alle drie de landen wordt gerefereerd naar een aangenomen effect van de trilogie van E.L. James. Veel artikelen stellen dat door het succes van de boeken mensen meer open zijn gaan spreken over het onderwerp seksualiteit en dat er inzicht is gekomen in de seksuele verlangens van vrouwen. Ook vrouwen mogen nu genieten van porno. Deze invalshoek domineert in de Nederlandse artikelen. De verslaggeving in de geanalyseerde kwaliteitskranten uit Engeland en de VS is op dit punt meer divers. Engelse artikelen richten zich ook op de effecten die de trilogie heeft op fans. In *The Independent* stelt een fan van E.L. James dat de boeken haar leven heeft veranderd:

"The relationship that's in the book is something that I've always wanted and haven't gotten in previous relationships, so it kind of gave me that hope that there's something still out there," she said as she wiped away tears after meeting James today at the pop-culture convention. "It brought me back to life, so to speak." (Cohen, 2012, NYT).

Daarnaast concentreren de Engelse artikelen zich op het vraagstuk in welke mate de boeken in het openbaar gelezen mogen worden. Tot slot bespreken enkele artikelen in de kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten het feit dat verschillende bibliotheken in het land de trilogie uit de schappen hebben verwijderd. De reden hiervoor is het expliciete gebruik van seks. De bibliotheken stellen dat dit niet geschikt zou zijn voor hun doelgroep. De Nederlandse en Engelse kranten hebben dit onderwerp niet besproken.

Het historisch perspectief komt in weinig artikelen aan bod. In de artikelen wordt besproken dat de 'vijftig tinten' trilogie past in het genre romantische fictie met de toevoeging van expliciete seksuele scènes. Dit is onder andere terug te vinden in de *New York Times*: 'E L James (...) wrote a typical romance novel, added some atypical sex and became an Internet sensation' (Stanley, 2012). Deze redenering komt in de meeste artikelen die de historie bespreken terug. Er is nauwelijks sprake van verschillen tussen de drie landen.

5.4 De thematiek

Binnen de romantische fictie zijn enkele kenmerkende thema's aanwezig. Deze komen ook voor in de boeken 'Vijftig tinten grijs, donkerder en vrij' van E.L. James. De thema's het vrouwelijke hoofdpersonage en seksualiteit worden in de volgende paragrafen apart toegelicht. In tabel 6 is te zien in hoeveel artikelen de verschillende thema's worden genoemd of besproken. Het meest besproken thema in de onderstaande tabel is het mannelijk hoofdpersonage, Christian Grey. In alle drie de landen wordt hij regelmatig benoemd. In de artikelen uit de Verenigde Staten

bespreekt 75 procent dit karakter. In de Nederlandse is dit 63,3 procent en in Engelse 52,2 procent. Vervolgens wordt het liefdesverhaal uit de trilogie het meest aangekaart in de artikelen. In 27,3 procent van de Nederlandse artikelen komt dit thema terug. In de Amerikaanse artikelen is dit 25 procent en in de Engelse 15 procent. Het consumentisme en de uitdagingen in het liefdesverhaal worden in enkele artikelen genoemd. De uitdagingen komen echter niet in de Engelse krantartikelen voor. Eenmaal wordt in een Nederlands artikel de carrière van het vrouwelijke hoofdpersonage genoemd. In de andere landen komt dit nooit ter sprake. Tot slot keert het thema het dagelijks leven in geen van de onderzochte artikelen terug. Geconcludeerd kan worden dat de bespreking en benoeming van de karakteriserende thema's in de drie landen met ongeveer dezelfde regelmaat aan bod komen. Er zijn geen grote cross-nationale verschillen te zien.

Tabel 6: De bespreking van karakteriserende thema's in de romantische fictie in artikelen over de 'vijftig tinten' trilogie van E.L. James uit kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland*	Engeland*	Verenigde Staten*	Totaal**
Mannelijk hoofdpersonage	63,3% (21)	52,2% (21)	75,0% (18)	61,9% (60)
Liefdesverhaal	27,3% (9)	15,0% (6)	25,0% (6)	21,6% (21)
Uitdagingen	18,2% (6)	0,0% (0)	12,5% (3)	9,3% (9)
Dagelijks leven	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)
Carrière	3,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	1,0% (1)
Consumentisme	12,1% (4)	10,0% (4)	4,2% (1)	9,3% (9)
Totaal	124,3% (41)	77,5% (31)	116,7% (28)	103,1% (100)

* Percentages zijn berekend van het aantal geanalyseerde artikelen per land.

** Percentages zijn berekend van het totaal aantal geanalyseerde artikelen (97).

5.5 Het vrouwelijke hoofdpersonage

In de romantische fictie staat het vrouwelijke hoofdpersonage centraal in de verhaallijn. Zo ook in de 'vijftig tinten' trilogie. In deze drie boeken heet dit karakter Anastasia Steel. Zowel de dagbladen uit Nederland als Engeland en de Verenigde Staten benoemen haar in ongeveer een gelijk aantal artikelen (zie tabel 7). Percentueel wijkt het iets van elkaar af. In de VS wordt zij in 75 procent van de artikelen benoemd, in Nederland in 60,6 procent van de artikelen en in Engeland in 50 procent. In totaal wordt Anastasia in 59,8 procent van de artikelen benoemd.

Daarnaast is onderzocht in welke mate de artikelen uit de drie landen stil staan bij haar karaktereigenschappen. Traditionele vrouwelijke karaktereigenschappen in de romantische fictie

zijn zelfstandigheid, jong, slim, humoristisch en ze voldoet meestal niet geheel aan het heersende schoonheidsideaal. Kenmerkend voor de romantische verhaallijn is dat deze karaktereigenschappen uiteindelijk conformeren naar de maatschappelijke traditionele eigenschappen van de vrouw als zorgzame moeder en huisvrouw (Coward, 1980; O'Rourke & Goodall, 1979). Tijdens de analyse van de artikelen kwam naar voren dat niet alleen de traditionele karaktereigenschappen in de romantische fictie aan Anastasia worden toegedicht.

Daarnaast worden negatieve eigenschappen als onderdanigheid en naïviteit regelmatig genoemd. Deze passen misschien meer in de traditionele maatschappelijke rolpatronen van de zorgzame huisvrouw. Om deze reden is de categorie negatieve karaktereigenschappen tijdens het onderzoek toegevoegd. De verhouding tussen het benoemen van traditionele en negatieve eigenschappen is in tabel 7 af te lezen. Opvallend is dat 72,2 procent van de artikelen uit de Verenigde Staten die Anastasia bespreken de traditionele karaktereigenschappen uit de romantische fictie benoemd. Dit in tegenstelling tot ongeveer 60 procent in de twee Engelse kranten en 50 procent in de Nederlandse. De negatieve karaktereigenschappen komen in 30 procent van de Nederlandse artikelen terug. In de artikelen uit Engeland en de VS ligt dit percentage veel lager. Dit is respectievelijk 15,5 en 5,6 procent. Niet alle artikelen staat stil bij de eigenschappen van Anastasia Steel. Veelal worden ze enkel benoemd. In 31 procent van alle artikelen wordt hier echter wel uitgebreider op in gegaan. Nederland doet dit in 50 procent van de artikelen, Engeland in 25 procent en de VS in 16,7.

Tabel 7: De bespreking van het vrouwelijke hoofdpersonage in artikelen over de 'vijftig tinten' trilogie van E.L. James uit kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland	Engeland	Verenigde Staten	Totaal
Het vrouwelijke hoofdpersonage wordt genoemd	60,6% (20)	50,0% (20)	75,0% (18)	59,8% (58)
Er wordt geen karakter eigenschappen benoemd *	20,0% (4)	25,0% (5)	22,2% (4)	22,4% (13)
Ze heeft traditionele romantische karaktereigenschappen*	50,0% (10)	60,0% (12)	72,2% (13)	60,3% (35)
Ze heeft negatieve karaktereigenschappen*	30,0% (6)	15,5% (3)	5,6% (1)	17,2% (10)
De schrijver geeft uitleg*	50,0% (10)	25,0% (5)	16,7% (3)	31,0% (18)

* Het percentage is berekend vanuit het totaal aantal artikelen van het land dat het vrouwelijke hoofdpersonage benoemd.

In de reacties op Anastasia Steel zijn enkele verschillen aanwezig. In alle drie de landen is het kenmerkend dat het overgrote deel van de artikelen zich negatief uitlaten over het hoofdpersonage. Een schrijfster in *The Guardian* stelt het volgende: 'faux-intellectual bore-bag

Anastasia Steele...Anastasia is supposed to be highly intelligent and quick-witted, but she never behaves like it.' (O'Toole, 2012). In de *Volkscrant* wordt ze door een schrijfster Oster (2013b) omschreven als oervervelend en Olthuis (2013) noemt haar een irritant onbenullig kindvrouwje. Daarnaast richten zowel artikelen uit de VS als uit Nederland zich op de traditionele rolpatronen kenmerkend voor de romantische fictie. Of dit een aanvulling is op het verhaal zijn de meningen verdeeld. Tot slot concentreren enkele Engelse artikelen zich op de onderdrukking van het vrouwelijke hoofdpersonage. Dit is te zien in het onderstaande citaat uit *The Guardian*:

'Ana, the ever-willing submissive, is a virgin with no gag reflex, which comes in handy. Rather like the ideal woman being a deaf-mute nympho who lives above a pub.....This ongoing cult of "romance" ultimately ties women down far more than any rope.' (Moore 2012, *The Guardian*).

Opvallend is dat de artikelen uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten traditionele kenmerken van Anastasia benoemen maar dit in veel gevallen ondersteunen met een negatieve reactie. Nederland geeft echter vaker een reactie op het vrouwelijke hoofdpersonage. De VS doet dit het minst vaak en Engeland heeft hierin een middenpositie.

5.6 Seksualiteit

In de Verenigde Staten komt het thema seksualiteit in alle artikelen terug. In Nederland is dit 90,9 procent. In Engelse artikelen komt seksualiteit in 87,5 procent voor. In tabel 8 is een overzicht te vinden. In diezelfde tabel is te zien dat een aantal categorieën zijn toegevoegd. Deze zijn tijdens het analyseren van de data naar voren gekomen. Zo blijkt dat er een aantal thema's aanwezig zijn in verschillende artikelen uit alle drie de landen. Ten eerste wordt in veel gevallen enkel het thema seksualiteit, erotiek of sadomasochisme benoemd. In verschillende artikelen die het thema seksualiteit benoemen wordt dit niet verder uitgewerkt. Op de kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten heeft dit betrekking op 54,2 procent van alle artikelen. In Engeland of 37,4 procent en in Nederland op 23,3 procent. Daarnaast zijn drie andere categorieën naar voren gekomen en dit zijn; seksueel taalgebruik, een negatieve normatieve reactie en een positieve normatieve reactie. Deze worden in de komende alinea's nader toegelicht.

Onder seksueel taalgebruik wordt het benoemen van seksuele handeling verstaan. Denk bijvoorbeeld aan seksuele gebeurtenissen uit het boek. Opvallend is dat Nederlandse artikelen dit veruit het meeste doen. In de 43,3 procent van de artikelen komt dit voor. Dit in tegenstelling tot artikelen uit de VS en Engeland. Daar komt het achtereenvolgens in 25 procent en 11,4 procent van de artikelen naar voren. Daarnaast kent de wijze waarop aan dit taalgebruik

invulling wordt gegeven de twee kwaliteitskranten uit Nederland grote verschillen met die uit de VS en Engeland. De onderstaande citaten uit Nederlandse kwaliteitskranten geven een indruk van dit taalgebruik.

‘Wil Anastasia niet anaal gefist worden? Oké, dan niet, want mr. Grey is een schappelijk mens.’ (Giesen, 2012, De Volkskrant).

‘Wel worden er clitorissen gemasseerd, vingers en enorme erecties in vagina's gestoken en lichte zweepslagen uitgedeeld in 'de rode kamer van pijn', terwijl Grey dominant kreunt: 'Nu ga ik u neuken, mevrouw Steele... hard.' (Broeke, 2012, De Volkskrant).

‘Als maar 1 procent van de lezers zich sterk identificeert met de inhoud, dan staan er op dit moment 10 duizend vrouwen onwennig voor de spiegel met een houten balletje in hun anus.’ (Dijkshoorn, 2012, De Volkskrant).

‘De zalige zweepslagen, pijnloze penetraties en tsunami's van steeds in dezelfde woorden beschreven orgasmen, zijn bijzaak.’ (Etty, 2012, NRC).

In Engeland en de Verenigde staten wordt op andere wijze de seksualiteit in het boek omschreven. Naast het feit dat Engelse en Amerikaanse kranten seksuele handelingen minder vaak benoemen lijkt daarnaast het taalgebruik minder expliciet. Dit komt onder andere naar voren in de onderstaande citaten die afkomstig zijn uit *The Guardian* en de *New York Times*.

‘Although Anastasia has never so much as touched her own vagina before (she refers to this part of her anatomy as "down there") she has four cataclysmic orgasms as a result of Christian being a sex magician.’ (O’Toole, 2012, The Guardian).

“Fifty Shades of Grey,” about an inexperienced college student who falls in love with an older man with a taste for trying her up and whipping her, among other delights.’ (Kaufman, 2012 NYT).

‘There’s some bondage, trussing and light whipping, but mostly the author keeps finding new ways for the hero to get in touch with his amorous feelings.’ (Stanley, 2012, NYT).

De categorie negatieve normatieve reactie houdt in tot in welke mate de schrijver van het artikel het thema seksualiteit in het boek als negatief sociaal element ziet. Hiermee wordt bedoeld dat verschillende schrijvers van artikelen de seksuele voorkeuren uit het boek niet juist achten voor bijvoorbeeld grootschalig commercieel gebruik. Enkele artikelen uit de Verenigde Staten bespreken bijvoorbeeld het onderwerp censuur in bibliotheken. Enkele bibliotheken zijn

in dit land in opspraak gekomen omdat zij de trilogie uit de schappen hebben gehaald. In totaal geldt dit voor ongeveer elf procent van alle artikelen. 14,3 procent van de Engelse en 12,5 procent van de Amerikaanse artikelen bevatten dit standpunt. Dit bedraagt 10 procent voor de Nederlandse artikelen. Het verschil is hier niet erg groot. Zo maakt de schrijver van het onderstaande citaat zich bijvoorbeeld druk over het effect op jonge meisjes die het boek lezen.

‘The casual normality of BDSM at the heart of this story would worry me even if I were not the father of two teenage daughters. Thousands of girls, many of them pre-sexualised, have read this book, most (thanks to digital devices) without their parents’ knowledge.’ (Hatfield, datum onbekend, The Independent).

Één artikel uit de Verenigde Staten bevat echter zowel negatieve als positieve normatieve standpunten. Beide zijn afzonderlijk bij deze categorieën opgeteld.

Tabel 8: De bespreking van seksualiteit in artikelen over de ‘vijftig tinten’ trilogie van E.L. James uit kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland	Engeland	Verenigde Staten	Totaal
Seksualiteit benoemen	90,6% (30)	87,5 % (35)	100,0% (24)	91,8 % (89)
Alleen benoemen*	23,3% (7)	37,4% (13)	54,2% (13)	37,1% (33)
Seksueel taalgebruik*	43,3% (13)	11,4% (4)	25% (6)	25,8% (23)
Negatieve normatieve reactie*	10,0% (3)	14,3% (5)	12,5% (3)	12,4% (11)
Positieve normatieve reactie*	23,3% (7)	17,1% (6)	12,5% (3)	18,0% (16)

* Het percentage is berekend vanuit het totaal aantal artikelen van het land dat de seksualiteit benoemd.

Tijdens de analyse is naar voren gekomen dat er meer artikelen zijn die de seksualiteit als een positief thema opvatten. Dit heeft vooral betrekking op de openheid waarmee onderwerpen als erotiek, porno en seksuele voorkeuren door middel van de trilogie bespreekbaar zijn gemaakt. In totaal is dit 23,3 procent van de Nederlandse artikelen. In de Engelse artikelen is dit 17,7 procent. De artikelen uit de VS kent het minst vaak een positieve normatieve reactie (12,5 procent). Voorbeelden van citaten die positief reageren op de seksualiteit in de trilogie zijn onder andere te vinden in de *Volkscrant* en de *Los Angeles Times*:

‘...dat het een geweldige stap voorwaarts is dat vrouwen openlijk durven uit te komen voor hun seksuele verlangens (vooral in het preutse Amerika).’ (Schottelndreier, 2013, *Volkscrant*).

"People have always been interested in exploring that type (sm) of sexual relationship," said Samantha Bard, 37, co-owner of Shag. "What I think is happening now is that it's becoming OK to talk about it now." (Sperling, 2012, LAT)

Daarnaast zijn nog verschillende andere onderwerpen tijdens de analyse naar voren gekomen. Ten eerste stellen enkele artikelen uit alle landen dat het erotische thema enkel een aanvulling is op het bestaande genre romantische fictie. In de ogen van de auteurs van deze artikelen is de verhaallijn absoluut niet origineel. Ten tweede richten enkele Engelse artikelen zich op de vraag waarom de boeken zo populair zijn. Aan de ene kant komt dit doordat seks goed verkoopt. Aan de andere kant komt dit volgens de schrijvers door dat de boeken verpakt zijn in een 'normaal' uitzijnde cover. Aan de buitenkant zie je niet dat het seksuele thema een rol speelt in het boek. Op deze wijze kunnen lezers in het openbaar erotische fictie lezen.

5.7 De auteur

In tabel 9 is te zien op welke wijze de artikelen uit kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten auteur E.L. James benoemen en bespreken. In de artikelen wordt op verschillende wijzen gerefereerd naar de auteur van het boek. Het is opmerkelijk dat in 24,2 procent van de Nederlandse artikelen op geen enkele wijze refereren naar de auteur van het boek. In Engeland gebeurt dit slecht enkel in één artikel en in de Amerikaanse artikelen wordt de auteur altijd benoemd. Daarnaast refereren de meeste artikelen uit de drie landen naar enkel de naam E.L. James en wordt zij in mindere mate genoemd als zijnde auteur of schrijver van de trilogie. In de Verenigde Staten refereren alle artikelen uit de twee kwaliteitskranten naar het pseudoniem E.L. James. In Engeland is het pseudoniem in bijna alle artikelen te vinden. Slecht in één artikel wordt hier niet naar gerefereerd. In Nederlandse artikelen wordt in 66,7 procent het pseudoniem genoemd. Dit is beduidend minder vaak dan in de andere twee landen. In verhouding wordt E.L. James in de Amerikaanse dagbladen het vaakst benoemd als auteur. Dit gebeurt in 48,5% van de artikelen. In de Engelse artikelen is dit 35 procent en in Nederlandse 9,1 procent. In Nederlandse artikelen wordt E.L. James vaker betiteld tot schrijver/schrijfster dan tot auteur. In 18,2 procent van de artikelen wordt er gerefereerd naar de schrijfster. Dit in tegenstelling tot 5 procent van de Engelse artikelen en 4,2 procent uit de VS. In absolute getallen betekent dit dat de term schrijver (writer) maar in één Amerikaans artikel naar voren komt.

E. L. James is het pseudoniem voor Erika Leonard. In alle onderzochte landen wordt haar echte naam in ongeveer 15 procent van de artikelen uit de onderzochte dagbladen genoemd. Uit deze naam blijkt dat het een vrouwelijke auteur betreft. In 66,7 procent van de

Engelse artikelen wordt zowel direct als indirect verwezen naar het geslacht van de auteur. Dit betekent dat er gesproken wordt over zij, ze of schrijfster. Indirect betekent het benoemen van haar echte naam. In de VS komt dit in 54,2 procent van de artikelen voor en in Nederland in 68 procent van de artikelen. Daarnaast is geanalyseerd of het vrouw zijn van E.L. James gekoppeld wordt aan het genre waarbinnen zij mogelijk toebehoort. Auteurs die romantische fictie schrijven zijn veelal vrouw (Mazza, 2006). Mogelijk wordt dit in de artikelen benadrukt. In de twee Nederlandse kranten komt deze koppeling niet voor. In de Engelse artikelen gebeurt dit twee maal en in de Amerikaanse eenmaal. In één van de Engelse artikelen wordt bijvoorbeeld gerefereerd naar vrouwelijke voorgangers in het genre erotische fictie. Dit blijkt uit het onderstaande citaat:

‘Women have of course authored erotic hits before, but usually in the dark. For decades critics maintained that *The Story of O* by "Pauline Réage" (ie Anne Desclos) was written by a man; Dr Brooke Magnanti (once known as Belle de Jour) met the same assumption.’ (Tonkin, 2012, *The Independent*).

Uit de analyse van de data blijkt dat Nederlandse artikelen op geheel andere wijze de auteur benoemen in de artikelen dan de artikelen in dagbladen uit Engeland en de VS. Het is vooral opvallend dat in Nederland in 24,2 procent van de artikelen de auteur van de trilogie op geen enkele wijze wordt benoemd.

Tabel 9: De bespreking de auteur E.L. James van de ‘vijftig tinten’ trilogie in kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland	Engeland	Verenigde Staten	Percentage van totaal (97)
Wordt niet benoemd	24,2% (8)	2,5% (1)	0,0% (0)	9,3% (9)
E.L. James	66,7% (22)	97,5% (39)	100,0% (24)	87,6% (85)
De auteur	9,1% (3)	35,0% (14)	45,8% (11)	28,9% (28)
De schrijver	18,2% (6)	5,0% (2)	4,2% (1)	9,3% (9)
Erika Leonard	15,2% (5)	15,0% (6)	16,7% (4)	15,5% (15)
Geslacht wordt genoemd*	68,0% (17)	66,7% (26)	54,2% (13)	57,7% (56)
Koppeling geslacht en genre*	0,0% (0)	5,1% (2)	4,2% (1)	3,1% (3)

* Het percentage is berekend vanuit het totaal aantal artikelen van het land dat refereert naar E.L. James.

5.8 De lezers

In 63,6 procent van de Nederlandse artikelen worden de lezers van de boeken ‘Vijftig tinten grijs, donkerder en vrij’ genoemd. In tabel 10 is te zien dat in absolute getallen Nederland en

Engeland (52,5 procent) hier beide in eenentwintig artikelen aandacht aangeven. In de Verenigde Staten zijn dit twaalf artikelen oftewel 50 procent. Dezelfde tabel laat zien dat Nederlandse artikelen vaker vaststellen dat de lezers van de boeken vrouw zijn. Dit gebeurt in vijftien van de artikelen waarin de lezers naar voren komen. In Engeland gebeurt dit in twaalf artikelen en in de VS in zes artikelen. In zowel drie Engelse als Nederlandse artikelen wordt gesteld dat de lezers van de trilogie zowel mannen als vrouwen zijn. In de Verenigde Staten gebeurt dit nooit. Daarnaast wordt in zes Amerikaanse en Engelse artikelen het geslacht van de lezer niet benoemd. In Nederland komt dit in drie artikelen voor.

Lezers hebben bepaalde redenen om boeken te lezen. Radway (1984) stelt bijvoorbeeld dat lezers van romantische fictie dit doen om de tijd te vergeten, ook wel escapisme genoemd. Daarnaast spelen mogelijke andere redenen een rol zoals informatie opdoen of omdat het een leuke hobby is. In de analyse van de artikelen is onderzocht in welke mate kranten bij deze achterliggende redenen stilstaan. Zeer weinig artikelen benoemen dit aspect. In totaal besteden vijf Nederlandse artikelen hier aandacht aan, vier Engelse en twee Amerikaanse artikelen. Allen richten zich op de beweegredenen van de vrouwelijke lezers, op één Engels artikel na (zie tabel 11 in bijlage B). De motivatie om te lezen wordt in de ogen van vier Nederlandse en twee Engelse artikelen gezien als escapisme. De vrouwelijke lezers willen door middel van het lezen van het boek even de tijd en omgeving vergeten. In twee Amerikaanse en één Engels artikel wordt gesteld dat lezers door middel van het lezen van de trilogie informatie opdoen voor bijvoorbeeld hun eigen seksleven. Het Engelse artikel richt zich hierbij zowel op mannen als vrouwen. Vervolgens is er één Nederland artikel dat aangeeft dat vrouwen de boeken lezen omdat zij zich met het vrouwelijke hoofdpersonage kunnen identificeren. Tot slot geeft één Engels artikel aan dat lezers de boeken van E.L. James lezen omdat het een leuke tijdsbesteding is.

Tabel 10: De bespreking de lezers van de ‘vijftig tinten’ trilogie van E.L. James in kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland	Engeland	Verenigde Staten	Totaal
De lezer wordt benoemd	63,6% (21)	52,5% (21)	50,0% (12)	55,7% (54)
De lezers zijn vrouwen*	71,4 % (15)	57,1% (12)	50,0% (6)	61,1% (33)
De lezers zijn man en vrouw*	14,3% (3)	14,3% (3)	0,0% (0)	11,1% (6)
Het geslacht wordt niet genoemd*	14,3% (3)	28,6% (6)	50,0% (6)	25,9% (14)

* Het percentage is berekend vanuit het totaal aantal artikelen van het land dat de lezers benoemen.

Daarnaast is geanalyseerd op welke wijze de artikelen aandacht besteden aan de lezers van de trilogie. Met betrekking tot de lezers zijn een aantal overlappende thema's aanwezig in de artikelen uit de kwaliteitskranten. Ten eerste komt in de artikelen uit de drie landen veelal naar voren dat het gaat over grote groepen vrouwelijke lezers. Heel soms worden mannen hieraan toegevoegd. Het onderstaande citaat laat dit goed zien:

'30% of her buyers are actually men. Just 35% of her readers are women with kids at home, according to Bowker Market Research's analysis of UK readers, with 13% bought for those over 55.' (Flood, 2012, The Guardian).

Daarnaast benoemen artikelen uit alle drie de landen verschillende kenmerken van de lezers. De Nederlandse artikelen benoemen enkele keren dat het vooral om niet-lezers gaat die de boeken aanschaffen. In de *Volkskrant* wordt bijvoorbeeld de uitgever geciteerd die aangeeft dat het veelal niet-lezers zijn die de boeken aanschaffen (Wagendorp, 2013). Ten derde stellen verschillende artikelen dat de schaamte van het lezen voor de lezers van erotische fictie minder groot is geworden. Dit standpunt neemt een grotere plek in, in Engelse artikelen dan in Nederlandse of Amerikaanse. De meeste Engelse artikelen verklaren dit doordat de e-reader steeds meer wordt gebruikt en doordat de voorkant niet de suggestie van een erotische inhoud wekt. Zo wordt bijvoorbeeld beweerd in het onderstaande citaat:

'...the way in which Kindles and iPads have brought a degree of anonymity for readers who would in the past have balked at being seen fingering a book identifiable as erotic fiction.' (Quinn, 2012, The Guardian).

Ten vierde wordt benadrukt in enkele artikelen dat de trilogie vooral gezien moet worden als fictie en niet als wens van de vrouwelijke lezers. Niet iedere vrouw heeft de fantasie om door een rijke succesvolle man vastgebonden te worden aan het bed die vervolgens sm gerelateerde handelingen uit gaat voeren. Zo schrijft Dowd (2012) in de *New York Times*: 'Rice (auteur van Romantische fictie en geïnterviewde) agrees that submission fantasies are no big deal: "A woman has the right to pretend she's being raped by a pirate if that's what she wants to pretend. Very few people act out their fantasies, except in Northern California."'. De vier genoemde thema's komen in meer of mindere mate terug in verschillende artikelen uit alle drie de onderzochte landen.

Tot slot nog enkele opvallende opmerkingen over de lezers van de 'vijftig tinten' trilogie. Zowel enkele Engelse als Amerikaanse artikelen besteden aandacht aan de fans van de boeken. Zo worden de fans bijvoorbeeld enkele keren geciteerd. Vervolgens maken enkele artikelen uit Nederland en één artikel uit de Verenigde Staten onderscheid tussen mannelijke

porno kijkers en vrouwelijke porno lezers. Volgens deze artikelen worden mannen sneller opgewonden van beeld en geluid terwijl vrouwen de voorkeur geven aan letters en zinnen. Tot slot besteden enkele Engelse artikelen aandacht aan het morele effect van de erotiek in het boek op jonge lezeressen. Mogelijk verstoort dit het beeld dat de jonge meiden hebben op seks.

5.9 De uitgever

De trilogie van E.L. James is in de drie landen door verschillende uitgeverijen uitgegeven. Zoals in het theoretisch kader is vermeld is de uitgever een belangrijke actor voor het mogelijke succes van een boek (Bourdieu, 1980). Dit betekent mogelijk dat kwaliteitskranten aandacht besteden aan de uitgeverijen. In tabel 12 is te zien dat artikelen uit de Verenigde Staten in verhouding de meeste aandacht besteedt aan de uitgever. In 54,2 procent van de artikelen komt dit onderwerp aan bod. Hierop volgt 42,2 procent van de Engelse artikelen en 33,3 procent van de Nederlandse artikelen. De dagbladen uit Nederland besteden in verhouding beduidend minder aandacht aan dit thema. Niet alleen is de frequentie waarmee de uitgever wordt benoemd geanalyseerd, ook de wijze waarop deze actor wordt besproken is onderzocht.

Tabel 12: De bespreking van de uitgevers van de 'vijftig tinten' trilogie van E.L. James in kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland	Engeland	Verenigde Staten	Totaal
De uitgever wordt benoemd	33,3% (11)	42,2% (17)	54,2% (13)	42,3% (41)
Groot succes voor de uitgever*	63,6% (7)	64,7% (11)	61,5% (8)	63,4% (26)

* Het percentage is berekend vanuit het totaal aantal artikelen van het land dat de uitgever benoemt.

In totaal zijn vier thema's tijdens de analyse van de teksten naar voren gekomen. Ten eerste is in tabel 12 is te zien dat ruim 60 procent van de artikelen die aandacht besteden aan de uitgever het grote succes van de trilogie benoemen. Dit heeft grote winsten tot gevolg voor de verschillende uitgeverijen. Ten tweede geven twee Nederlandse en drie Engelse artikelen aan dat het gevolg hiervan is dat andere uitgeverijen ook het genre erotische (romantische) fictie uit gaan geven. Dit, zo stellen twee Nederlandse artikelen, is de laatste strohalm om de boekenbranche te redden van de ondergang.

'En hoewel de vruchten van uw succes eenzijdig in de zakken van één enkele uitgever belandden (...), hebben ook anderen de geest gekregen. Zij grijpen de erotica als laatste strohalm, of om in de sfeer te blijven: zij ketenen zich eraan vast.' (Fortuin, 2012, NRC Handelsblad).

Ten derde richtten vier Engelse en twee Amerikaanse artikelen zich op het begin van de 'vijftig tinten' trilogie. Hierbij wordt vermeld dat E.L. James de boeken eerst als e-book heeft uitgegeven bij een kleine uitgeverij in Australië genaamd Writer's Coffee Shop. Tot slot een thema dat enkel in Nederlandse kwaliteitskranten aan bod komt. In drie artikelen wordt Mai Spijkers, de Nederlandse uitgever, zeer negatief omschreven. Hij zou enkel een zakkenvuller zijn. Dit punt is al eerder benoemd in paragraaf 5.3 waar ook citaten met betrekking tot dit onderwerp te vinden zijn.

5.10 Het succes

Het succes van de boeken van E.L. James is mogelijk commercieel of literair. Commercieel succes heeft betrekking op grote winsten en literair succes op de originaliteit en creativiteit van de verhaallijn. In verhouding besteden de geanalyseerde dagbladen uit de drie landen ongeveer evenveel aandacht aan het commerciële succes van de trilogie (zie tabel 13). In 85,8 procent van de artikelen uit de Verenigde Staten wordt benoemd dat het succes vooral commercieel van aard is. In Engeland staat dit in 82,5 procent van de artikelen en in Nederland in 81,8 procent. Dit zijn relatief kleine verschillen. Geen enkel artikel benoemt het succes enkel als literair succes. Wel komt de combinatie voor. 12,5 procent van de artikelen uit Engelse kwaliteitskranten stelt dat het succes een combinatie is van grote winsten en originaliteit en creativiteit. Dit zijn in totaal vijf artikelen. In de Nederlandse artikelen komt dit in twee artikelen naar voren en in de VS in één artikel. In veel gevallen komen fans en lezers in de artikelen aan het woord als wordt gesteld dat het een literair succes is. Een heel enkele keer is een soortgelijke uitspraak afkomstig van de schrijver van het artikel. Over het algemeen laten deze schrijvers zich enkel uit over het commerciële succes. Daarnaast zijn er totaal vier Nederlandse artikelen die het succes op geen enkele wijze benoemen. In Engeland zijn dit er twee. In de VS wordt het succes altijd benoemd.

Tabel 13: De bespreking van het succes van de 'vijftig tinten' trilogie van E.L. James in kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland	Engeland	Verenigde Staten	Totaal
Het boek is een commercieel succes	81,8% (27)	82,5% (33)	85,8% (23)	85,6% (83)
Het boek is een literair en commercieel succes	6,1% (2)	12,5% (5)	4,2% (1)	8,2% (8)
Het succes wordt niet benoemd	12,1% (4)	5,0% (2)	0,0% (0)	6,2% (6)
Totaal	100,0% (33)	100,0% (40)	100,0% (24)	100,0% (97)

5.11 De schrijfstijl

Tot slot het oordeel van de artikelen over de schrijfstijl van E.L. James. Niet alle artikelen laten zich over dit onderwerp uit. In tabel 14 is een overzicht te zien hoeveel artikelen een oordeel geven en hoe dit oordeel luidt. Tijdens de analyse van de artikelen is rekening gehouden met de stelling dat de schrijver van het artikel het boek zeer goed geschreven vindt. Deze categorie staat niet in de onderstaande tabel omdat geen van de artikelen dit ondersteunde. Daarnaast is onderzocht in welke mate de schrijver van het artikel van mening is of de trilogie is geschreven aan de hand van de conventies van de romantische fictie (geformuleerd) of dat de schrijfstijl authentiek is. Dit laatste aspect wordt echter ook niet ondersteund door de artikelen. Daarom is in de onderstaande tabel enkel benoemd hoeveel schrijvers van de artikelen de ‘vijftig tinten’ trilogie geformuleerd geschreven vinden.

Tabel 14: De bespreking van het succes van de ‘vijftig tinten’ trilogie van E.L. James in kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland	Engeland	Verenigde Staten	Totaal
Bespreking schrijfstijl	36,4% (12)	27,5% (11)	29,2% (7)	30,9% (30)
*Oordeel: redelijk goed	8,3% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	3,3% (1)
*Oordeel: neutraal	8,3% (1)	0,0% (0)	14,3% (1)	6,6% (2)
*Oordeel: niet goed	8,3% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	3,3% (1)
*Oordeel: zeer slecht	75,0% (9)	100,0% (11)	85,7% (6)	86,7% (26)
*Geformuleerd	41,6% (5)	9,1% (1)	57,1% (4)	33,3% (10)

* Het percentage is berekend vanuit het totaal aantal artikelen van het land dat de schrijfstijl benoemt.

In tabel 14 is te zien dat ongeveer 30 procent van alle artikelen de schrijfstijl van E.L. James benoemt. In totaal zijn dit twaalf Nederlandse artikelen, elf Engelse en zeven Amerikaanse. Één Nederlands artikel beoordeelt de schrijfstijl als redelijk goed, één beoordeelt het neutraal, één als niet goed en negen als zeer slecht. Alle elf Engelse artikelen beoordelen de schrijfstijl als zeer slecht. In de kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten is er één schrijver die de schrijfstijl neutraal beoordeelt de overige zes beoordelen het als zeer slecht. In de onderstaande citaten uit het *NRC Handelsblad* en de *Los Angeles Timers* is te zien op welke wijze dit verwoord wordt in de artikelen:

‘The prose is so embarrassing that to poke fun at the novel, comedians simply read it out loud (not entirely safe for work).’ (Kellog, 2012, LAT).

'...het lezen van uw oeuvre is in de eerste plaats een daad van masochisme. Uw zinnen laten striemen achter op onze ruggen.' (Fortuin, 2012, NRC).

Daarnaast stellen verschillende artikelen dat het geschreven is volgens de conventies van de romantische fictie. In Nederland zijn dit vijf artikelen, in de VS vier en in Engeland is dit er één. De onderstaande citaten illustreren dit.

'Dit eerste deel van wat een Harry Potter-achtige trilogie voor vrouwen lijkt te moeten worden, is doelbewust onliterair, bulkend van Bouquet-reeks clichés en lelijke zinnen.' (Etty, 2012, NRC).

'Ms. James created a story that adds kinkiness to the basic formula: a rich, handsome bachelor falls for a young, innocent beauty. There's always a hitch; usually the hero has a secret weakness that only the heroine can handle and that ensures that she alone can hold his affection.' (Stanley, 2012, NYT).

Met betrekking tot de schrijfstijl van E.L. James lijkt sprake te zijn van onderlinge consensus die in alle drie de landen te vinden is. Kleine accent verschillen zijn aanwezig. Dit neemt echter niet weg dat de meeste schrijvers van de artikelen pretenderen dat de trilogie 'vijftig tinten grijs, donkerder en vrij' zeer slecht is geschreven door E.L. James. Dit wordt ondersteund door het gegeven dat het succes van de boeken volgens de meeste artikelen uit de drie landen veroorzaakt wordt door de financiële winsten en niet door de originaliteit en creativiteit van de verhaallijn.

6. Conclusie en discussie

Dit onderzoek concentreert zich op de verslaggeving over de trilogie 'Vijftig tinten grijs, donkerder en vrij' van E.L. James. Romantische fictie wordt veelal niet in kranten besproken (Janssen, et al. 2010) en daarom is de grote aandacht voor deze reeks opmerkelijk. Door middel van een kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse is de bespreking van de trilogie in kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten, Engeland en Nederland in kaart gebracht. De vraagstelling die centraal stond luidde: op welke wijzen wordt de 'Vijftig tinten' trilogie van E.L. James besproken in kwaliteitskranten uit de Verenigde Staten, Engeland en Nederland en hoe kunnen eventuele verschillen worden geduid? Geconcludeerd kan worden dat de verslaggeving verschilt van land tot land. Waar dagbladen uit de VS en Engeland voor het merendeel schrijven vanuit een heteronoom perspectief doen de Nederlandse dagbladen dit met name vanuit een autonoom perspectief. Daarnaast kennen de Nederlandse artikelen meer inhoudelijke kritieken op de maatschappelijke traditionele rolpatronen in de trilogie. In mindere mate is dit terug te zien in de Engelse artikelen en in de Amerikaanse artikelen. Tot slot worden de Nederlandse artikelen gekenmerkt door een zeer grof en expliciet seksueel taalgebruik. Dit terwijl alle dagbladen uit de drie landen het thema seksualiteit bespreken. In de onderstaande afsluitende paragrafen van dit onderzoek wordt deze conclusie gedetailleerde behandeld. Dit hoofdstuk sluit af met enkele aanvullende opmerkingen en kanttekeningen.

6.1 Literatuur-kritische receptie

Onderdeel van de analyse in dit onderzoek was de literatuur-kritische receptie van de dagbladen. Hierbij is gebruik gemaakt van het verschil in definiëring van hetgeen een boek succesvol maakt. Hierbij is uiteengezet dat het autonome literaire subveld dit op een andere wijze doet dan het heteronome literaire subveld. Hypothese 1 stelt dat de verslaggeving uit de dagbladen uit Nederland meer vanuit de visie van het autonome subveld redeneren dan Engeland en de Verenigde Staten. Daarnaast werd verwacht dat de dagbladen uit de VS dit juist bespreken vanuit de visie van het heteronome subveld. Tot slot werd verwacht dat de Engelse verslaggeving hierin een middenpositie inneemt. Om dit te kunnen ondersteunen of te ontcrachten is het van belang naar meerdere facetten van de resultaten te kijken.

Ten eerste worden de boeken op verschillende wijzen geclassificeerd. Zo wordt de trilogie in de dagbladartikelen die het genre benoemen bijvoorbeeld gelabeld als een populair genre. Dit loopt uiteen van romantische fictie tot mommy porn. Door de uitgeverijen in de drie landen wordt het uiteenlopend benoemd tot erotische romantische fictie en literaire erotische

sensatie. Geen enkel dagbladartikel benoemt de boeken van E.L. James tot literatuur. Dit terwijl de Nederlandse uitgever de boeken op de omslag betitelt als literaire sensatie. Ten tweede wordt het literaire perspectief door alle drie de landen besproken in de artikelen. Nederland doet dit vaker dan Engeland en de VS. De VS legt hier de minste nadruk op. In verhouding richten de Nederlandse dagbladartikelen zich hierbij meer op de kwaliteit van de schrijfstijl dan de artikelen uit de Verenigde Staten en Engeland. Er is echter weinig variatie in het oordeel over de schrijfstijl. Op uitzonderingen na worden de boeken als zeer slecht beoordeeld. Ten derde wordt E.L. James in Nederlandse artikelen het minst vaak genoemd en nog minder vaak wordt zij omschreven als auteur of als schrijfster. In Engeland en de VS wordt zij vaker dan in de Nederlandse artikelen benoemd en betiteld als auteur of als schrijfster. Dit geeft mogelijk een indicatie dat de schrijvers van de Nederlandse artikelen E.L. James minder vaak erkennen als auteur of schrijver van een boek. De reden hiervoor is mogelijk dat een 'waar' auteur iemand is die vrij is van een formule, een financieel succes en het publiek (Bourdieu, 1983).

Een andere indicatie voor deze hypothese is mogelijk de wijze waarop over het succes van de trilogie wordt gesproken. Zo stellen enkele Nederlandse en Engelse artikelen dat erotische boeken een laatst redmiddel zijn om de boekenbranche financieel succesvol te laten zijn en dat de uitgever deze boeken daarom publiceert. De winstmakende uitgever wordt hierbij negatief in beeld gebracht. De Amerikaanse maar ook de Engelse artikelen benoemen het economische succes doorgaans als een feitelijk gegeven. Dit succes wordt in meer dan tachtig procent van alle artikelen uit de drie landen benadrukt. Dit is een belangrijke factor in het heteronome subveld (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). Enkele Nederlandse artikelen lijken dit economische succes echter niet een positief aspect te vinden. Waarschijnlijk vinden de schrijvers van deze artikelen de succesfactoren van het autonome subveld, creativiteit en originaliteit, van groter belang (Bourdieu, 1983; Gelder, 2004; Schneider-Mayerson, 2010). Toch wordt dit nauwelijks benoemd. Dit geeft een indicatie dat het succes vanuit het heteronome subveld wordt besproken. Hierbij moet opgemerkt worden dat verschillende Nederlandse artikelen dit een negatief punt lijken te vinden.

Geconcludeerd kan worden dat het economische succes in verhouding vaker wordt besproken dan de schrijfstijl. Dit betekent mogelijk dat de artikelen over de trilogie het economische succes een belangrijker factor vinden. De kranten uit de Verenigde Staten en Engeland bekijken de meeste aspecten vanuit een heteronome invalshoek. De Nederlandse kranten vallen op omdat E.L. James minder vaak als auteur of schrijver wordt omschreven en omdat verschillende artikelen negatief zijn over het financiële succes van de uitgever. Daarnaast wordt in de Nederlandse artikelen in verhouding vaker de kwaliteit van de schrijfstijl besproken.

Dit terwijl juist de originaliteit en de kwaliteit van de schrijfstijl belangrijk is voor het succes in het meer autonome literaire subveld. Hierdoor kan de hypothese 1 voor zowel de VS en Nederland worden aangenomen. De uitkomst voor Engeland ligt in mindere mate in de lijn der verwachting. Aangenomen werd dat de artikelen een middenpositie in zouden nemen. Dit terwijl blijkt dat de verslaggeving meer op die uit de VS lijkt.

De meer autonome invalshoek van Nederlandse artikelen op de trilogie kan mogelijk verklaard worden vanuit de voorkeur van Nederlandse dagbladen voor hoge cultuur (Janssen, et al., 2010). Vanuit dit uitgangspunt is het denkbaar dat de artikelen uit Nederland wel de romantische fictie bespreken maar dit vaker doen vanuit het perspectief van de hoge cultuur of de literatuur. Kwaliteitskranten in de Verenigde Staten worden al decennia lang gekenmerkt door de grotere aandacht voor populaire cultuur in vergelijking met andere landen (Janssen, et al., 2010). De heteronome invalshoek in dit onderzoek ligt in de lijn van deze ontwikkeling. De meer heteronome verslaggeving uit Engeland kan verklaard worden doordat kranten in de loop der jaren steeds meer aandacht zijn gaan geven aan populaire cultuur (Janssen et al, 2010; Schneider-Mayerson, 2010). Daarnaast zijn populaire cultuurvormen steeds meer legitiem geworden (Janssen et al., 2010). Tot slot moet worden opgemerkt dat de dagbladartikelen uit de Verenigde Staten en in mindere mate die uit Engeland veelal nieuwsberichten zijn. Hierin is waarschijnlijk minder ruimte voor de mening van de auteur zelf. Objectieve informatie staat hierin veel meer centraal dan in bijvoorbeeld een column. Dit geldt ook voor de artikelen uit Engeland hoewel in deze kranten dit type artikelen meer divers zijn. Hierdoor moeten de bovenstaande bevindingen genuanceerd worden. Dit neemt echter niet weg dat de keuze voor de artikelen ook onderdeel zijn van de beeldvorming.

6.2 Maatschappij-kritische receptie: hypothese 2.1

Het tweede deel van de analyse richt zich op de maatschappij-kritische receptie in de dagbladen. Hierbij is een tweedeling gemaakt tussen de traditionele rolpatronen in de 'Vijftig tinten' trilogie en de seksualiteit. Hypothese 2.1 stelt dat de artikelen uit de Verenigde Staten omtrent de traditionele rolpatronen in de 'Vijftig tinten' trilogie het minst kritisch zijn. Verwacht werd dat de Nederlandse artikelen hier het meest kritisch op reageren en de artikelen uit Engeland bevinden zich in een middenpositie. Om deze hypothese te ondersteunen of te ontkrachten wordt gekeken naar de behandeling van de maatschappelijke genderrollen, het vrouwelijke hoofdpersonage in de trilogie en het gegeven dat romantische fictie vooral geschreven wordt door vrouwen. Dit laatste wordt regelmatig door verschillende literaire actoren benadrukt (Mazza, 2006).

Het is opvallend dat de Nederlandse dagbladartikelen in verhouding meer aandacht

besteden aan de genderrollen in het boek. De dagbladen uit Verenigde Staten bespreken dit het minst vaak en de Engelse dagbladen nemen weer een middenpositie in. De wijze waarop de genderrollen wordt besproken in de artikelen gebeurt echter in de drie landen op ongeveer dezelfde manier. Verschillende artikelen zijn voor de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de rolpatronen in de trilogie, andere artikelen zijn duidelijk tegen de manier waarop dit gebeurt. Deze laatste betreuren veelal de bevestiging van ouderwetse maatschappelijke rolpatronen.

Dezelfde verhoudingen komen naar voren als de aandacht voor Anastasia Steel nader wordt geanalyseerd. Hierbij wordt echter gedetailleerd naar de onderlinge verhoudingen gekeken tussen de drie landen. Zo is tijdens de analyse onderscheid gemaakt tussen de traditionele karakter eigenschappen voor romantische fictie (zoals zelfstandig en slim) en eigenschappen die negatief zijn ten opzichte van de beeldvorming rond vrouwen en hiermee in het beeld passen van de ouderwetse huisvrouw (zoals naïef en onderdanig). De dagbladen uit de VS benoemen vaker dan Engeland en Nederland de romantische traditionele eigenschappen. Daarnaast behandelen de Nederlandse artikelen vaker de negatieve ouderwetse eigenschappen dan de artikelen uit Engeland en de VS. In de artikelen uit de VS komt dit het minst voor en Engeland neemt een middenpositie in. Dit sluit veelal aan bij de bespreking van de genderrollen. Anastasia wordt niet vaak inhoudelijk besproken maar dagbladartikelen die dit wel doen benoemen dat de verhaallijn de ouderwetse maatschappelijke rolpatronen bevestigt. Dit wordt veelal als een negatief aspect gezien. Nederland is het land dat inhoudelijk de meeste aandacht besteedt aan het karakter. De Verenigde Staten geeft hieraan de minste aandacht en Engeland heeft hierin een middenpositie.

Tot slot is het opvallend dat meer dan de helft van de dagbladartikelen uit de verschillende landen benoemt dat de auteur E.L. James vrouw is. In een enkel geval wordt de koppeling gemaakt met de vrouwelijke auteur en het romantische genre. In de Nederlandse artikelen komt deze koppeling niet een keer naar voren. De VS en Engeland verwijzen bij een koppeling veelal naar voorgangsters uit het romantische en erotische genre. Het aantal is echter te klein om hier uitspaken over te doen.

Geconcludeerd kan worden dat hypothese 2.1 aangenomen kan worden. De Nederlandse artikelen bespreken vaker de genderrollen en zijn in verhouding vaker kritisch ten opzichte van de rolpatronen in de trilogie. Te zien is dat ook de Engelse en in mindere mate de Amerikaanse artikelen deze kritiek bespreken. Toch bespreken de artikelen uit de laatste twee landen in mindere mate de negatieve ouderwetse eigenschappen dan Nederland. De reden hiervoor is echter onduidelijk. Een verklaring is mogelijk dat de Nederlandse schrijvers van de dagbladartikelen in een samenleving leven waar meer ruimte is voor niet traditionele

denkpatronen (Inglehart & Baker, 2000). Daarnaast is het denkbaar dat de oorzaak gezocht moet worden in de voorkeur voor de hoge kunst. Hierdoor zijn Nederlandse dagbladen misschien negatief bevooroordeeld tegenover de conventies in de romantische fictie. Aangenomen dat beide verklaringen mogelijk zijn geldt dit ook voor de verhoudingen die naar voren zijn gekomen in de Engelse en Amerikaanse dagbladen. Dit betekent dat Engeland en de VS meer traditionele denkpatronen in de samenleving kennen (Inglehart & Baker, 2000) en dat hierdoor in mindere mate kritisch wordt gereageerd op de ouderwetse rolpatronen. Daarnaast is het mogelijk dat deze twee landen een voorkeur kennen voor populaire kunst en als gevolg hiervan de conventies van de romantische fictie vanuit dit perspectief bekijken.

Daarnaast moet een nuance worden aangebracht die als kanttekening is geplaatst bij de eerste hypothese. Ook hier moet rekening gehouden worden met de hoeveelheid nieuwsberichten in de dagbladen uit de VS en Engeland. Dit leidt mogelijk eerder feitelijke informatie bevat dan visies van de schrijvers van de krantenartikelen. Tot slot zijn de Nederlandse dagbladartikelen gemiddeld langer en hierdoor is mogelijk meer ruimte om een onderwerp te kunnen verdiepen.

6.2.2 Maatschappij-kritische receptie: hypothese 2.2

De laatste hypothese heeft betrekking op het thema seksualiteit uit de trilogie van E.L. James en de wijze waarop de verschillende dagbladen hierop reageren. Verwacht wordt dat Nederland hier het meest tolerant op reageert, gevolgd door Engeland. Verwacht wordt dat de Verenigde Staten hier het minst tolerant op reageert. Zoals vermeld benoemen of bespreken de meeste artikelen de seksualiteit. De VS bespreekt dit in alle artikelen. Nederland en Engeland bespreken beide in ongeveer negentig procent van de artikelen het onderwerp. Opvallend hieraan is echter dat maar de helft van de artikelen uit de VS inhoudelijk het thema bespreekt in tegenstelling tot Nederland en Engeland. Nederland bespreekt het thema inhoudelijk relatief het vaakst. Daarnaast zijn niet alleen de verhoudingen verschillend per land, ook de wijze waarop de bespreking plaats vindt is anders. Nederland gebruikt, veel vaker dan Engeland en de VS, grof en expliciet seksueel taalgebruik. Hierbij kan gedacht worden aan woorden als anaal fisten, balletjes in de anus en tsunami's van orgasmen. Engeland doet dit het minst vaak.

Vervolgens is bestudeerd in welke mate op het thema seksualiteit normatief wordt gereageerd. Hierbij is geanalyseerd of dit positief of negatief wordt geïnterpreteerd. Nederlandse kranten besteden ook hier de meeste aandacht aan, gevolgd door de Engelse en vervolgens de Amerikaanse dagbladen. Ten eerste gaat in de artikelen uit Nederland de meeste aandacht uit naar een positieve normatieve reactie. In de Engelse zijn meer positieve reacties maar dit verschil is minder groot. In de VS is de helft van de artikelen positief en de helft negatief.

Daarnaast zijn er ook overeenkomsten. Zo stellen enkele dagbladartikelen uit alle drie de landen dat het seksuele thema enkel een toevoeging is op het bestaande romantische genre. Dit is echter maar een klein aantal. Geconcludeerd kan worden dat hypothese 2.2 aangenomen kan worden. De landen verschillen in de wijze waarop zij het thema seksualiteit bespreken. Nederland en de VS hebben onderling de grootste verschillen en Engeland heeft hierin een middenpositie.

De dagbladen uit de Verenigde Staten reageren het minst vaak inhoudelijk op de seksualiteit in het boek. Daarnaast is de reactie minder vaak positief dan in Nederlandse en Engelse artikelen. Dit kan verklaard worden doordat de VS een meer traditionele denkwijze kent met betrekking tot seksualiteit (Scott, 1998). Mogelijk heeft dit tot gevolg dat de schrijvers van de artikelen minder open over dit thema willen of kunnen spreken. De Nederlandse artikelen spreken hier mogelijk meer open over omdat seksuele emancipatie in de Nederlandse literatuur geen nieuw onderwerp is (Andeweg, 2013). Hierdoor kan het onderwerp seksualiteit misschien makkelijker worden besproken. Gelijk aan de verwachtingen nemen de Engelse krantartikelen hier een middenpositie in. In verhouding tot de andere twee landen neemt Engeland deze positie ook in, in vergelijking tot de maatschappelijk traditionele (seksuele) waarden (Scott, 1998; Inglehart & Baker, 2000).

6.5 Tot slot

Dit onderzoek biedt verschillende inzichten maar kent ook beperkingen. Ten eerste is er sprake van een kleine onderzoeksgroep die zich beperkt tot westerse kwaliteitskranten. Een breder onderzoek waarbij ook kranten uit overige werelddelen worden betrokken geeft mogelijk een aanvullend beeld van de onderlinge verschillen. De boeken zijn in veel landen uitgegeven en naar verwachting worden zij overal op verschillende wijzen besproken. In navolging op dit onderzoek is het mogelijk dit onderzoek op internationaal gebied breder te trekken. De 'Vijftig tinten' trilogie is wereldwijd verkocht en dit geeft de mogelijkheid om inzicht te krijgen in verschillende punten. Ten eerste is het interessant om de verhoudingen tussen het heteronome en autonome subveld nader te onderzoeken bij bijvoorbeeld Oost-Europese of Aziatische landen. Ten tweede is het mogelijk om de reacties rondom het seksuele thema in andere werelddelen te onderzoeken. Dit geeft mogelijk inzicht in de wijze waarop er met romantische en erotische fictie omgegaan wordt. Ten tweede vond deze analyse plaats rondom één enkele casus. Voor een uitgebreider beeld over bijvoorbeeld het autonome en heteronome literaire perspectief in kwaliteitskranten is het interessant om meerdere boeken genres te betrekken. Ten derde heeft de mate van diversiteit van de verslaggeving invloed op de uitkomsten van een onderzoek. De verslaggeving over de 'Vijftig tinten' trilogie blijkt na analyse in de Nederlandse dagbladen meer

divers te zijn dan in de Engelse en Amerikaanse. De dagbladen uit de VS zijn het minst divers. Dit geldt voor zowel de artikelsoorten, als de classificaties als het geslacht van de schrijvers van de artikelen. Dit wordt mogelijk veroorzaakt doordat uit Engeland en de VS veel nieuwsberichten geanalyseerd zijn. Hoewel dit de inhoud van de verslaggeving beïnvloed, geeft dit ook aan dat ieder land anders invulling geeft aan de bespreking van de trilogie.

Dit onderzoek toont aan dat een economisch succesvol boek niet vanzelfsprekend positief wordt ontvangen bij de literaire critici en dagbladen. Vooral in Nederland wordt deze vorm van succes op bepaalde momenten juist als een negatief punt gezien. De verslaggeving rondom de 'Vijftig tinten' trilogie brengt de tweedeling in het literaire veld uitermate goed in beeld. Daarnaast is duidelijk aangegeven dat deze tweedeling in de drie landen een verschillende uiting kent. Opmerkelijk is dat verschillende artikelen in de drie landen elkaar ook tegenspreken. Zo zijn er binnen de landen verschillen tussen artikelen die voor of tegen de rolpatronen in de trilogie zijn en zijn er voor- en tegenstanders te vinden voor het gebruik van het onderwerp SM. Dit terwijl literaire actoren veelal overeenkomstige visies delen met elkaar (Janssen, 1997; Van Rees, 1983). Over de schrijfstijl van de trilogie zijn echter alle artikelen eenduidig, het blijkt bar slecht te zijn. Vervolgens is in dit onderzoek veel aandacht besteed aan het belang van diverse actoren in het literaire veld. Critici en kunstjournalisten zijn zeer belangrijk in de beeldvorming en het succes van een boek (Bourdieu, 1980; Van Rees, 1983). Toch lijkt in deze casus het overheersende inhoudelijke negatieve oordeel over de trilogie geen aansluiting te vinden bij de enorme lezers groep. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt doordat de literaire critici en kranten pas aandacht zijn gaan besteden op het moment dat de trilogie digitaal al een succes was.

Tot slot laat dit bescheiden onderzoek zien dat de culturele overeenkomsten en verschillen tussen westerse landen ook op deze kleine schaal tot uiting kunnen komen (Inglehart & Baker, 2000). Hoewel Nederland, Engeland en de Verenigde Staten overeenkomsten kennen in de verslaggeving over een romantische en erotische trilogie zijn verschillen duidelijk aanwezig. De schrijvers van de artikelen reageren anders op het thema SM en op het grote financiële succes. De een ziet het als een redding voor de boekenbranche en een droom voor de uitgever. De ander stelt dat het de teloorgang is van de literatuurindustrie en een nachtmerrie voor de literatuurfanaat.

Literatuurlijst

- Anand, N. & Jones, B.C. (2008). Tournament rituals, category dynamics, and field configuration: the case of the Booker Prize. *Journal of Management Studies* 45(6), 1036-1060
- Andeweg, A (2013). 'Een ezel in Afrika trok gewoon de kar'. Seksueel nationalisme en de Nederlandse roman. Paper ter voorbereiding op Symposium Culturele dimensies van seksuele emancipatie, 20 februari 2013, Nijmegen, Nederland.
- Bernard, H.R. (2000). *Social Research Methods. Qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks: Sage.
- Bourdieu, P. (1980). The production of belief: contribution to an economy of symbolic goods. *Media, Culture and Society*, 2, 261–293
- Bourdieu, P. (1983). The Field of Cultural Production: the economic world reversed. *Poetics*, 12, 311-356
- Chan, T.W. & Goldthorpe, J.H., 2007. Social status and newspaper readership. *American journal of sociology*, 112(4), 1095–1134.
- Cosijn, E. (2008). *Chick Lit: romantische fictie voor de modern vrouw*. (Master Thesis). Geraadpleegd op <http://lib.ugent.be>.
- Corse, S.M. en Davis Westerveld, D. (2002). Gender and Literary Valorization: The Awakening of a Canonical. *Sociological Perspectives*, 45(2)139-161
- Coward, R. (1980). "This Novel Changes Lives": Are Women's Novels Feminist Novels? A Response to Rebecca O'Rourke's Article 'Summer. *Feminist Review*, 5, 53-64
- D'Haenens, L., Jankowski, N., & Heuvelman, A. (2004). News in online and print newspaper: differences in reader consumption and recall. *New Media Society* 6(3), 363-382. DOI: 10.1177/1461444804042520.
- De Nooy, W. (1991). Social networks and classification in literature. *Poetics*, 20, 507-537. doi.org/10.1016/0304-422X(91)90023-I.
- DiMaggio, P. (1987). Classification in art. *American Sociological Review*, 52, 440–455
- Eigenraam, A (2013, 14 Jul.) Homohuwelijk mogelijk in Engeland en Wales. Geraadpleegd op www.nrc.nl
- English, J.F. (2010) Everywhere and nowhere: the sociology of literature after 'the sociology of literature. *New Literary History*, 41(2), 5-23. DOI: 10.1353/nlh.2010.0005
- Gelder, K. (2004). *Popular fiction: The logics and practices of a literary field*. Routledge: New York
- Griswold, W.(1993). Recent Moves in the Sociology of Literature. *Annual Review of Sociology*,

19, 455-467

- Harzewski, S. (2006). Tradition and displacement in the new novel of manners. In Ferris, S. en Young, M. (Red.). *Chick lit: the new women's fiction* (pp.18-29). Routledge: New York
- Hastings, R. (12 Mrt, 2012). Surprise US success for Britain. *The Independent*. Geraadpleegd op <http://www.independent.co.uk>
- Huysmans, F., & De Haan, J. (2010). *Alle kanalen staan open. De digitalisering van mediagebruik*. Sociaal Cultureel Planbureau.
- Huysen, A. (1986). Mass culture as woman: Modernism's other. In Huysen, A. *After the great divide* (pp.17-44). Bloomington/Indianapolis: Indiana University Press.
- Inglehart, R., & Baker, W.E. (2000). Modernization, cultural change and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65(1), 19-51.
- James, E. L. (2012). *Fifty shades of grey*. Random House, Inc: New York.
- Janssen, S. (1997). Reviewing as a social practice: institutional constraints on critics' attention for contemporary fiction. *Poetics*, 24, 275–297.
- Janssen, S. (1999). Art journalism and cultural change: The coverage of the arts in Dutch newspapers 1965-1990. *Poetics*, 26, 329-348.
- Janssen, S. (2005, Maart). *Het soortelijk gewicht van kunst in een open samenleving- De classificatie van cultuuruitingen in Nederland en andere Westerse samenlevingen na 1950*. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar in de Sociale aspecten van Kunst, Cultuur en Media aan de Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Janssen, S., Verboord, M. & Kuipers, G (2010). Classificaties in de kunstjournalistiek; Hoge en populaire cultuur in Europese en Amerikaanse elitekranten, 1955-2005. *Sociologie* 3 (4), 51-77.
- Kiernan, A. (2006) No satisfaction: Sex and the city, run catch kiss, and the conflict of desires in chick lits new heroins. In Ferris, S. en Young, M. (Red.). *Chick lit: the new women's fiction* (pp.207-218). Routledge: New York.
- Kraaykamp, G. (2002). Trends and Countertrends in Sexual Permissiveness: Three Decades of Attitude Change in The Netherlands 1965–1995. *Journal of Marriage and Family*, 64, 225–239
- Mabry, A. R. (2006). About a girl: female subjectivity and sexuality in contemporary 'chick' culture. In Ferris, S. en Young, M. (Red.). *Chick lit: the new women's fiction* (pp.191-206). Routledge: New York.
- Mathijssen, M. (Red.) (2011). Boeken onder druk; censuur en pers-onvrijheid in Nederland

sinds de boekdruk kunst. Amsterdam: Amsterdam University Press

- Mazza, C. (2006). Who's laughing now? A short history of chick lit and the perversion of a genre. In Ferris, S. en Young, M. (Red.). *Chick lit: the new women's fiction* (pp.17-28). Routledge: New York
- Morrison, E. (2012, 13 Aug.) In the beginning, there was fan fiction: from the four gospels to Fifty Shades. *Guardian*. Geraadpleegd op www.guardian.co.uk
- O'Donnell Arosteguy, K. (2009). *The clothes do make the woman: The politics of fashioning femininity in contemporary American Chick Lit*. (Doctoraalscriptie). Geraadpleegd op <http://www.dissertations.wsu.edu>
- O'Rourke, R. en Goodall, P. (1979). Summer reading. *Feminist Review*, 2, 1-17
- Peterson, R.A. (1992). Understanding audience segmentation: from elite to mass and omnivore to univore. *Poetics* 21, 243-258
- Poovey, M. (2004). Forgotten writers, neglected histories: Charles Reade and the nineteenth-century transformation of the British literary field. *ELH*, 71(2), 433-453
- Radway, J. (1984). Interpretive communities and variable literacies: the function of romance reading. *Daedalus*, 113(3), 49-73
- Schneider-Mayerson, M. (2010). Popular fiction studies: the advantages of a new field. In Wilcox, R.V. (Red.) *Studies in popular culture*. Louisville: Popular culture association in the south.
- Scott, J. (1998). Changing attitudes to sexual morality: a cross-national comparison. *Sociology*, 32, 815-845. DOI: 10.1177/0038038598032004010
- Smith, T.W. (1990). A report: the sexual revolution? *The Public Opinion Quarterly* 54(3), 415-435
- Sonnet, E. (1999). Erotic fiction by women for women: the pleasure of post-feminist heterosexuality. *Sexualities*, 2, 166-187. DOI: 10.1177/136346079900200202.
- Tepper, J.T. (2000). Fiction reading in America: Explaining the gender gap. *Poetics*, 27, 255-275
- Van Rees, J.C. (1983). How a literary work becomes a masterpiece: on the threefold selection practised by literary criticism. *Poetics*, 12, 397-417
- Van Rees, K. & Dorleijn, G.J. (2006). Het Nederlandse literaire veld 1800-2000. In G.J. Dorleijn & K. Van Rees (Red.), *De productie van literatuur: het literaire veld in Nederland 1800-2000* (pp. 15-38). Nijmegen: Uitgeverij Van Tilt.
- Van Rees, K., Janssen, S., & Verboord, M. (2006). Classificatie in het culturele en literaire veld 1975-2000. Diversificatie en nivellering van grenzen tussen culturele genres. In G.J. Dorleijn & K. Van Rees (Red.), *De productie van literatuur: het literaire veld in Nederland 1800-2000* (pp. 239-280). Nijmegen: Uitgeverij Van Tilt.

- Verboord, M. (2011). Market logic and cultural consecration in French, German and American bestseller lists, 1970-2007. *Poetics*, 39, 290-315
- Verboord, M., Janssen, S., & Van Rees, K. (2006). Indicatoren voor classificatie in het culturele en literaire veld. In G.J. Dorleijn & K. Van Rees (Red.), *De productie van literatuur: het literaire veld in Nederland 1800-2000* (pp. 285-310). Nijmegen: Uitgeverij Van Tilt.
- Wouters, C. (1995). De lustbalans van liefde en seks: Ontwikkelingen sinds de seksuele revolutie. *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift* 22(2), 368-402.
- Wright, D. (2006). Cultural capital and the literary field. *Cultural Trends* 15 (2/3), 123-139

Geraadpleegde bronnen

- Bosgraaf, M. (2012, 5 Jul.). Een stroom aan woorden en boeken: Interview E.L. James schrijfster vijftig tinten grijs. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Broeke, A ten. (2012, 23 Mei.). Das will das weib leben: Beschouwing porno voor vrouwen, porna. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Cohen, S. (2012, 13 Jul.). Fifty Shades author greeted by sobbing fans at Comic-Con. *The Independent*. <http://www.independent.co.uk>
- Dijkshoorn, N. (2012, 24 Okt.). Titel onbekend. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Dowd, M. (2012, 31 Mrt.). She's fit to be tied. *The New York Times*. Geraadpleegd op <http://www.nytimes.com/>
- Etty, E. (2012, 8 Jun.). Zalige zweepslagen en tsunami's van orgasmen. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Flood, A. (2012, 3 Dec.). E.L. James wins 'publishing person of the year' for making erotic fiction 'hot'. *The Guardian*. Geraadpleegd op <http://www.guardian.co.uk/>
- Fortuin, A. (2012, 31 Dec.). Lieve E.L.: vijftien tinten kleur. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Giesen, P. (2012, 22 Dec.). Romantiek verklaart het succes van 'Vijftig tinten' fictie. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Hatfield, S. (datum onbekend). Fifty Shades of ("Holy") Crap. *The Independent*. Geraadpleegd op <http://www.independent.co.uk>
- Kaufman, L. (2012, 7 Dec.). Cheers for Random House In a 'Fifty Shades' bonus. *The New York Times*. Geraadpleegd op <http://www.nytimes.com/>
- Kellogg, C. (2012, 30 Nov.). Blinded by dollar signs? PW names E.L. James person of the year. *The Los Angeles Times*. Geraadpleegd op www.latimes.com/

- Kellogg, C. (2012a, 24 Apr.). '50 shades of grey' is a regional hit. *The Los Angeles Times*. Geraadpleegd op www.latimes.com/
- Kellogg, C. (2012b, 13 Mrt.). Bestselling 'mommy porn' '50 shades of grey'. *The Los Angeles Times*. Geraadpleegd op www.latimes.com/
- Moore, S. (2012, 4 Jul.). Fifty Shades of Grey peddles the tired old fantasy of romance that keeps women in their place. *The Guardian*. Geraadpleegd op <http://www.guardian.co.uk/>
- Olthuis, L. (2013, 22 Mrt.). Liever hete bonen dan grijze tinten. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Oster, A. (2013, 14 Mrt.). Maakbare man. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Oster, A. (2013b, 3 Jan.). Poppenwagen mooi geweest. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- O'Toole, E. (2012, 29 Mei.). Fifty Shades of Grey is no one-handed erotic read for me. *The Guardian*. Geraadpleegd op <http://www.guardian.co.uk/>
- Quinn, B. (2012, 12 Mrt.). British author's 'mommy porn' becomes US bestseller. *The Guardian*. Geraadpleegd op <http://www.guardian.co.uk/>
- Rossum, M van. (2012, 6 Jul.). Wel veel zweepjes en boeien, maar er gebeurt te weinig mee. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Schottelndreier, M. (2013, 15 Sept.). De slag op de venusheuvel. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Sperling, N. (2012, 17 Apr.). 'Fifty Shades' author admits she's 'not a great writer'. *The Los Angeles Times*. Geraadpleegd op www.latimes.com/
- Stanley, A. (2012, 2 Apr.). Sex is a hard sell. *The New York Times*. Geraadpleegd op <http://www.nytimes.com/>
- Tonkin, B. (2012, 11 Aug.). Fifty Shades had topped all records, but rude books often lead the way. *The Independent*. <http://www.independent.co.uk>
- Van den Berg, (2012, 30 Jun.) Onder de gordel. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Vlaar, M (2013, 11 Jan.). Alles zal anders gaan; is de uitgeverij in 2015 nog nodig? *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Wagendorp, B. (2013, 16 Mrt.) Boekenweek. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op <http://academic.lexisnexis.nl/>
- Williams, Z. (2012, 6 Jul.). Why women love Fifty Shades of Grey. *The Guardian*. Geraadpleegd op <http://www.guardian.co.uk/>

Bijlage A

Het Codeboek

Artikelnummer	
Datum van analyse (DD/MM/JJ)	

1. Gegevens van het artikel

Datum van publicatie (DD/MM/JJ)	
Titel van het artikel	
Naam journalist/schrijver	☐ Naam ☐ Algemene redactie
Geslacht journalist/schrijver	☐ Man ☐ Vrouw ☐ Onbekend
Aantal woorden	
Aantal woorden voor trilogie	
Naam krant	
Land van publicatie	☐ Verenigde Staten ☐ Engeland ☐ Nederland

1.1 Kruis het type artikel aan.

REC Recensie:

Een recensie is een artikel waarin een boek wordt omschreven en beoordeeld door de journalist.

INT Interview:

Een interview is een verslag dat tot stand is gekomen aan de hand van een vraaggesprek met de auteur, de uitgever of de lezers van het boek (hieronder vallen ook peers van de auteurs onder die over de trilogie worden geïnterviewd).

ESS Essay:

Een essay is een artikel waarin de journalist de trilogie in een brede context plaats. Hierbij kan gedacht worden aan een historische beschrijving van de oorsprong van de romantische fictie, de

sociale context zoals de emancipatie van vrouwen, de politieke context en de economische context.

COL Column:

Een column is een kort persoonlijk verhaal van een journalist/schrijver van de krant.

VSL Verslag:

De journalist geeft een verslag over een evenement/debat/tv programma/ radioprogramma over de trilogie

OPI Opinie peiling:

Een opinie peiling is veelal een kort krantenartikel waarin de mening van bijvoorbeeld krantenlezers wordt gepubliceerd.

OV Overige artikelen:

Dit heeft betrekking op alle artikelen over de trilogie die niet in de bovenstaande categorieën te plaatsen zijn.

2. Introductie

Bij dit codeformulier hoort een antwoordenblad waarop de antwoorden ingevuld kunnen worden. Vul enkel de vragen in die door middel van het krantenartikel beantwoord kunnen worden. Niet alle vragen zijn van toepassing op ieder krantenartikel.

3. De classificatie

In een artikel over een boek wordt mogelijk stilgestaan binnen welk genre of subgenre de boeken behoren. Hierbij kan letterlijk het genre worden genoemd. Daarnaast kan ook vanuit de context achterhaald worden welk genre geïmpliceerd wordt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan woorden als 'dames romans', 'pulp' en 'het kent wel of geen literaire kwaliteit'. Vele variaties zijn mogelijk.

3.1 Benoemt de schrijver van het artikel het genre?

JA Ja, de schrijver benoemt het genre.

NEE Nee, de schrijver benoemt *niet* het genre.

3.2 Is het bovenstaande antwoord JA? Kruis dan aan op welke wijze de trilogie in het artikel wordt geclassificeerd (meerdere antwoorden zijn mogelijk).

- LIT Literatuur (literature)
- POF Populaire fictie (popular fiction)
- ROF Romantische fictie (romantic fiction)
- ERF Erotische romantische fictie (erotic or adult romance novel)
- CL Chick-lit
- AND Anders

3.2a Noteer het woord of de zinnen waaruit het bovenstaande antwoord voort komt.

4. Perspectief van het artikel

Artikelen worden soms vanuit één of meerdere perspectieven beschreven. Mogelijk wordt de trilogie van E.L. James benoemd in een historische perspectief. Hierbij worden eerder uitgegeven boeken uit het romantische genre bijvoorbeeld besproken. Daarnaast kan de trilogie ook besproken worden vanuit een literair, economisch, emancipatoire en moreel perspectief.

4.1 Kruis aan welk perspectief de schrijver van het krantenartikel benoemt (Meerdere antwoorden zijn mogelijk).

- HIS Historisch:
 Het historisch perspectief betreft voorgangers binnen hetzelfde genres. Daarnaast kan ook gesproken worden van bijvoorbeeld een tendens die voort komt uit een sociale beweging.
- LIT Literair:
 Het literaire perspectief betreft bijvoorbeeld de schrijfstijl en de classificatie als populaire fictie of literatuur.
- ECO Economische:
 Het economische perspectief benoemt het verkoopsucces en de financiële winsten voor de uitgever, boekwinkels en online verkooppunten.

EMA Gender rollen:

Het perspectief bespreekt de invloed die het heeft op de emancipatie van vrouwen en sociale denkbeelden over vrouwelijke rolpatronen.

MOR Sociaal:

Het sociaal perspectief bespreekt de mate waarin de verschillende thema's cultureel geaccepteerd zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het moraal ten opzichte van de aanwezigheid van seksuele relatie die in de trilogie aan bod komt.

AND Anders

4.1a Noteer de exacte woorden en zinnen van de schrijver van het artikel waardoor het perspectief wordt beargumenteerd. Noteer de verschillende perspectieven apart en benoem het eventuele standpunt dat de schrijver van het krantenartikel inneemt.

1. Perspectief en standpunt

2. Perspectief en standpunt

3. Perspectief en standpunt

5. De thema's.

In de trilogie worden enkele thema's besproken die kenmerkend zijn voor romantische fictie. Dit zijn het vrouwelijke hoofdpersonage, het liefdesverhaal, uitdagingen voor het hoofdpersonage, het dagelijks leven van het hoofdpersonage, een carrière en baan, consumentisme en de vrouwelijke seksualiteit. Enkele thema's zullen later uitgebreider worden behandeld.

5.1 Behandelt de schrijver van het artikel één of meerdere thema's?

JA Ja, de schrijver behandelt één of meerdere thema's.

NEE Nee, de schrijver behandelt *geen* thema's.

5.2 Is het bovenstaande antwoord JA? Kruis dan aan welke thema's in het artikel worden besproken (meerdere antwoorden zijn mogelijk).

VRH Vrouwelijk hoofdpersonage

MAH Mannelijke hoofdpersonage

HLV Het liefdes verhaal

UIT Uitdagingen:

Het leven van het hoofdpersonage kent obstakels, in het krantartikel wordt hierbij stilgestaan. Voorbeelden zijn dat het hoofdpersonage moeite doet om haar keuzes door haar omgeving geaccepteerd te krijgen of ze moet manieren vinden om samen te zijn met de man van wie ze houdt.

HDV Het dagelijks leven

CA Carrière en baan

CON Consumentisme:

Het artikel bespreekt de kleding, de mode en de rijkdom die in het boek voorkomen.

SEK Seksualiteit

GEE Geen

AND Anders

6 Het vrouwelijk hoofdpersonage

Binnen de romantische fictie en in de trilogie bevinden zich enkele karakteristieke eigenschappen die toegedicht worden aan het hoofdpersonage.

6.1 Behandelt de schrijver van het artikel het vrouwelijke hoofdpersonage?

JA Ja, de schrijver behandelt het vrouwelijke hoofdpersonage.

NEE Nee, de schrijver behandelt *niet* het vrouwelijke hoofdpersonage.

6.2 Is het bovenstaande antwoord JA? Kruis dan aan welke eigenschappen worden benoemd (meerdere antwoorden mogelijk).

TWD Het hoofdpersonage is tussen de twintig en dertig jaar oud

- ZEL Het hoofdpersonage is zelfstandig
- SLI Het hoofdpersonage is intelligent
- ZES Het hoofdpersonage heeft zelfspot
- KLU Het hoofdpersonage is niet perfect:
Denk hierbij bijvoorbeeld aan klunzigheid of het niet voldoen aan het huidige
schoonheidsideaal.
- NEG Negatieve karaktereigenschappen.
- OND Het hoofdpersonage is onderdanig
- NVT Niet van toepassing

6.3 Geeft de schrijver van het artikel een reactie op deze karakteristieke eigenschappen?

- JA Ja, de schrijver geeft een reactie op de karakteristieke eigenschappen
- NEE Nee, de schrijver geeft *geen* reactie op de karakteristieke eigenschappen

6.3a Is het bovenstaande antwoord JA? Noteer dan op welke wijze de schrijver van het artikel reageert op de karakteristieke eigenschappen.

7 Seksualiteit

De seksualiteit van de vrouw is een kenmerkend thema voor de romantische fictie en de trilogie. Denk bijvoorbeeld aan liefdes scènes die beschreven worden. In de trilogie speelt de seksuele relatie tussen de twee hoofdpersonages een rol.

7.1 Benoemt de schrijver van het artikel het thema seksualiteit?

- JA Ja, de schrijver benoemt dit.
- NEE Nee, de schrijver benoemt dit *niet*.

7.1a Is het bovenstaande antwoord JA? Noteer dan op welke wijze de seksualiteit in het artikel wordt benoemd. Noteer de exacte woorden van de schrijver.

8. De auteur

Ieder boek wordt geschreven door een auteur. E.L. James is de auteur van de trilogie 'Vijftig tinten grijs, donkerder en vrij'. E.L. James is het pseudoniem van Erica Mitchell.

8.1 Op welke wijze wordt door de schrijver van het artikel gerefereerd naar de auteur van de trilogie (meerdere antwoorden zijn mogelijk)?

ELJ E.L. James

ELE Erica Leonard

DAU De auteur

DSC De vrouwelijke auteur

DES De schrijfster/the writer

NIE Er wordt niet gerefereerd naar de auteur.

8.1 E.L. James is een vrouwelijke auteur. Wordt in het artikel verwezen naar haar geslacht?

JA Ja, haar geslacht wordt benoemd:
Denk bijvoorbeeld ook aan woorden als *ze*, *zij* en *she*.

NEE nee, haar geslacht wordt *niet* benoemd.

8.2 Is het bovenstaande antwoord JA? Beantwoord dan de volgende vraag. Maakt de schrijver van het artikel een koppeling met de besproken thema's/genres en het geslacht van E.L. James?

JA Ja, de schrijver maakt deze koppeling.

NEE Nee, de schrijver maakt deze koppeling *niet*

8.2a Is het bovenstaande antwoord JA? Noteer dan de zinnen en woorden waaruit blijkt dat deze koppeling wordt gemaakt. Noteer de exacte woorden van de schrijver.

9. De lezers

9.1 Wordt in het artikel door de schrijver aandacht besteed aan de lezers van de trilogie?

JA Ja, in het artikel wordt aandacht besteed aan de lezers van de trilogie.

NEE Nee, in het artikel wordt *geen* aandacht besteed aan de lezers van de trilogie.

9.2 Is het bovenstaande antwoord JA? Wordt het geslacht van de lezers benoemd in het artikel en gaat het om mannen of vrouwen?

JV Ja, het geslacht wordt benoemd. De lezers zijn vrouwen.

JMV Ja, het geslacht wordt benoemd. De lezers zijn mannen en vrouwen.

NEE Nee, het geslacht wordt *niet* benoemd.

9.3 Is het bovenstaande antwoord JA? Vul dan indien mogelijk de onderstaande tabel in. In deze tabel vind je redenen waarom mensen boeken lezen. Kruis aan welke redenen de schrijver benoemt? Let op het onderscheid tussen vrouwelijke en mannelijke lezers.

NVT De schrijver van het artikel gaat hier niet op in.

	Vrouwelijke lezers	Mannelijke lezers
Informatie opdoen		
De tijd/omgeving vergeten		
Lezen is leuk		
Ontspanning		
Eigen denkbeelden toetsen		
Identificatie		
.....		
.....		

9.4 Noteer hieronder in de exacte woorden van de schrijver van het artikel overige opmerkingen over de lezers.

--

10. De uitgever

De uitgever positioneert boeken op de markt. De status van de uitgever is belangrijk voor het succes van een boek. Hier volgen enkele vragen over de uitgever.

10.1 Wordt de uitgever door de schrijver van het krantenartikel benoemd?

JA Ja, de uitgever wordt genoemd.

NEE Nee, de uitgever wordt *niet* benoemd.

10.2 Is het bovenstaande antwoord JA. Noteer dan alle woorden en zinnen van de schrijver van het krantenartikel op welke wijze de uitgever wordt benoemd.

11. Het succes

Binnen de literatuur wereld worden op verschillende wijze het succes gedefinieerd. Succes kan aan de ene kant de erkenning van peers betekenen waarbij vooral de nadruk wordt gelegd op de schrijfstijl en de literaire kwaliteit. Aan de andere kant kan succes financiële winsten betekenen.

11.1 Wordt in het artikel gesproken over het succes van de trilogie van E.L. James?

JA Ja, het succes wordt genoemd.

NEE Nee, het succes wordt *niet* genoemd.

11.2 Is het bovenstaande antwoord JA? Vul dan de volgende zin aan. Volgens het artikel is het boek succesvol omdat..... Let op! 1 betekent; is helemaal *niet* van toepassing op de inhoud van het artikel. 5 betekent; is helemaal van toepassing op de inhoud van het artikel. Kruis het juist rondje aan op de schaal.

Volgens het artikel is het boek succesvol omdat.....

	1	2	3	4	5
het boek erg origineel en creatief is geschreven.	☐	☐	☐	☐	☐
het boek heel vaak is verkocht.	☐	☐	☐	☐	☐

12. De schrijfstijl

Bij het bespreken van een boek wordt veelal gesproken over de wijze waarop het boek is geschreven.

12.1 Wordt door de schrijver van het artikel de schrijfstijl benoemd?

JA Ja, de schrijfstijl wordt benoemd.

NEE Nee, de schrijfstijl wordt *niet* benoemd.

12.2 Is het bovenstaande antwoord JA? Geef dan antwoord op de volgende vraag. Welk antwoord is van toepassing op dit artikel (één antwoord mogelijk)?

GOE De schrijver van het artikel vindt het boek zeer goed geschreven.

RGO De schrijver van het artikel vindt het boek redelijk goed geschreven.

NEU De schrijver van het artikel vindt is neutraal over de wijze waarop het boek is geschreven.

NIE De schrijver van het artikel vindt het boek niet goed geschreven

ZSL De schrijver van het artikel vindt het boek zeer slecht geschreven

12.2a Noteer de exacte woorden en zinnen van de schrijver van het artikel waardoor het bovenstaande antwoord wordt beargumenteerd.

12.3 Op welke manier omschrijft de schrijver van het artikel de schrijfstijl van E.L. James? Lees eerst de onderstaande tekst en kruis daarna het juiste antwoord aan.

Veelal worden auteurs van literatuur gezien als creatief en autonoom. Dit betekent dat de schrijfstijl veelal als authentiek wordt benoemd. Auteurs van populaire en romantische fictie worden veelal neergezet als niet creatief en niet autonoom. Dit betekent dat zij via een vaste formule schrijven waarbij gebruik wordt gemaakt van conventies en karakteriserende thema's.

CRE E.L. James kent een creatieve schrijfstijl.

FOR E.L. James houdt vast aan de conventies en karakteriserende thema's van de romantische fictie.

NVT Niet van toepassing.

12.3a Noteer de exacte woorden en zinnen van de schrijver van het artikel waardoor het bovenstaande antwoord wordt beargumenteerd.

13. Tot slot.

13.1 Noteer hier overige opmerkelijke zinnen/woorden uit het artikel die nog niet aan bod zijn gekomen.

13.2 Noteer hier opmerkingen die van belang worden geacht voor de analyse van dit artikel.

Bijlage B

Tabel 2: Verdeling van type artikelen over de 'Vijftig tinten'trilogie in kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten

	Nederland	Engeland	Verenigde Staten	Totaal
Recensie	3,0 % (1)	7,5 % (3)	0,0 % (0)	4,0 % (4)
Interview	6,1 % (2)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	2,0 % (2)
Essay	27,2 % (9)	25,0 % (10)	20,8 % (5)	24,6 % (24)
Column	36,4 % (12)	10,0 % (4)	8,3 % (2)	18,5 % (18)
Verslag	6,1 % (2)	10,0 % (4)	0,0 % (0)	6,7 % (6)
Opinie peiling	3,0 % (1)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	1,0 % (1)
Nieuwsberichten	9,1 % (3)	10,0 % (4)	12,5 % (3)	10,2 % (10)
Overige artikelen	9,1 % (3)	37,5 % (15)	58,4 % (14)	33,0 % (32)
Totaal	100 % (33)	100 % (40)	100 % (24)	100 % (97)

Tabel 10: De bespreking de beweegredenen van de lezers van de 'vijftig tinten' trilogie van E.L. James in kwaliteitskranten uit Nederland, Engeland en de Verenigde Staten.

	Nederland	Engeland	Verenigde Staten	Totaal
Escapsime	4	2	0	6
Identificatie	1	0	0	1
Informatie vergaren	0	1 (ook mannen)	2	3
Lezen is leuk	0	1	0	1
Totaal	5	4	2	11